

Raport statystyczny

Edukacja włączająca w Polsce

Maciej Mroczek

Pracownia Doradczo-Badawcza EDBAD
na zlecenie Ośrodka Rozwoju Edukacji
i Ministerstwa Edukacji i Nauki

Raport statystyczny

Edukacja włączająca w Polsce

Maciej Mroczek

Pracownia Doradczo-Badawcza EDBAD
na zlecenie Ośrodka Rozwoju Edukacji
i Ministerstwa Edukacji i Nauki

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Warszawa 2021

Raport został przygotowany przez Pracownię Doradczo-Badawczą EDBAD na podstawie danych dostarczonych przez Ośrodek Rozwoju Edukacji.

Konsultacja merytoryczna

Wydział Specjalnych Potrzeb Edukacyjnych

Sylwia Herod

Monika Dobrowolska

Redakcja i korekta

Elżbieta Gorazińska

Projekt okładki, layout,

redakcja techniczna i skład

Wojciech Romerowicz

Fotografie: © alexraths/Bank zdjęć Photogenica, © AndrewLozovyi/Bank zdjęć Photogenica,
© angiolina /Bank zdjęć Photogenica, © ArturVerkhovetskiy/Bank zdjęć Photogenica,
© belchonock/Bank zdjęć Photogenica, © CameraCraft/Bank zdjęć Photogenica
© HayDmitriy /Bank zdjęć Photogenica, © inesbazdar/Bank zdjęć Photogenica,
© jarenwicklund/Bank zdjęć Photogenica, © kasto/Bank zdjęć Photogenica,
© Milkos/Bank zdjęć Photogenica, © Monkey Business/stock.adobe.com,
© photographee.eu/Bank zdjęć Photogenica, © pressmaster/Bank zdjęć Photogenica,
© puckillustrations/stock.adobe.com, © romsvetnik/Bank zdjęć Photogenica,
© WavebreakMediaMicro/stock.adobe.com, © zinkevych/stock.adobe.com,

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Warszawa 2021

Wydanie I

ISBN 978-83-66830-19-6

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach licencji

Creative Commons Uznanie Autorstwa – Użycie Niekomercyjne (CC BY-NC)

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Aleje Ujazdowskie 28

00-478 Warszawa

tel. 22 345 37 00

www.ore.edu.pl

Spis treści

Wstęp.....	4
1. Metryczka otwarcia.....	6
2. Kuratoria oświaty.....	8
3. Wczesna pomoc.....	24
4. Wychowanie przedszkolne.....	40
5. Kształcenie ogólne.....	53
6. Kształcenie zawodowe.....	72
7. Zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze.....	87
8. Poradnie psychologiczno-pedagogiczne.....	88
9. Doskonalenie nauczycieli.....	96
10. Biblioteki pedagogiczne.....	106
11. Jednostki samorządu terytorialnego.....	108
Indeks wykresów.....	113
Indeks tabel.....	119
Tematyka szkoleń wskazana przez nauczycieli, dotycząca występowania zajęć edukacji włączającej.....	121

Wstęp

Niniejszy raport zawiera opracowanie statystyczne badania dotyczącego stanu edukacji włączającej w Polsce. Jego celem jest przygotowanie działań ogólnokrajowych, które będą wspierać realizację zadań z zakresu edukacji włączającej, wykonywanych na poziomie lokalnym. Przekazane w ramach badania informacje respondentów umożliwiły zidentyfikowanie zarówno dobrych praktyk i zasobów ułatwiających podnoszenie jakości edukacji dla wszystkich, jak i barier, na jakie napotykają przedszkola i szkoły w rozwijaniu włączających praktyk. Zebrane dane będą również wykorzystane do przygotowania oferty doskonalenia nauczycieli i specjalistów, uwzględniającej programy i materiały metodyczne wspierające w praktyce edukację dla wszystkich, opartą na założeniach edukacji włączającej.

Ankieta została udostępniona respondentom w Systemie Informacji Oświatowej (SIO). Narzędzie aktywowano 16 grudnia 2019 r., z wyłączeniem arkuszy dla kuratoriów oświaty i jednostek samorządu terytorialnego – te ankiety uruchomiono 9 stycznia 2020 r. Termin zakończenia badania ustalono na 14 lutego 2020 r. Łącznie na platformie SIO zostało umieszczonych jedenaście (11) narzędzi badawczych, tj.:

- ankieta skierowana do przedszkoli i szkół, tzw. metryczka otwarcia, którą wysłano do 41 131 odbiorców, a wypełniło ją 14 566 jednostek;
- ankieta skierowana do kuratoriów oświaty, którą wysłano do 16 odbiorców, a wypełniło ją 10 jednostek;
- ankieta skierowana do przedszkoli, szkół podstawowych, w tym specjalnych i integracyjnych, innych form wychowania przedszkolnego, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych, specjalnych ośrodków wychowawczych, ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych oraz poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym poradni specjalistycznych, tzw. wczesna pomoc, którą wysłano do 32 083 odbiorców, a wypełniło ją 11 020 jednostek;
- ankieta skierowana do przedszkoli, tzw. wychowanie przedszkolne, którą wysłano do 15 343 odbiorców, a wypełniło ją 4 641 jednostek;
- ankieta skierowana do szkół ogólnodostępnych, tzw. kształcenie ogólne, którą wysłano do 20 896 odbiorców, a wypełniło ją 10 619 jednostek;
- ankieta skierowana do szkół realizujących kształcenie zawodowe, tzw. kształcenie zawodowe, którą wysłano do 9 838 odbiorców, a wypełniło ją 2 108 jednostek;
- ankieta skierowana do przedszkoli, szkół podstawowych, w tym specjalnych i integracyjnych, innych form wychowania przedszkolnego, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych, specjalnych ośrodków wychowawczych, ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych, tzw. zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze, którą wysłano do 34 408 odbiorców, a wypełniło ją 12 306 jednostek;
- ankieta skierowana do poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym specjalistycznych, tzw. poradnie psychologiczno-pedagogiczne, którą wysłano do 1 220 odbiorców, a wypełniło ją 195 jednostek;

- ankieta skierowana do placówek doskonalenia nauczycieli, tzw. doskonalenie nauczycieli, którą wysłano do 608 odbiorców, a wypełniło ją 9 jednostek;
- ankieta skierowana do bibliotek pedagogicznych, tzw. biblioteki pedagogiczne, którą wysłano do 249 odbiorców, a wypełniło ją 38 jednostek;
- ankieta skierowana do jednostek samorządu terytorialnego, tzw. jednostki samorządu terytorialnego, którą wysłano do 2 826 odbiorców, a wypełniło ją 958 jednostek.

1. Metryczka otwarcia

Metryczka otwarcia to ankieta skierowana do przedszkoli i szkół. W badaniu udział wzięło 14 566 z 41 131 odbiorców, co stanowi 36% próby. Z bazy zostały usunięte te podmioty, które we wszystkich pytaniach zadanych w danej placówce wskazały liczbę dzieci zero (0) – łącznie 243 jednostki. Poniższa tabela przedstawia liczbę podmiotów biorących udział w badaniu, z uwzględnieniem ich typu.

Tabela 1: Struktura przedszkoli i szkół biorących udział w badaniu

Typy jednostek (N=14566)	Udział %
Szkoła podstawowa N=8059 (19 usuniętych z bazy)	55,33%
Przedszkole N=3781 (12 usuniętych z bazy)	25,96%
Liceum ogólnokształcące N=998 (103 usunięte z bazy)	6,85%
Technikum N=688 (17 usuniętych z bazy)	4,72%
Branżowa szkoła I stopnia N=572 (58 usuniętych z bazy)	3,93%
Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy N=130	0,89%
Centrum kształcenia zawodowego N=23 (24 usunięte z bazy)	0,16%
Specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy N=107 (1 usunięty z bazy)	0,73%
Punkt przedszkolny N=103 (1 usunięty z bazy)	0,71%
Młodzieżowy ośrodek wychowawczy N=31	0,21%
Młodzieżowy ośrodek socjoterapii ze szkołami N=25 (1 usunięty z bazy)	0,17%
Liceum sztuk plastycznych N=15	0,10%
Placówka kształcenia ustawicznego ze szkołami N=11 (6 usuniętych z bazy)	0,08%
Specjalny ośrodek wychowawczy N=6	0,04%
Ogólnokształcąca szkoła sztuk pięknych N=3	0,02%
Zakład poprawczy N=2	0,01%
Centrum kształcenia praktycznego N=1 (1 usunięty z bazy)	0,01%
Schronisko dla nieletnich N=1	0,01%
Zespół wychowania przedszkolnego N=10	0,07%
Ogółem	100%

Źródło: Opracowanie własne

Największy odsetek jednostek biorących udział w badaniu stanowiły podmioty znajdujące się na terenie województw mazowieckiego (13,1%), śląskiego (11,8%), małopolskiego (11,1%) oraz wielkopolskiego (8,8%).

Tabela 2: Struktura przedszkoli i szkół biorących udział w badaniu z podziałem na województwa

Województwo (N=14566)	Udział %
Mazowieckie	13,1%
Śląskie	11,8%
Małopolskie	11,1%
Wielkopolskie	8,8%
Podkarpackie	6,5%
Lubelskie	6,0%
Dolnośląskie	5,9%
Łódzkie	5,9%
Kujawsko-pomorskie	5,3%
Pomorskie	5,2%
Warmińsko-mazurskie	3,9%
Zachodniopomorskie	3,6%
Opolskie	3,5%
Świętokrzyskie	3,4%
Podlaskie	3,1%
Lubuskie	2,9%
Ogółem	100%

Źródło: Opracowanie własne

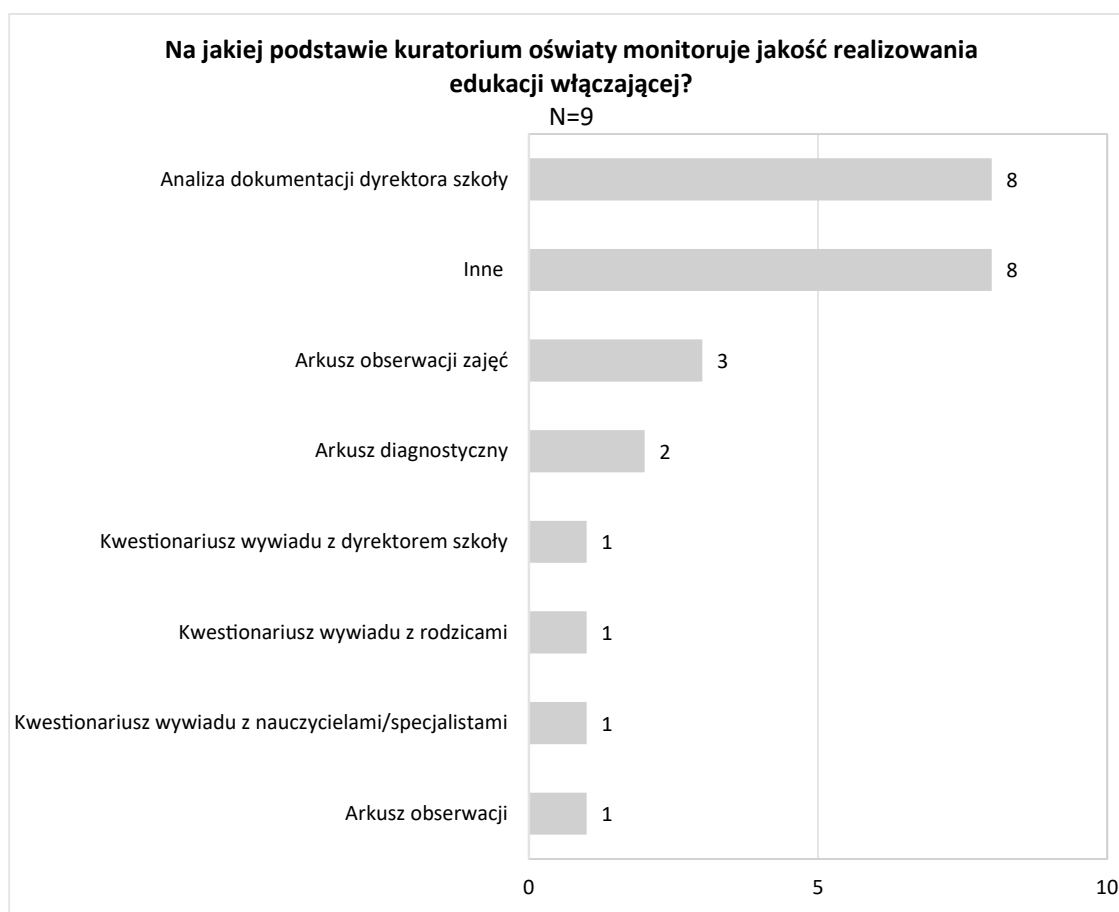
2. Kuratoria oświaty

W ankiecie skierowanej do kuratoriów oświaty łącznie udział wzięło dziesięć (10) podmiotów. Jedna (1) z placówek wskazała, że nie monitoruje jakości realizowania edukacji włączającej, rozumianej jako edukacja zapewniająca wysoką jakość kształcenia dla wszystkich dzieci/uczniów uczących się w przedszkolach i szkołach w miejscu ich zamieszkania i z uwzględnieniem rozpoznanych indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dzieci/uczniów. Pozostałe dziewięć podmiotów (9) monitoruje jakość edukacji włączającej, najczęściej na podstawie analizy dokumentacji dyrektora szkoły osiem (8) wskazań. W kategorii „inne” pojawiły się następujące wypowiedzi dotyczące monitorowania edukacji włączającej:

- kontrole, skargi, ewaluacje;
- ewaluacja w trybie sprawowanego nadzoru pedagogicznego, kontrola w trybie działań planowych lub doraźnych;
- analiza protokołów kontroli w zakresie organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej i kształcenia specjalnego;
- rozmowy z rodzicami, analiza arkuszy kontroli doraźnych;
- monitorowanie organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkołach ponadgimnazjalnych i ponadpodstawowych w roku szkolnym 2018/2019; kontrole dotyczące realizacji zaleceń zawartych w orzeczeniach oraz wydawania opinii i orzeczeń przez poradnie p-p;
- ze względu na wprowadzenie zmian w obowiązujących dotąd przepisach, dotyczących indywidualizacji pracy z dzieckiem, wypracowano w Kuratorium Oświaty niestandardową formę wspomagania szkół. Wizytatorzy specjalizujący się w zakresie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej organizowali spotkania (i uczestniczyli w nich) przedstawicieli różnych podmiotów, tj. właściwej poradni psychologiczno-pedagogicznej, szkoły i rodziców, w celu wypracowania optymalnego rozwiązania zgodnego z potrzebami konkretnego dziecka (będącego najczęściej w sytuacji nietypowej). Podczas spotkań z dyrektorami szkół/przedszkoli omawiane są na bieżąco nieprawidłowości, które stwierdzono na podstawie kontroli, w celu zapobiegania im, w tym wskazania prawidłowej realizacji i organizacji działań w zakresie indywidualizacji nauczania. Kuratorium Oświaty pozyskiwało od dyrektorów informacje dotyczące realizacji nowych rozwiązań, tj. zindywidualizowanej ścieżki kształcenia, wybranych zajęć edukacyjnych w formie indywidualnej lub w grupie do 5 osób oraz nauczania indywidualnego. Wyniki kontroli planowej, dotyczącej oceny prawidłowości zapewnienia dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej, uzasadniły przeprowadzenie ankiety w sprawie przekazania na spotkaniach dyrektorów z rodzicami uczniów niepełnosprawnych informacji na temat organizacji ich kształcenia w oparciu o indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny, w tym możliwość realizacji wybranych zajęć edukacyjnych indywidualnie z uczniem lub w grupie liczącej do 5 osób;

- analiza arkuszy organizacji pracy przedszkoli/szkół oraz zmian wprowadzanych do arkuszy, dotyczących organizacji zajęć rewalidacyjnych, wynikających z pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz przyznanej liczby godzin, kwalifikacji nauczycieli etc.;
- organizacja dyżurów dla rodziców dzieci niepełnosprawnych w Kuratorium Oświaty w Szczecinie w godzinach popołudniowych.

Wykres 1: Monitorowanie jakości realizowania edukacji włączającej przez kuratorium oświaty

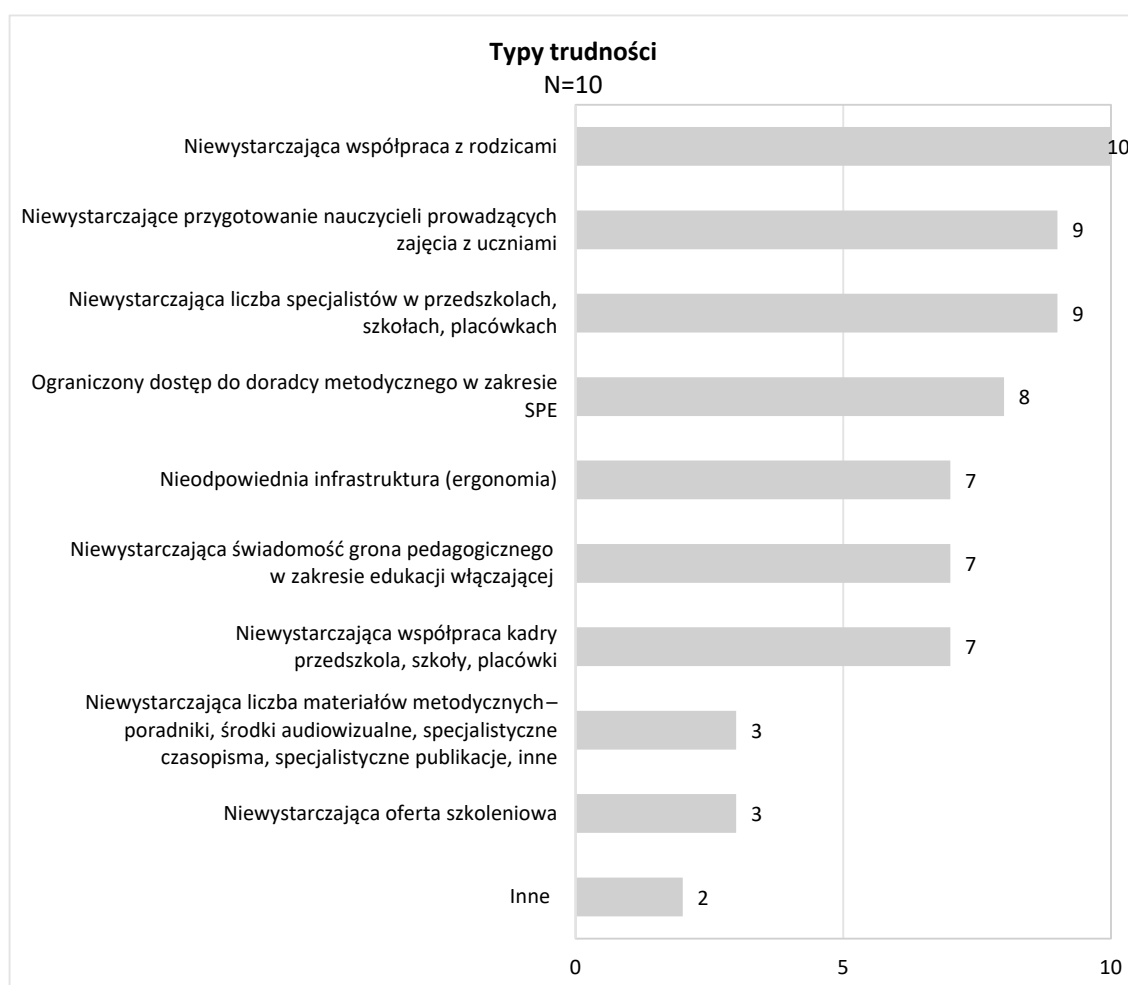

Źródło: Opracowanie własne

Cztery (4) podmioty zaznaczyły, że informacje zebrane w toku nadzoru pedagogicznego oraz wynikające z arkuszy organizacji przedszkola/szkoły/placówki wskazują na realizację zadań, które zaspokajają potrzeby wszystkich dzieci/uczniów, w tym dzieci/uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. W przypadku trudności przedszkola/szkoły/placówki w organizacji kształcenia z uwzględnieniem zróżnicowanych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych dzieci/uczniów wszystkie badane kuratoria przedstawiły tę odpowiedź. Efektywność podejmowanych przez przedszkole/szkołę/placówkę działań w zakresie edukacji włączającej wskazują informacje zebrane w toku nadzoru pedagogicznego oraz wynikające z arkuszy organizacji przedszkola/szkoły/placówki w siedmiu (7) kuratoriach. Wszystkie kuratoria informują o trudnościach w organizacji kształcenia z uwzględnieniem zróżnicowanych

potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych dzieci/ucniów. Poniższy wykres pokazuje te trudności. Najwięcej wskazań dotyczyło niewystarczającej współpracy z rodzicami (10), niewystarczającego przygotowania nauczycieli prowadzących zajęcia z uczniami (9) oraz niewystarczającej liczby specjalistów w przedszkolach, szkołach, placówkach (9). W kategorii „inne” pojawiły się odpowiedzi takie jak: brak wiedzy, zrozumienia i akceptacji ze strony innych rodziców oraz utrudniony dostęp do placówek organizujących WWRD (wypowiedź oryginalna).

Wykres 2: Trudności doświadczane przez przedszkola/szkoły/placówki w organizacji kształcenia z uwzględnieniem zróżnicowanych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych dzieci/ucniów

Źródło: Opracowanie własne

W roku szkolnym 2018/2019 siedem (7) kuratoriów oświaty wskazało na skargi dotyczące organizacji kształcenia dzieci i młodzieży ze SPE w przedszkolach. Najwięcej skarg dotyczyło organizacji kształcenia specjalnego – siedemnaście (17) skarg, z czego jedenaście (11) uznano za zasadne, oraz organizacji i realizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej, z wyłączeniem dzieci w wieku od 0 do 3 lat – piętnaście (15) skarg, z czego dziewięć (9) uznano za zasadne.

Tabela 3: Liczba skarg w roku szkolnym 2018/2019 dotyczących organizacji kształcenia dzieci i młodzieży ze SPE w przedszkolach

Jakich obszarów dotyczyły skargi (PRZEDSZKOLA):	Liczba kuratorów wskazujących skargi	Liczba skarg	Liczba skarg uznanych za zasadne
Organizacji WWRD	1	1	0
Zapewnienia pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom w wieku od 0 do 3 lat	2	3	1
Zapewnienia zajęć rewalidacyjnych	1	1	1
Organizacji i realizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej (z wyłączeniem dzieci w wieku od 0 do 3 lat)	6	15	9
Organizacji kształcenia specjalnego	3	17	11
Organizacji zajęć rewalidacyjno-wychowawczych	1	1	0
Rekrutacji do szkół	1	1	0
Współpracy z rodzicami	3	5	4
Niedoboru specjalistów	-	-	-
Praw dziecka/ucznia	2	10	3
Współpracy z organem prowadzącym	-	-	-
Ergonomii budynku	1	1	1
Dowozu do szkół	-	-	-
Innych – jakich?	-	-	-
Ogółem		55	30

Źródło: Opracowanie własne

W roku szkolnym 2018/2019 wszystkie, tzn. dziesięć (10) kuratoriów oświaty, wskazało na skargi dotyczące organizacji kształcenia dzieci i młodzieży ze SPE w szkołach podstawowych. Najwięcej skarg dotyczyło:

- organizacji i realizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej (z wyłączeniem dzieci w wieku od 0 do 3 lat) – dziewięćdziesiąt dwie skargi (92), z czego sześćdziesiąt trzy (63) uznano za zasadne;
- organizacji kształcenia specjalnego – osiemdziesiąt jeden skarg (81), z czego pięćdziesiąt trzy (53) zostały uznane za zasadne;
- praw dziecka/ucznia – osiemdziesiąt skarg (80), z czego czterdzieści (40) uznano za zasadne.

Tabela 4: Liczba skarg w roku szkolnym 2018/2019 dotyczących organizacji kształcenia dzieci i młodzieży ze SPE w szkołach podstawowych

Jakich obszarów dotyczyły skargi (SZKOŁA PODSTAWOWA):	Liczba kuratorów wskazujących skargi	Liczba skarg	Liczba skarg uznanych za zasadne
Organizacji WWRD	1	1	1
Zapewnienia pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom w wieku od 0 do 3 lat	-	-	-
Zapewnienia zajęć rewalidacyjnych	2	5	1
Organizacji i realizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej (z wyłączeniem dzieci w wieku od 0 do 3 lat)	8	92	63
Organizacji kształcenia specjalnego	8	81	53
Organizacji zajęć rewalidacyjno-wychowawczych	2	3	1
Rekrutacji do szkół	-	-	-
Współpracy z rodzicami	6	31	22
Niedoboru specjalistów	1	1	1
Praw dziecka/ucznia	5	80	40
Współpracy z organem prowadzącym	1	1	1
Ergonomii budynku	-	-	-
Dowozu do szkół	1	1	0
Innych – jakich?	-	-	-
Ogółem		296	183

Źródło: Opracowanie własne

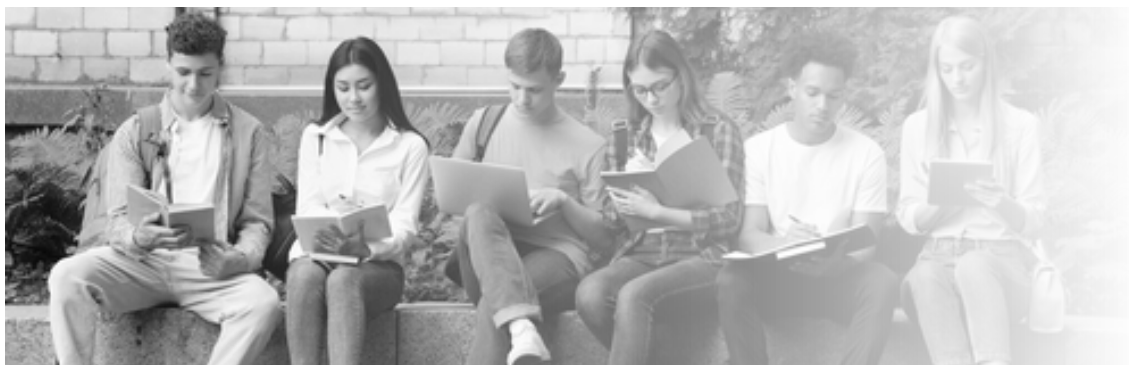

W roku szkolnym 2018/2019 cztery (4) kuratoria oświaty wskazały na skargi dotyczące organizacji kształcenia dzieci i młodzieży ze SPE w gimnazjach.

Tabela 5: Liczba skarg w roku szkolnym 2018/2019 dotyczących organizacji kształcenia dzieci i młodzieży ze SPE w gimnazjach

Jakich obszarów dotyczyły skargi (GIMNAZJUM):	Liczba kuratoriów wskazujących skargi	Liczba skarg	Liczba skarg uznanych za zasadne
Organizacji WWRD	-	-	-
Zapewnienia pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom w wieku od 0 do 3 lat	-	-	-
Zapewnienia zajęć rewalidacyjnych	1	1	1
Organizacji i realizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej (z wyłączeniem dzieci w wieku od 0 do 3 lat)	1	1	1
Organizacji kształcenia specjalnego	1	1	1
Organizacji zajęć rewalidacyjno-wychowawczych	1	1	1
Rekrutacji do szkół	-	-	-
Współpracy z rodzicami	1	1	1
Niedoboru specjalistów	1	1	1
Praw dziecka/ucznia	2	2	2
Współpracy z organem prowadzącym	-	-	-
Ergonomii budynku	-	-	-
Dowozu do szkół	-	-	-
Innych – jakich?	-	-	-
Ogółem		8	8

Źródło: Opracowanie własne

W roku szkolnym 2018/2019 jedno (1) kuratorium oświaty wskazało na jedną (1) skargę dotyczącą organizacji kształcenia dzieci i młodzieży ze SPE w szkołach ponadpodstawowych i dotyczyła ona praw dziecka/ucznia, z czego jednak została ona odrzucona.

Tabela 6: Liczba skarg w roku szkolnym 2018/2019 dotyczących organizacji kształcenia dzieci i młodzieży ze SPE w szkołach ponadpodstawowych

Jakich obszarów dotyczyły skargi (SZKOŁA PONADPODSTAWOWA):	Liczba kuratoriów wskazujących skargi	Liczba skarg	Liczba skarg uznanych za zasadne
Organizacji WWRD	-	-	-
Zapewnienia pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom w wieku od 0 do 3 lat	-	-	-
Zapewnienia zajęć rewalidacyjnych	-	-	-
Organizacji i realizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej (z wyłączeniem dzieci w wieku od 0 do 3 lat)	-	-	-
Organizacji kształcenia specjalnego	-	-	-
Organizacji zajęć rewalidacyjno-wychowawczych	-	-	-
Rekrutacji do szkół	-	-	-
Współpracy z rodzicami	-	-	-
Niedoboru specjalistów	-	-	-
Praw dziecka/ucznia	1	1	0
Współpracy z organem prowadzącym	-	-	-
Ergonomii budynku	-	-	-
Dowozu do szkół	-	-	-
Innych – jakich?	-	-	-
Ogółem		1	0

Źródło: Opracowanie własne

W roku szkolnym 2018/2019 jedno (1) kuratorium oświaty wskazało na skargi dotyczące organizacji kształcenia dzieci i młodzieży ze SPE w szkołach ponadgimnazjalnych. Najwięcej skarg dotyczyło:

- organizacji i realizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej (z wyłączeniem dzieci w wieku od 0 do 3 lat) – jedenaście skarg (11), z czego dziewięć (9) uznano za zasadne;
- praw dziecka/ucznia dwadzieścia siedem skarg (27), z czego jedenaście (11) uznano za zasadne.

Tabela 7: Liczba skarg w roku szkolnym 2018/2019 dotyczących organizacji kształcenia dzieci i młodzieży ze SPE w szkołach ponadgimnazjalnych

Jakich obszarów dotyczyły skargi (SZKOŁA PONADGIMNAZJALNA):	Liczba kuratorów wskazujących skargi	Liczba skarg	Liczba skarg uznanych za zasadne
Organizacji WWRD	-	-	-
Zapewnienia pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom w wieku od 0 do 3 lat	-	-	-
Zapewnienia zajęć rewalidacyjnych	1	1	0
Organizacji i realizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej (z wyłączeniem dzieci w wieku od 0 do 3 lat)	4	11	9
Organizacji kształcenia specjalnego	1	5	3
Organizacji zajęć rewalidacyjno-wychowawczych	-	-	-
Rekrutacji do szkół	2	2	1
Współpracy z rodzicami	3	4	2
Niedoboru specjalistów	-	-	-
Praw dziecka/ucznia	2	27	11
Współpracy z organem prowadzącym	-	-	-
Ergonomii budynku	-	-	-
Dowozu do szkół	-	-	-
Innych – jakich?	-	-	-
Ogółem		50	26

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 8: Liczba skarg w roku szkolnym 2018/2019 dotyczących organizacji kształcenia dzieci i młodzieży ze SPE – tabela zbiorcza

Jakich obszarów dotyczyły skargi	liczba kuratoriów	liczba skarg	liczba skarg uznanych za zasadne	liczba kuratoriów	liczba skarg	liczba skarg uznanych za zasadne	liczba kuratoriów	liczba skarg	liczba skarg uznanych za zasadne	liczba kuratoriów	liczba skarg	liczba skarg uznanych za zasadne	liczba kuratoriów	liczba skarg	liczba skarg uznanych za zasadne
	PRZEDSZKOLE			SZKOŁA PODSTAWOWA			GIMNAZJUM			SZKOŁA PONADPODSTAWOWA			SZKOŁA PONADGIMNAZJALNA		
Organizacji WWRD	1	1	0	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zapewnienia pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom w wieku od 0 do 3 lat	2	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zapewnienia zajęć rewalidacyjnych	1	1	1	2	5	1	1	1	1	-	-	-	1	1	0
Organizacji i realizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej (z wyłączeniem dzieci w wieku od 0 do 3 lat)	6	15	9	8	92	63	1	1	1	-	-	-	4	11	9

Jakich obszarów dotyczyły skargi	liczba kuratorów	liczba skarg	liczba skarg uznanych za zasadne	liczba kuratorów	liczba skarg	liczba skarg uznanych za zasadne	liczba kuratorów	liczba skarg	liczba skarg uznanych za zasadne	liczba kuratorów	liczba skarg	liczba skarg uznanych za zasadne	liczba kuratorów	liczba skarg	liczba skarg uznanych za zasadne
	PRZEDSZKOLE			SZKOŁA PODSTAWOWA			GIMNAZJUM			SZKOŁA PONADPODSTAWOWA			SZKOŁA PONADGIMNAZJALNA		
Organizacji kształcenia specjalnego	3	17	11	8	81	53	1	1	1	-	-	-	1	5	3
Organizacji zajęć rewalidacyjno-wychowawczych	1	1	0	2	3	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Rekrutacji do szkół	1	1	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	1
Współpracy z rodzicami	3	5	4	6	31	22	1	1	1	-	-	-	3	4	2
Niedoboru specjalistów	-	-	-	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Praw dziecka/ucznia	2	10	3	5	80	40	2	2	2	1	1	0	2	27	11
Współpracy z organem prowadzącym	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ergonomii budynku	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dowozu do szkół	-	-	-	1	1	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Jakich obszarów dotyczyły skargi	liczba kuratoriów	liczba skarg	liczba skarg uznanych za zasadne	liczba kuratoriów	liczba skarg	liczba skarg uznanych za zasadne	liczba kuratoriów	liczba skarg	liczba skarg uznanych za zasadne	liczba kuratoriów	liczba skarg	liczba skarg uznanych za zasadne	liczba kuratoriów	liczba skarg	liczba skarg uznanych za zasadne
	PRZEDSZKOLE			SZKOŁA PODSTAWOWA			GIMNAZJUM			SZKOŁA PONADPODSTAWOWA			SZKOŁA PONADGIMNAZJALNA		
Innych – jakich?	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ogółem		55	30		296	183		8	8		1	0		50	26

Źródło: Opracowanie własne

W roku szkolnym 2018/2019 wszystkie badane kuratoria oświaty (10) podejmowały procedury w zakresie podnoszenia jakości edukacji włączającej. Poniższa tabela wskazuje, jakie działania przeprowadzono i kto był ich adresatem.

Tabela 9: Liczba kuratoriów oświaty, które podejmowały działania w zakresie podnoszenia jakości edukacji włączającej w stosunku do bezpośrednich adresatów

Działania	Przedszkola i szkoły ogólnodostępne	Placówki specjalne	Poradnie psychologiczno-pedagogiczne	Środowisko lokalne	Inne
Konsultacje	9	9	9	5	3
Szkolenia	4	4	5	1	2
Seminaria	1	1	2	0	0
Rady pedagogiczne	0	0	0	0	0
Sieć współpracy i samokształcenia	3	3	4	2	1
Konferencje	7	7	6	2	2
Kampanie informacyjne	3	3	4	3	2
Konkursy	0	0	0	0	0
Olimpiady	0	0	0	0	0
Inne	6	6	8	4	4

Źródło: Opracowanie własne

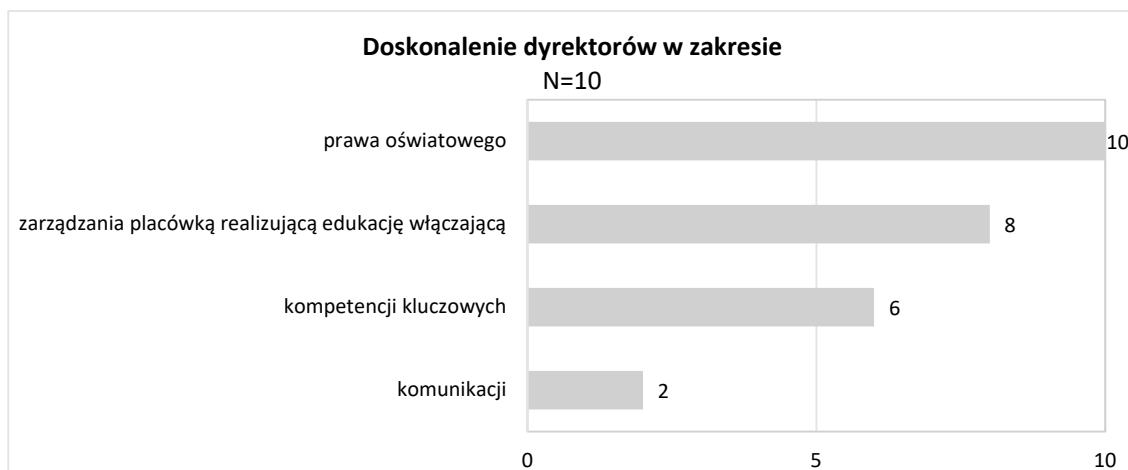
Respondenci zostali poproszeni również o wskazanie najbardziej efektywnych działań, w szczególności w zakresie współpracy pomiędzy instytucjami. Poniżej znajduje się wykaz takich działań:

- współpraca kuratorium oświaty z Dolnośląskim Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli oraz dolnośląskimi konsultantami w dziedzinach psychiatrii dzieci i młodzieży oraz diabetologii i endokrynologii wieku dziecięcego;
- najbardziej efektywne są konferencje dla dyrektorów, organizowane w rejonach wizytacyjnych przez wizytatorów rejonowych;
- współpraca między instytucjami jest adekwatna do potrzeb;
- organizowanie konferencji szkoleniowych we współpracy z placówkami doskonalenia nauczycieli, dyrektorami szkół/placówek, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, organami prowadzącymi szkoły;
- opracowanie projektu „Edukacja włączająca”; cykliczna realizacja projektu w formie seminariów w kuratoriach oświaty, skierowanych do dyrektorów, nauczycieli i specjalistów; cykl artykułów *Edukacja włączająca w PWO*; audycje radiowe;

- w ramach sieci współpracy i samokształcenia funkcjonują w strukturze organizacyjnej Kuratorium Oświaty w Gdańsku rejony wizytatorskie; w zakresie działań wizytatorów realizowane są spotkania;
- w zakresie wsparcia merytorycznego wizytatorów w Kuratorium Oświaty w Katowicach bardzo cenna jest współpraca z Wojewódzkim Zespołem ds. Orzekania o Niepełnosprawności (konsultacje, opinie);
- powołanie koordynatorów edukacji włączającej w województwie warmińsko-mazurskim, powołanie zespołu konsultacyjnego ds. wdrażania edukacji włączającej, upowszechnianie dobrych praktyk przez poradnie;
- współpraca w zakresie problematyki zaburzeń psychicznych z Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Pracownią Testów Psychologicznych i Pedagogicznych w Gdańsku, Kliniką Psychiatrii Dzieci i Młodzieży w Poznaniu;
- wymiana doświadczeń, narzędzi diagnostycznych, materiałów szkoleniowych.

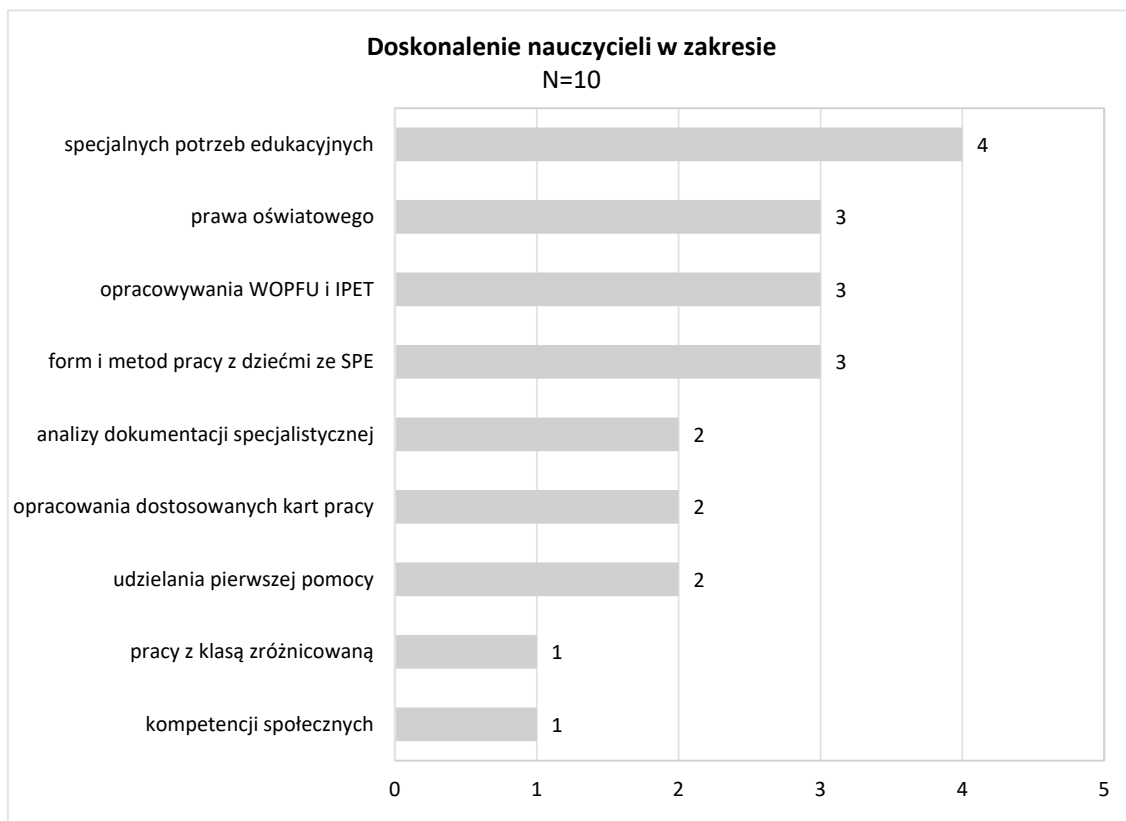
Kolejny zestaw wykresów dotyczy działań podejmowanych w celu podniesienia jakości edukacji włączającej w pracy przedszkoli i szkół ogólnodostępnych w zakresie realizacji zróżnicowanych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów oraz zapewnienia wysokiej jakości kształcenia.

Wykres 3: Działania zapewniające podniesienie jakości edukacji włączającej w pracy przedszkoli i szkół ogólnodostępnych w zakresie realizacji zróżnicowanych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów oraz zapewnienia wysokiej jakości kształcenia

Źródło: Opracowanie własne

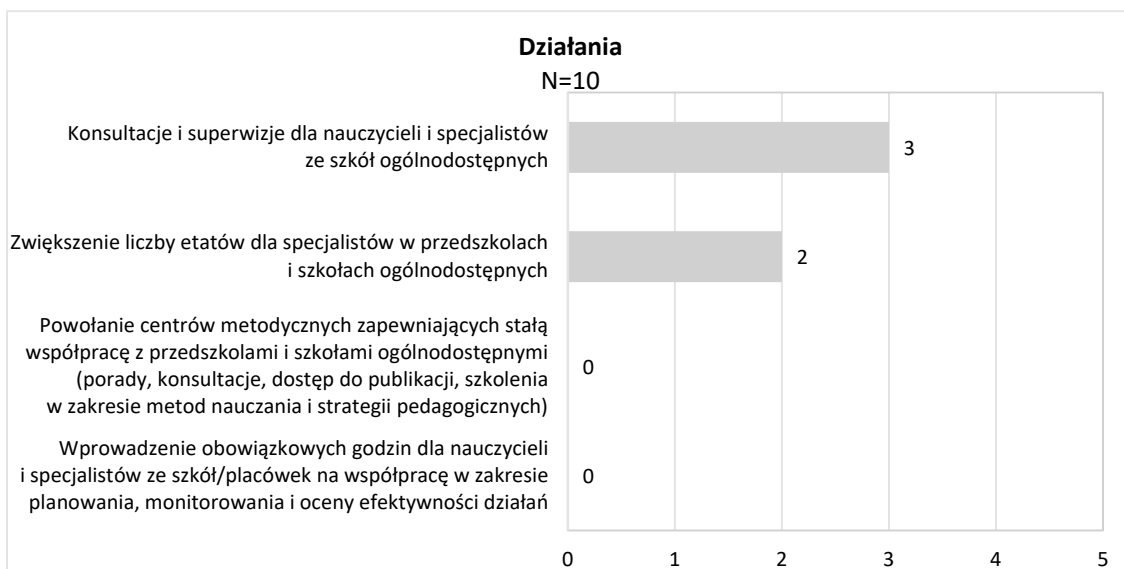
Wykres 4: Działania zapewniające podniesienie jakości edukacji włączającej w pracy przedszkoli i szkół ogólnodostępnych w zakresie realizacji zróżnicowanych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów oraz zapewnienia wysokiej jakości kształcenia

Źródło: Opracowanie własne

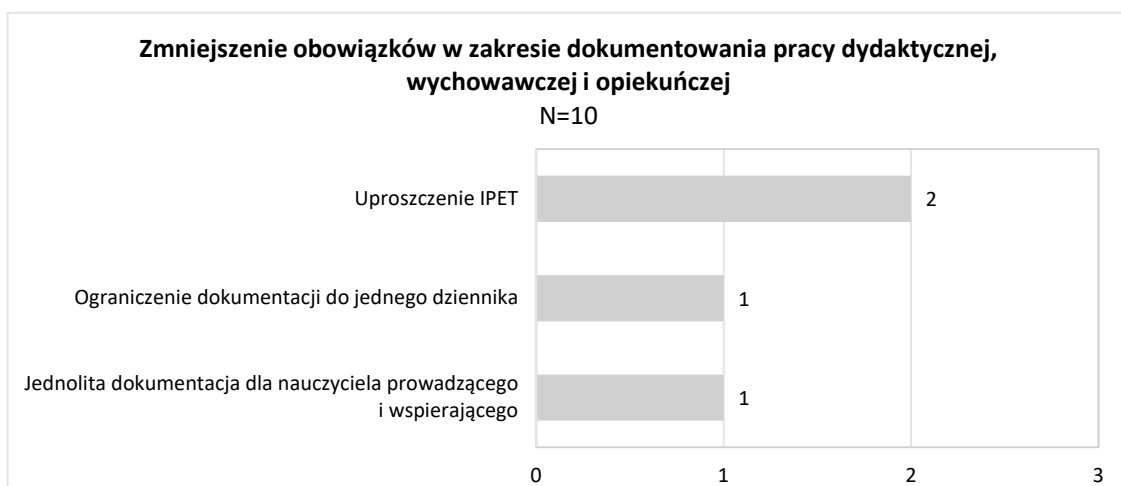

Wykres 5: Działania zapewniające podniesienie jakości edukacji włączającej w pracy przedszkoli i szkół ogólnodostępnych w zakresie realizacji zróżnicowanych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów oraz zapewnienia wysokiej jakości kształcenia

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 6: Działania zapewniające podniesienie jakości edukacji włączającej w pracy przedszkoli i szkół ogólnodostępnych w zakresie realizacji zróżnicowanych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów oraz wysokiej jakości kształcenia

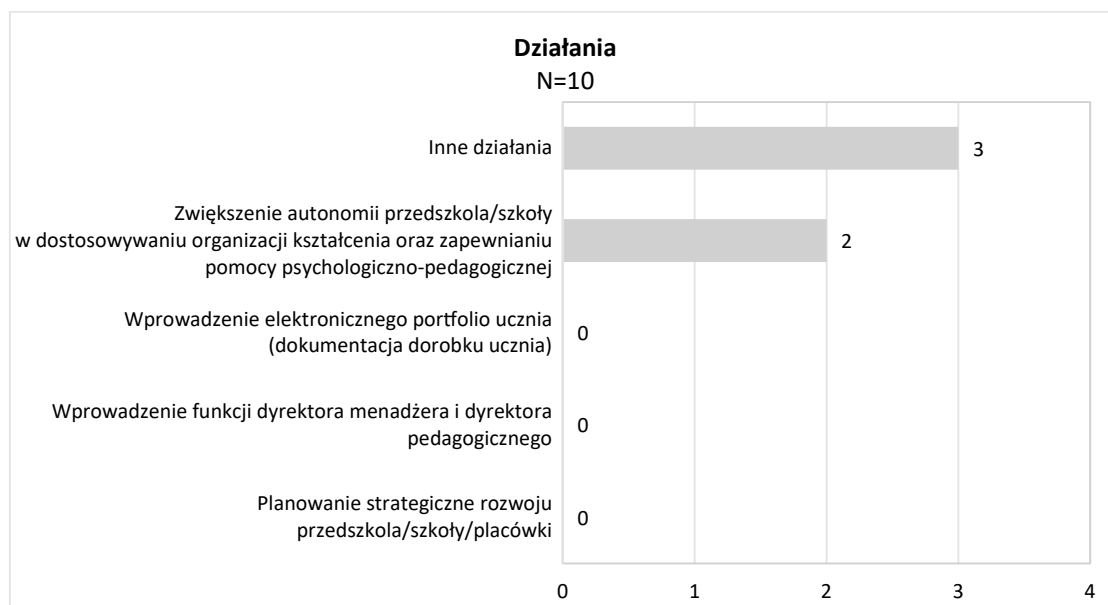
Źródło: Opracowanie własne

W kategorii „inne” respondenci wskazali na (wypowiedź oryginalna):

- szkolenia dyrektorów i nauczycieli w zakresie zaburzeń rozwojowych dzieci (choroby psychiczne, cukrzyca);

- kontrole doraźne, wspomaganie w zakresie organizacji kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
- kontrole doraźne w zakresie prawidłowości organizowania kształcenia specjalnego w przedszkolu/szkole;
- kontrole planowe w zakresie organizacji pracy zespołów ds. tworzenia indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych jako istotnego elementu edukacji włączającej, zgodnie z planem nadzoru pedagogicznego Zachodniopomorskiego Kuratora Oświaty.

Wykres 7: Działania zapewniające podniesienie jakości edukacji włączającej w pracy przedszkoli i szkół ogólnodostępnych w zakresie realizacji zróżnicowanych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów oraz wysokiej jakości kształcenia

Źródło: Opracowanie własne

Do żadnego badanego kuratorium oświaty nie wpływały postulaty w zakresie zmian regulacji dotyczących edukacji dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim.

3. Wczesna pomoc

Ankieta skierowana była do przedszkoli, szkół podstawowych, w tym specjalnych i integracyjnych¹, innych form wychowania przedszkolnego, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych, specjalnych ośrodków wychowawczych, ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych oraz poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym poradni specjalistycznych. Badanie wykazało, że w 20% jednostek działały zespoły wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka. W sześćdziesięciu czterech (64) jednostkach nie było dzieci wymagających wspomaganie, pomimo że zespoły działały. W pozostałych jednostkach liczba dzieci objętych pomocą wahała się od jednego (1) uczestnika do dwustu pięćdziesięciu (250) – średnia to dziesięciu (10) uczestników na placówkę.

Wykres 8: Zespoły wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka w przedszkolach/szkołach/placówkach/poradniach

Źródło: Opracowanie własne

W 41% placówek zbierane były dane na temat potrzeb wynikających z zapewniania wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka.

¹ Ankieta została skierowana do ww. jednostek na podstawie obowiązującego przepisu ustawy *Prawo oświatowe* – art. 127 ust. 5, zgodnie z którym wczesne wspomaganie rozwoju dziecka organizuje się w podmiocie, który ma możliwość realizacji wskazań zawartych w opinii, tj. cyt.: *W publicznych i niepublicznych: przedszkolach i szkołach podstawowych, w tym specjalnych, innych formach wychowania przedszkolnego, specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych, specjalnych ośrodkach wychowawczych, ośrodkach rewalidacyjno-wychowawczych oraz poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w tym poradniach specjalistycznych, które spełniają warunki określone w przepisach wydanych na podstawie ust. 19 pkt 1, mogą być tworzone zespoły wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka w celu pobudzania psychoruchowego i społecznego rozwoju dziecka, od chwili wykrycia niepełnosprawności do podjęcia nauki w szkole, prowadzonego bezpośrednio z dzieckiem i jego rodziną.*

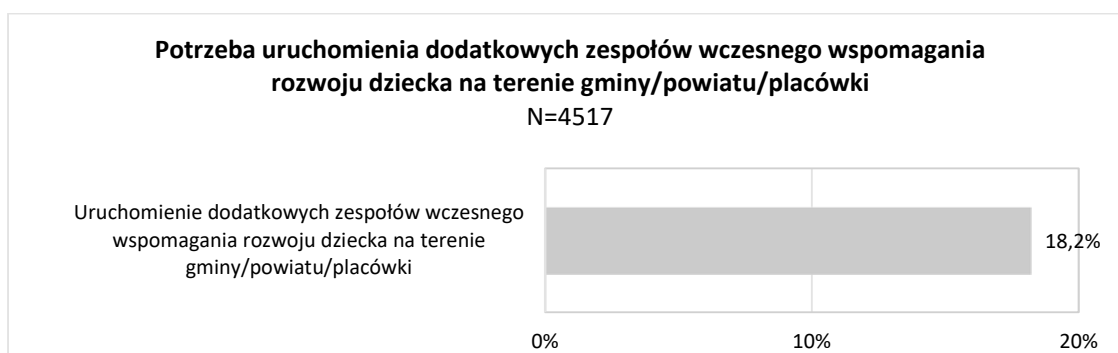
Wykres 9: Dane zbierane w zakresie zapewnienia wczesnego wspomagania rozwoju dziecka w przedszkolach/szkołach/placówkach/poradniach

Źródło: Opracowanie własne

Jednostki, które zbierały dane na temat potrzeb wynikających z zapewnienia wczesnego wspomagania rozwoju dziecka (WWRD), zostały poproszone o ich wskazanie. Blisko co piąta jednostka (18,2%) wskazywała potrzebę uruchomienia dodatkowych zespołów WWRD na terenie gminy/powiatu/placówki.

Wykres 10: Potrzeby w zakresie zapewnienia wczesnego wspomagania rozwoju dziecka w przedszkolach/szkołach/placówkach/poradniach

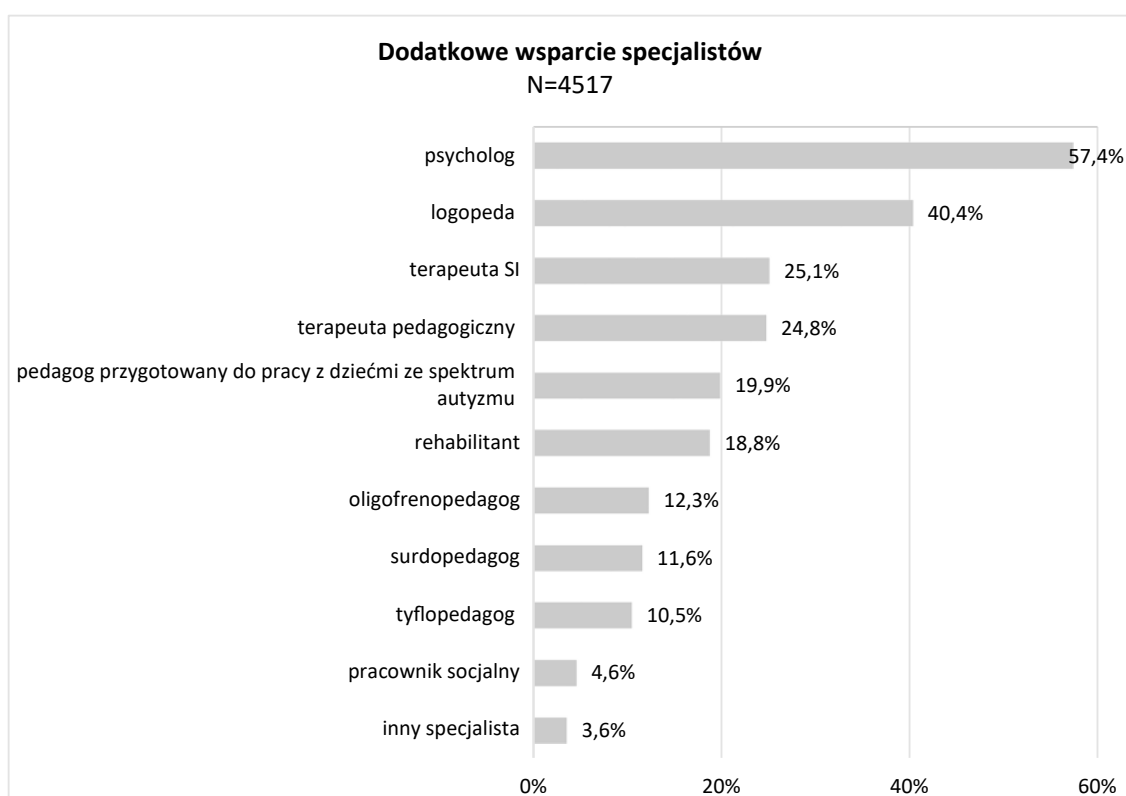

Źródło: Opracowanie własne

W przypadku dodatkowego wsparcia przez specjalistów najwięcej, bo ponad połowa respondentów (57,4%), widziała potrzebę nawiązania współpracy z psychologiem, a 40,4% z logopedą. Blisko co piąta osoba wskazywała na potrzebę dodatkowego wsparcia ze

strony terapeuty SI (25,1%) oraz terapeuty pedagogicznego (24,8%). Najmniej oczekiwana była pomoc ze strony pracownika socjalnego (4,6%), tyflop pedagoga (10,5%), surdopedagoga (11,6%) oraz oligofrenopedagoga (12,3%). W kategorii „inny specjalista” (6,1%) respondentów wskazywało na potrzebę dodatkowego wsparcia ze strony: neurologopedy, pedagoga specjalnego, psychiatry, fizjoterapeuty, pedagoga, socjoterapeuty.

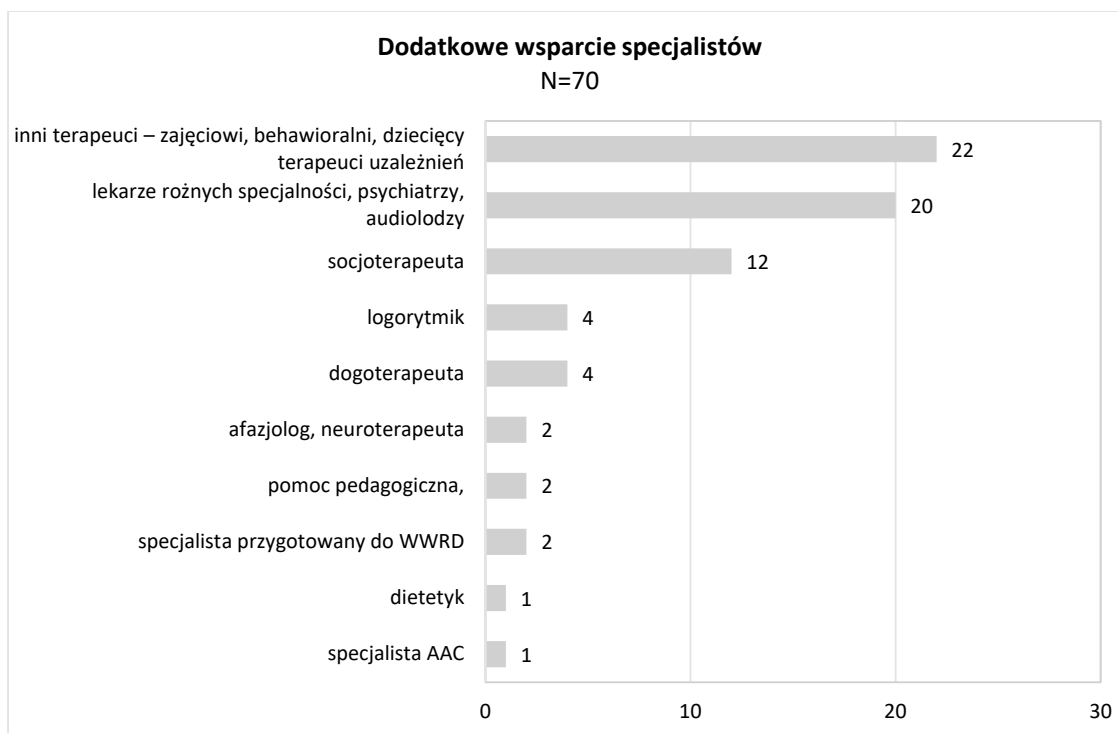
Wykres 11: Potrzeby w zakresie zapewnienia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka w przedszkolach/szkółach/placówkach/poradniach

Źródło: Opracowanie własne

W kategorii „inne” ponownie były wymieniane te same zawody, które zostały podane w kafeterii odpowiedzi (logopeda, neurologopeda – 21 wskazań, terapeuta SI – 33 wskazania, psycholog – 64 wskazania, pedagogzy specjaliści, surdo-, tyflop pedagodzy – 29 wskazań, fizjoterapeuci, rehabilitanci – 30 wskazań, pedagogzy terapeutyczni, pedagogzy szkolni, pedagogzy – 14 wskazań, specjaliści z zakresu pracy z dzieckiem z autyzmem – 7 wskazań, pracownik socjalny – 2 wskazania), w związku z czym nie uwzględniono ich na poniższym wykresie.

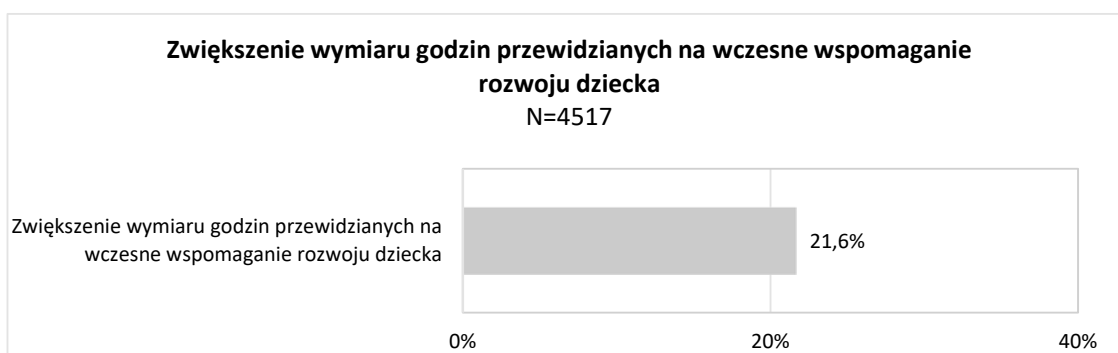
Wykres 12: Potrzeby w zakresie zapewnienia wczesnego wspomagania rozwoju dziecka w przedszkolach/szkółach/placówkach/poradniach – kategoria „inny specjalista”

Źródło: Opracowanie własne

Ponadto co piąty respondent (21,6%) uważał, że należy zwiększyć wymiar godzin przewidzianych na wczesne wspomaganie rozwoju dziecka.

Wykres 13: Potrzeby w zakresie zapewnienia wczesnego wspomagania rozwoju dziecka w przedszkolach/szkółach/placówkach/poradniach

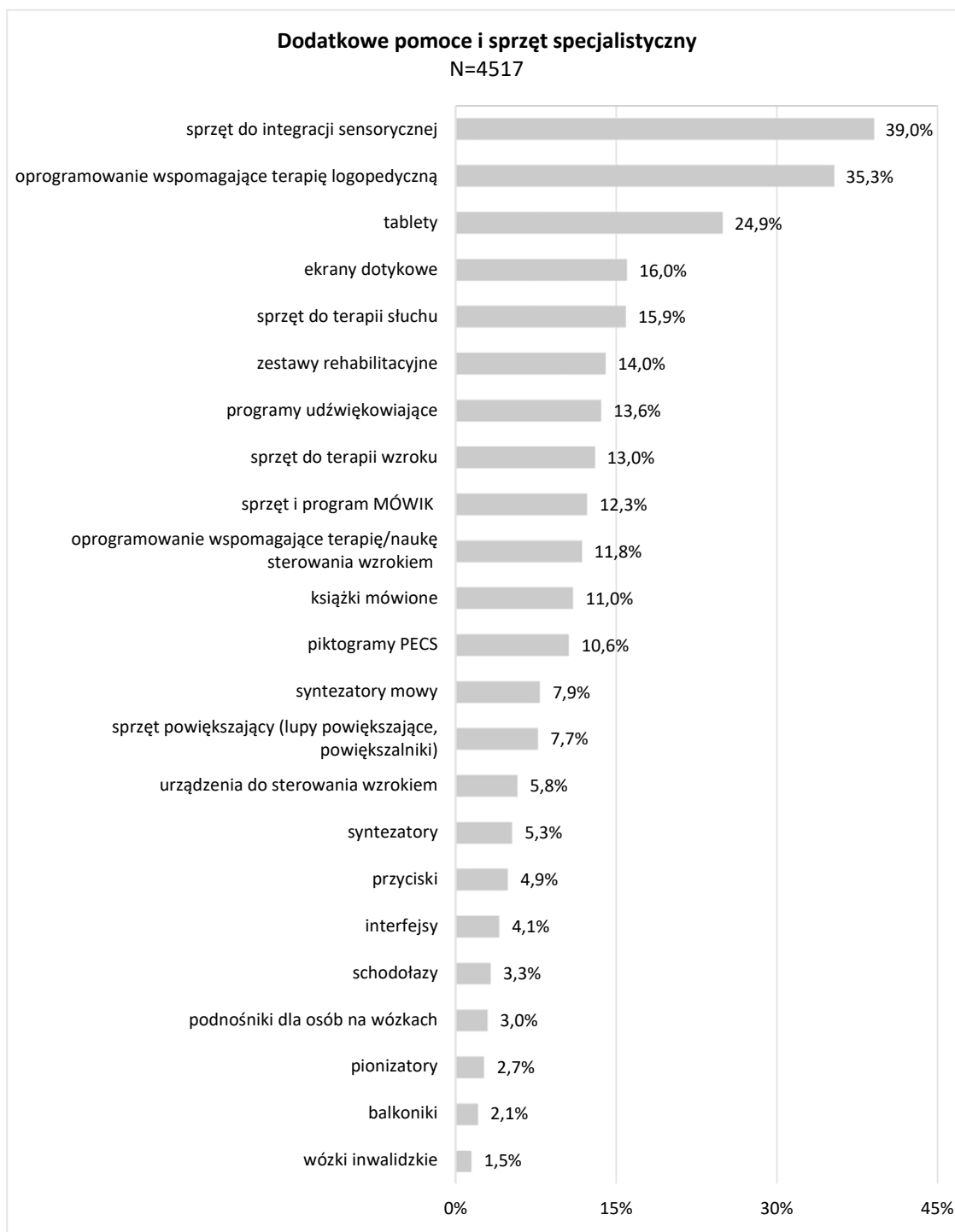

Źródło: Opracowanie własne

Najwięcej respondentów, bo ponad 1/3, wskazało na potrzebę dodatkowego sprzętu do integracji sensorycznej (39%) oraz oprogramowania wspomagającego terapię logopedyczną

(35,3%), a co czwarty respondent wskazał na tablet (24,9%). Najrzadziej odpowiedzi ankietowanych dotyczyły potrzeby posiadania sprzętu specjalistycznego, takiego jak wózek inwalidzkie (1,5%), balkoniki (2,1%), pionizatory (2,7%), podnośniki dla osób na wózkach (3%) oraz schodołazy (3,3%).

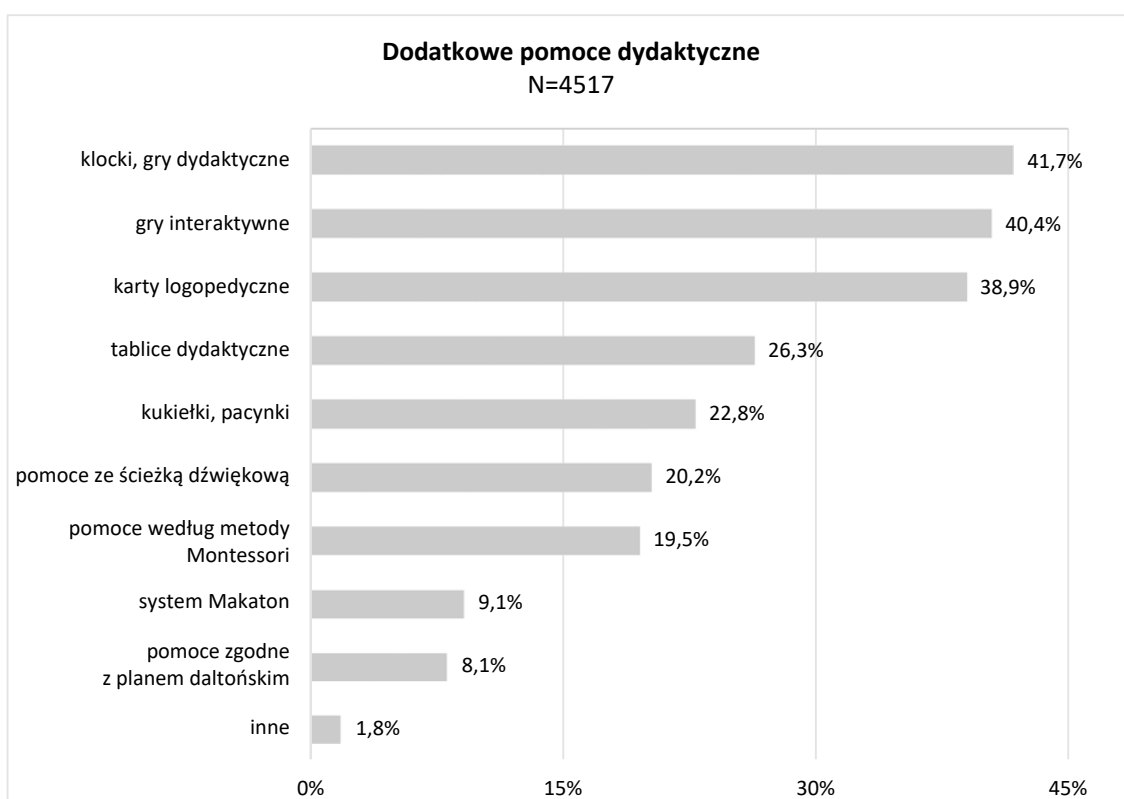
Wykres 14: Potrzeby w zakresie zapewnienia wczesnego wspomagania rozwoju dziecka w przedszkolach/szkolach/placówkach/poradniach

Źródło: Opracowanie własne

W przypadku pomocy dydaktycznych największe zapotrzebowanie wskazane przez respondentów dotyczyło klocków, gier dydaktycznych (41,7%), gier interaktywnych (40,4%) oraz kart logopedycznych (38,9%). W kategorii „inne” pojawiły się m.in. pufy rehabilitacyjne, podłogi interaktywne, pomoce logopedyczne z Metody Krakowskiej, większe zaplecze lokalowe, windy.

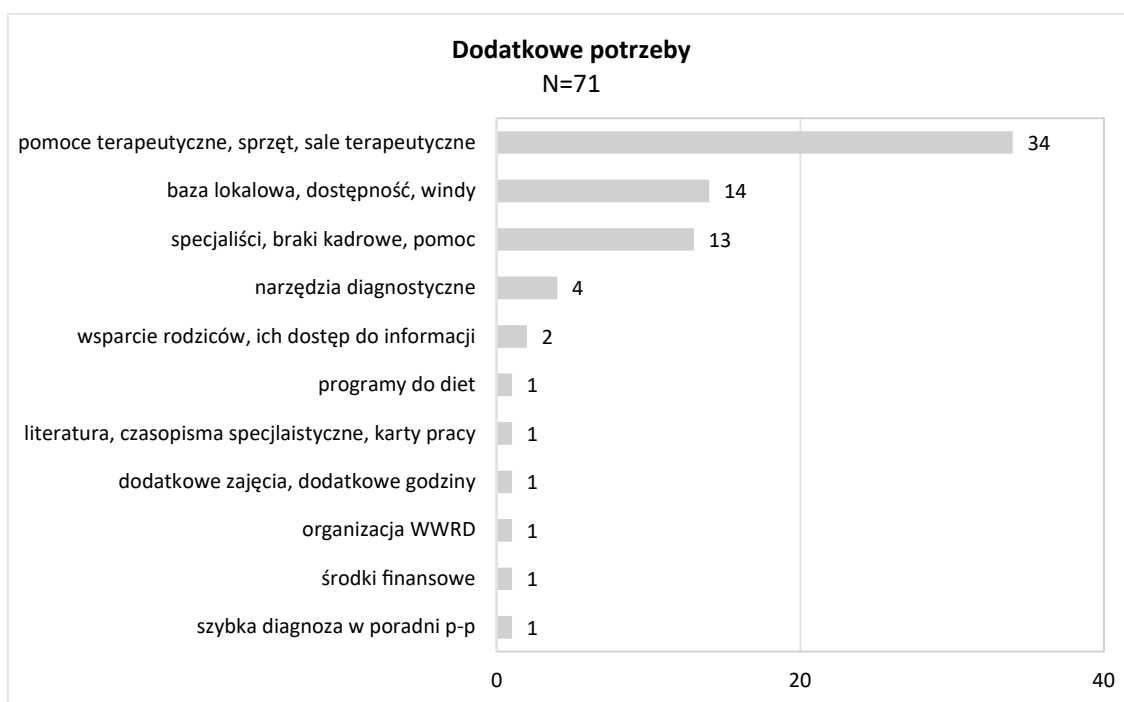
Wykres 15: Potrzeby w zakresie zapewnienia wczesnego wspomagania rozwoju dziecka w przedszkolach/szkołach/placówkach/poradniach

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 16: Potrzeby w zakresie zapewnienia wczesnego wspomagania rozwoju dziecka w przedszkolach/szkołach/placówkach/poradniach – kategoria „inne”

Źródło: Opracowanie własne

W przypadku 23,6% placówek wskazano na współpracę z podmiotami leczniczymi.

Wykres 17: Współpraca przedszkoli/szkoł/placówek/poradni z podmiotami leczniczymi

Źródło: Opracowanie własne

Wśród jednostek współpracujących z podmiotami leczniczymi blisko $\frac{3}{4}$ miało ją sformalizowaną na podstawie umowy (34,6%) bądź porozumienia (37,2%). Pozostałe jednostki, tj. 28,2%, wskazało na brak sformalizowanej współpracy.

Wykres 18: Forma współpracy w przedszkolach/szkołach/placówkach/poradniach z podmiotami leczniczymi

Źródło: Opracowanie własne

Blisko $\frac{2}{3}$ respondentów (63,3%) wskazało, że ich placówka współpracuje z ośrodkiem pomocy społecznej.

Wykres 19: Współpraca przedszkoli/szkoł/placówek/poradni z ośrodkiem pomocy społecznej

Źródło: Opracowanie własne

Wśród jednostek współpracujących z ośrodkami pomocy społecznej 66,4% wskazywało na brak sformalizowanej współpracy. Umowę miało podpisaną 11,1% badanych jednostek, a porozumie 22,5%.

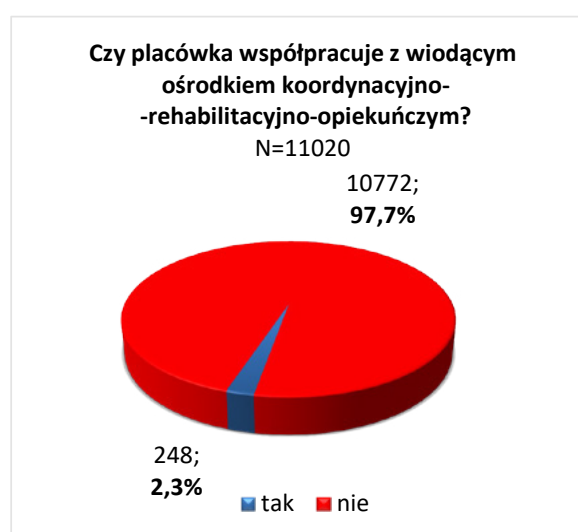
Wykres 20: Forma współpracy w przedszkolach/szkołach/placówkach/poradniach z ośrodkami pomocy społecznej

Źródło: Opracowanie własne

Zdecydowana większość badanych jednostek (97,7%) wskazała, że nie współpracuje z wiodącymi ośrodkami koordynacyjno-rehabilitacyjno-opiekuńczymi.

Wykres 21: Współpraca przedszkoli/szkoł/placówek/poradni z wiodącymi ośrodkami koordynacyjno-rehabilitacyjno-opiekuńczymi

Źródło: Opracowanie własne

Wśród jednostek współpracujących z wiodącymi ośrodkami koordynacyjno-rehabilitacyjno-opiekuńczymi 66,1% wskazywało na brak sformalizowanej współpracy. Natomiast umowę mało podpisaną 14,1% badanych jednostek, a porozumie 19,8%.

Wykres 22: Forma współpracy w przedszkolach/szkołach/placówkach/poradniach z wiodącymi ośrodkami koordynacyjno-rehabilitacyjno-opiekuńczymi

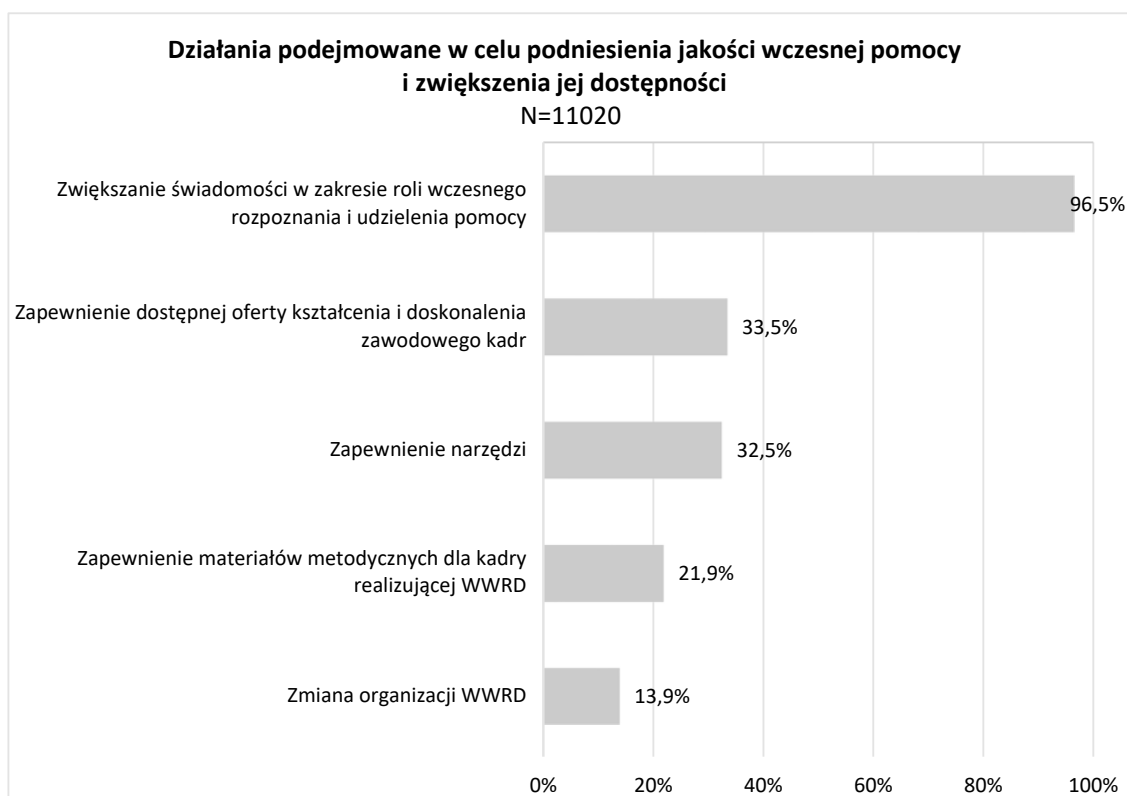

Źródło: Opracowanie własne

Ostatnie pytania zawarte w ankiecie dotyczyły działań podejmowanych w celu podniesienia jakości wczesnej pomocy i zwiększenia jej dostępności. Najwięcej osób wskazało na zwiększanie świadomości w zakresie roli wczesnego rozpoznania i udzielenia pomocy (96,5%).

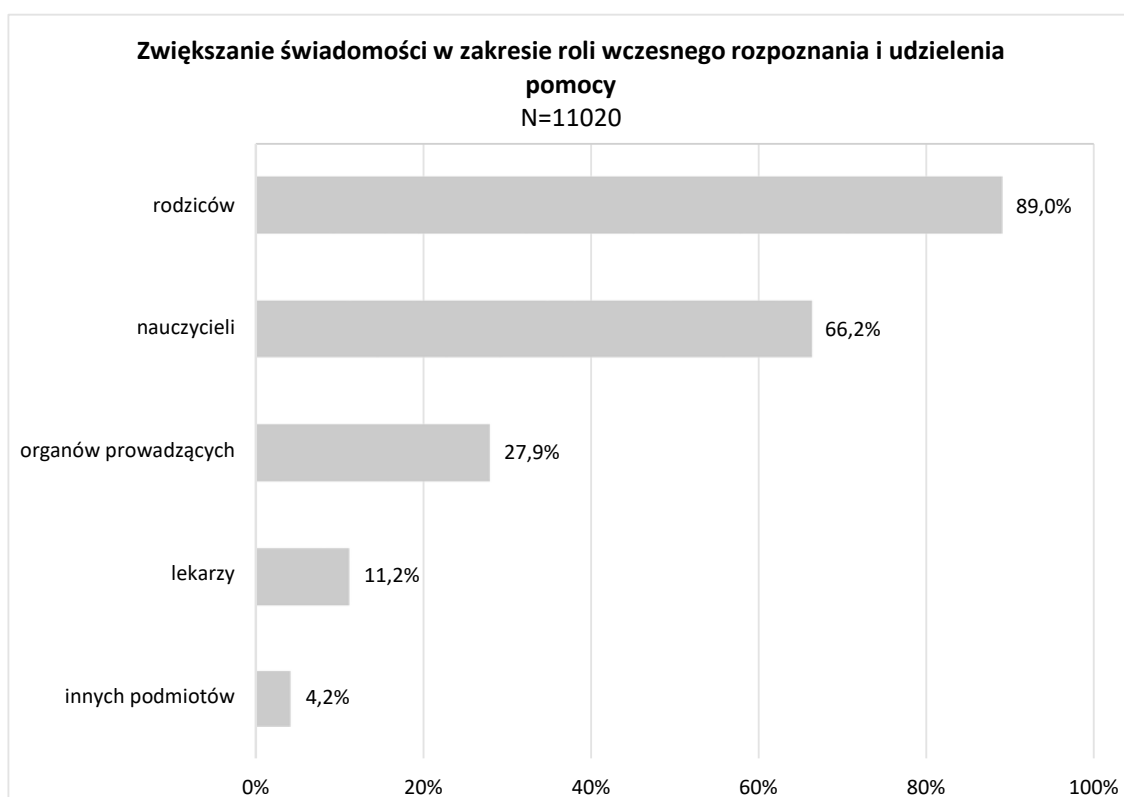
Wykres 23: Działania podejmowane w celu podniesienia jakości wczesnej pomocy i zwiększenia jej dostępności

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 24: Działania podejmowane w celu podniesienia jakości wczesnej pomocy i zwiększenia jej dostępności

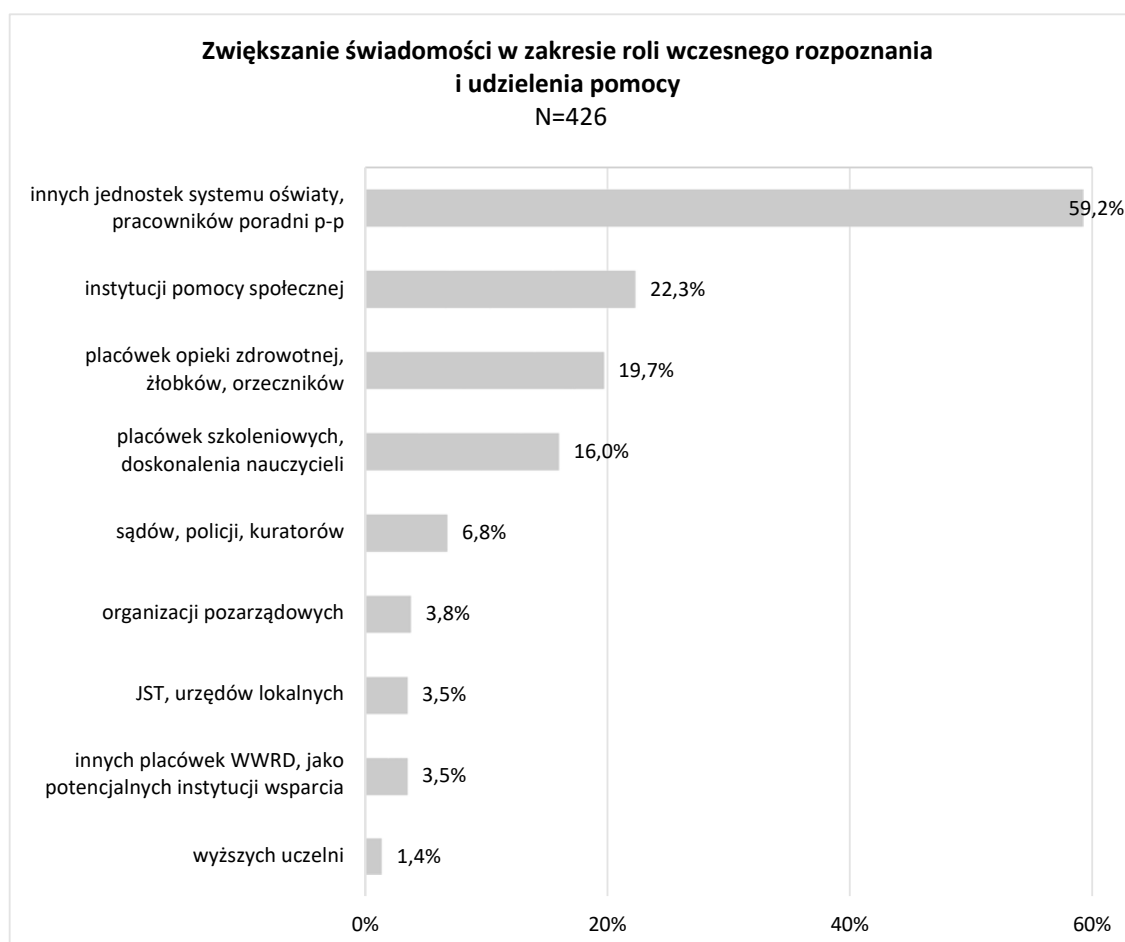

Źródło: Opracowanie własne

W kategorii „inne” zostały wymienione ponownie te same kategorie, które były podane w kafeterii odpowiedzi (organów prowadzących – 33 wskazania, rodziców – 42 wskazania), w związku z czym nie uwzględniono ich na poniższym wykresie.

Wykres 25: Działania podejmowane w celu podniesienia jakości wczesnej pomocy i zwiększenia jej dostępności – kategoria „inne podmioty”

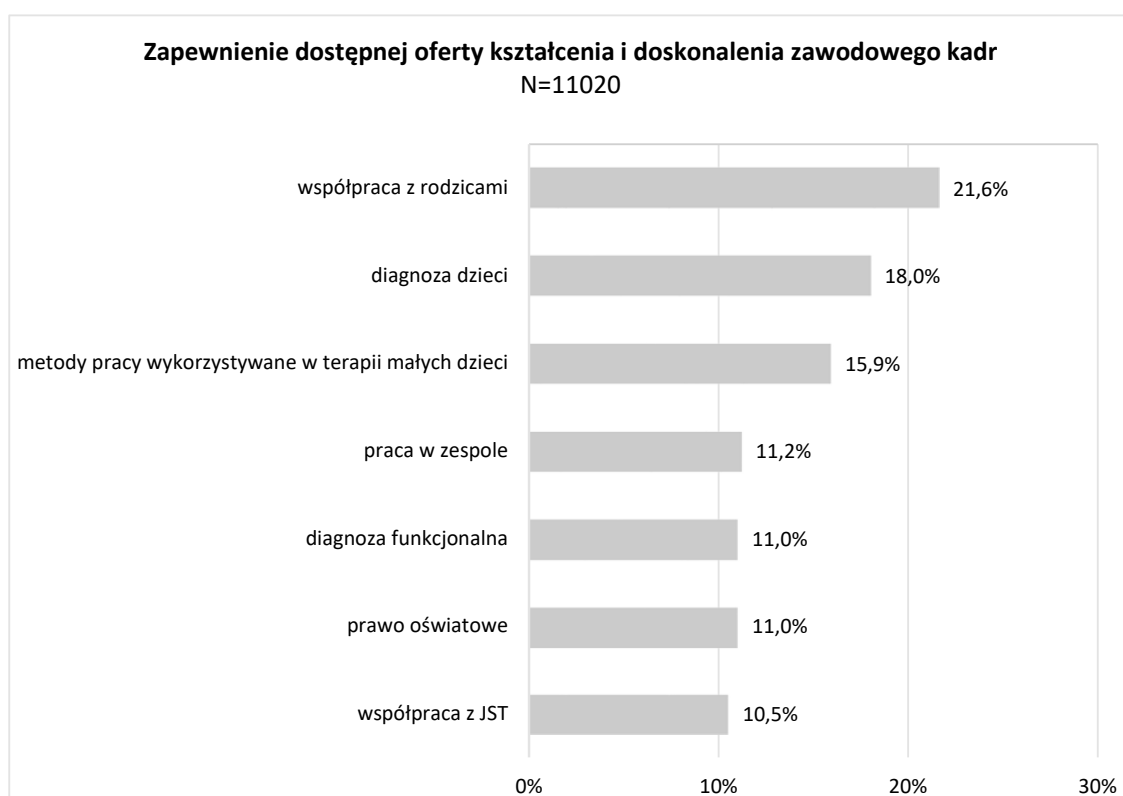

Źródło: Opracowanie własne

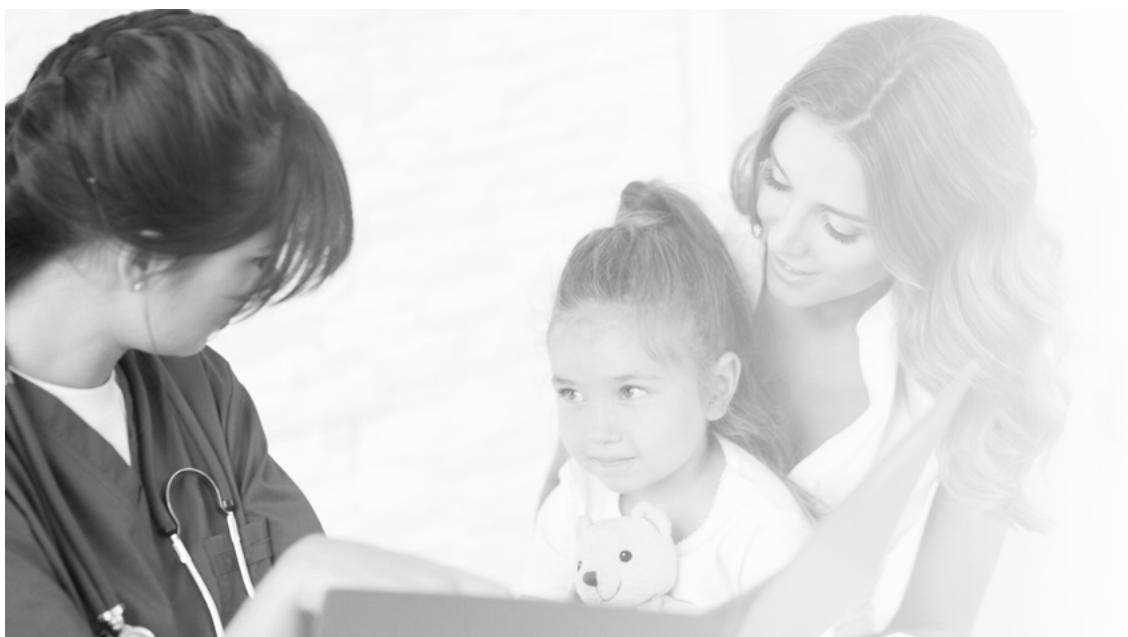

Respondenci stwierdzili, że zapewnienie dostępnej oferty kształcenia i doskonalenia zawodowego kadr najbardziej potrzebne jest w przypadku współpracy z rodzicami (21,6%), diagnozy dzieci (18%) oraz metod pracy z wykorzystaniem w terapii małych dzieci (15,9%).

Wykres 26: Działania podejmowane w celu podniesienia jakości wczesnej pomocy i zwiększenia jej dostępności

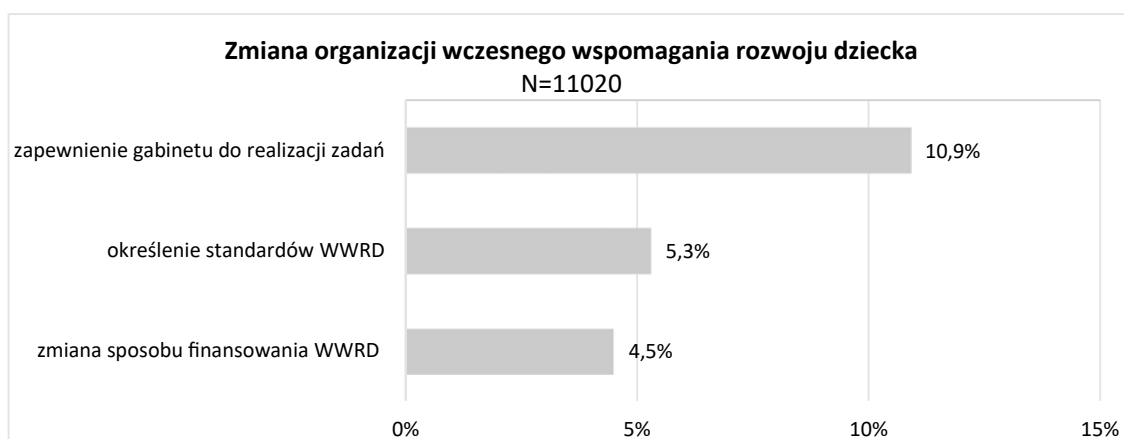

Źródło: Opracowanie własne

Co dziesiąty respondent (10,9%) uważał, że w celu podniesienia jakości wczesnej pomocy i zwiększenia jej dostępności należy zapewnić gabinet do realizacji tych zadań.

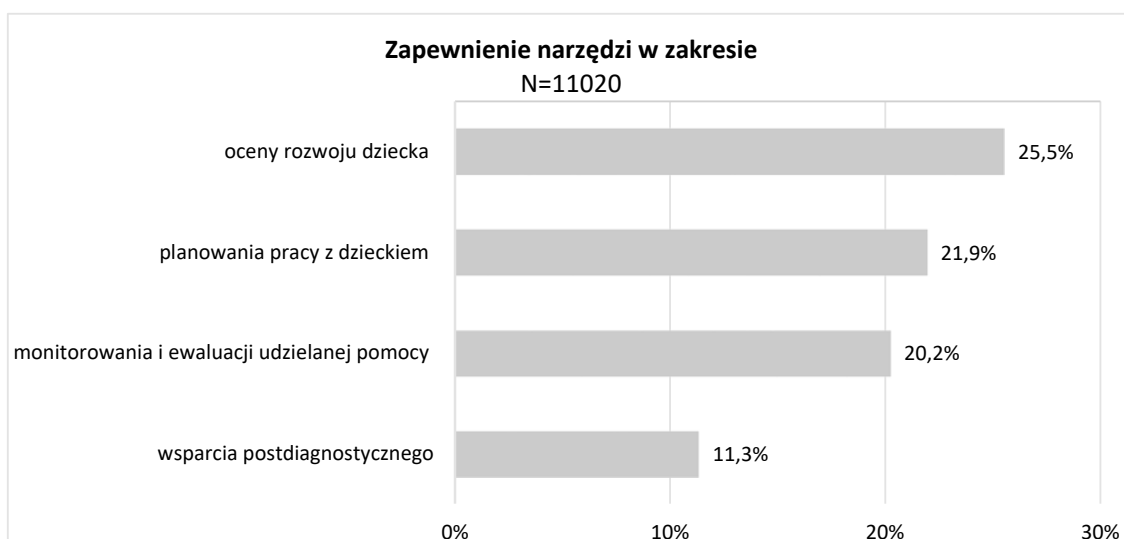
Wykres 27: Działania podejmowane w celu podniesienia jakości wczesnej pomocy i zwiększenia jej dostępności

Źródło: Opracowanie własne

Co czwarty ankietowany (25,5%) uważał, że należy zapewnić narzędzia do oceny rozwoju dziecka.

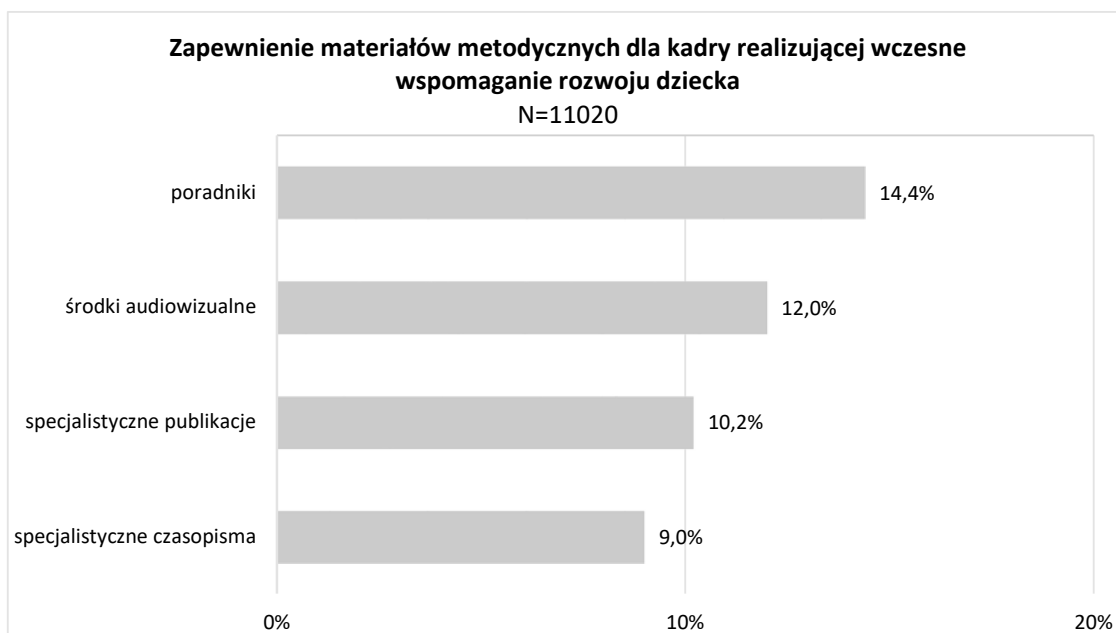
Wykres 28: Działania podejmowane w celu podniesienia jakości wczesnej pomocy i zwiększenia jej dostępności

Źródło: Opracowanie własne

Poradniki (14,4%) oraz środki audiowizualne (12%) były najczęściej wskazywane jako materiały metodyczne dla kadry realizującej wczesne wspomaganie rozwoju dziecka w celu podniesienia jakości wczesnej pomocy i zwiększenia jej dostępności.

Wykres 29: Działania podejmowane w celu podniesienia jakości wczesnej pomocy i zwiększenia jej dostępności

Źródło: Opracowanie własne

4. Wychowanie przedszkolne

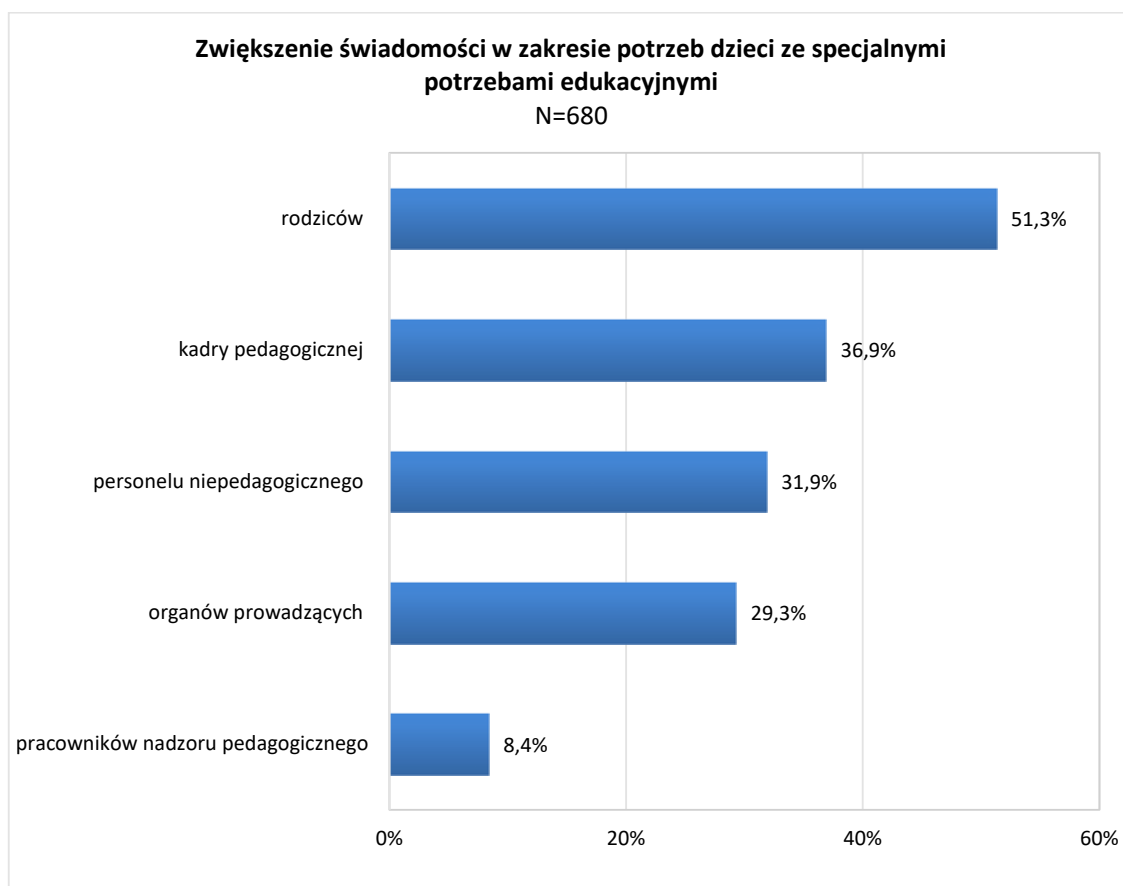
Wykres 30: Warunki zapewniające realizację zadań wychowania przedszkolnego z uwzględnieniem zasad edukacji włączającej

Źródło: Opracowanie własne

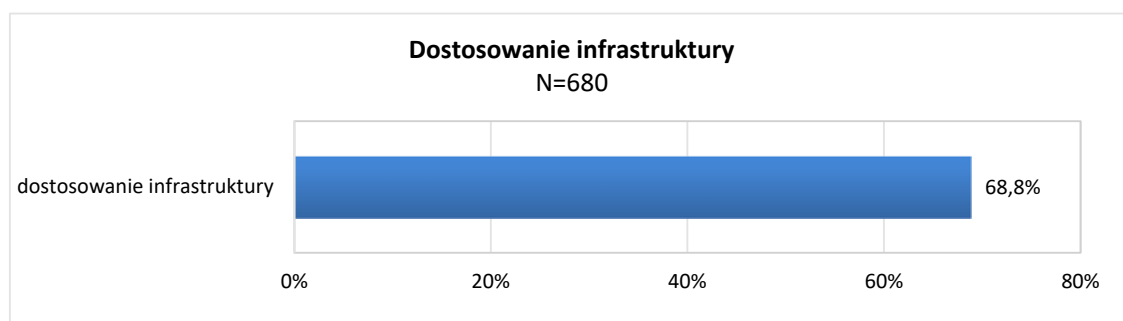

Wykres 31: Grupy odbiorców wymagające wzmocnienia świadomości w celu realizacji zadań wychowania przedszkolnego z uwzględnieniem zasad edukacji włączającej

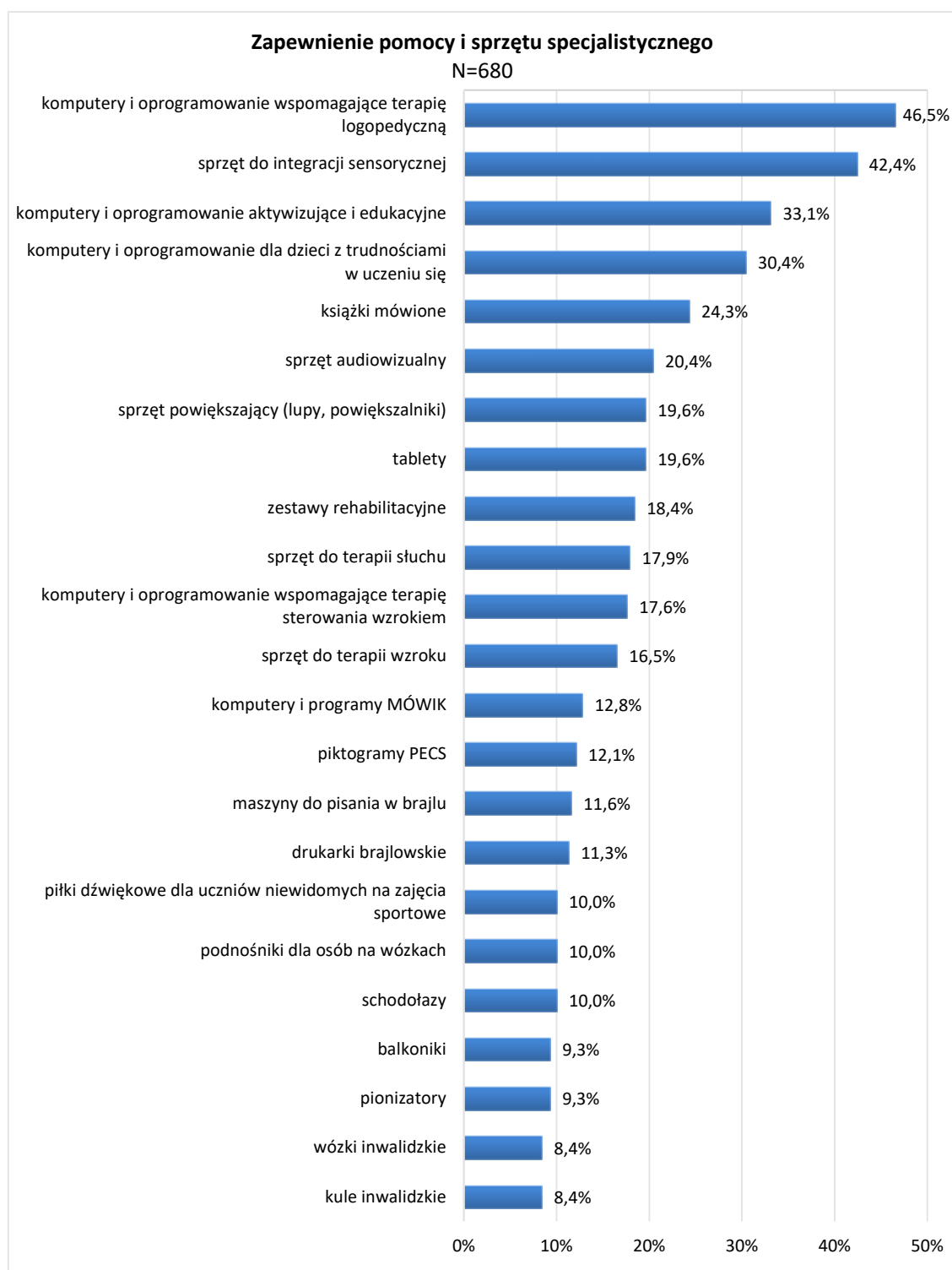
Źródło: Opracowanie własne

Wykres 32: Rodzaj pomocy wymagającej wzmocnienia w celu realizacji zadań wychowania przedszkolnego z uwzględnieniem zasad edukacji włączającej

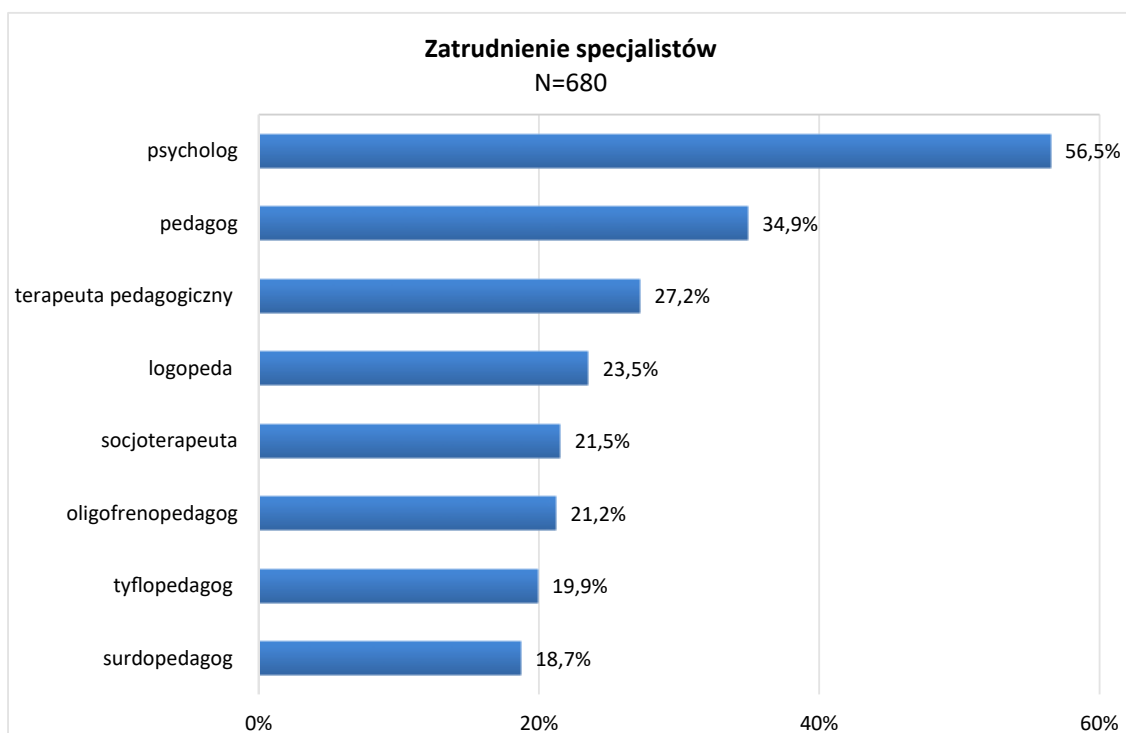
Źródło: Opracowanie własne

Wykres 33: Rodzaj pomocy i sprzętu specjalistycznego wymagające wzmocnienia w celu realizacji zadań wychowania przedszkolnego z uwzględnieniem zasad edukacji włączającej

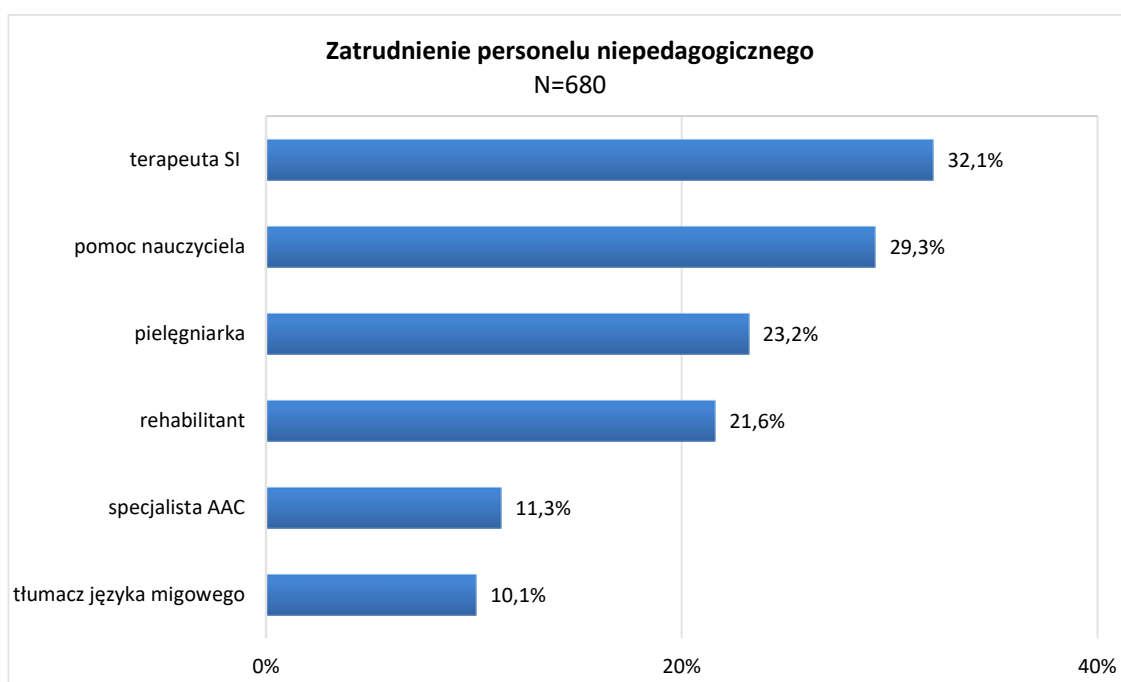
Źródło: Opracowanie własne

Wykres 34: Rodzaj pomocy wymagającej wzmocnienia w celu realizacji zadań wychowania przedszkolnego z uwzględnieniem zasad edukacji włączającej

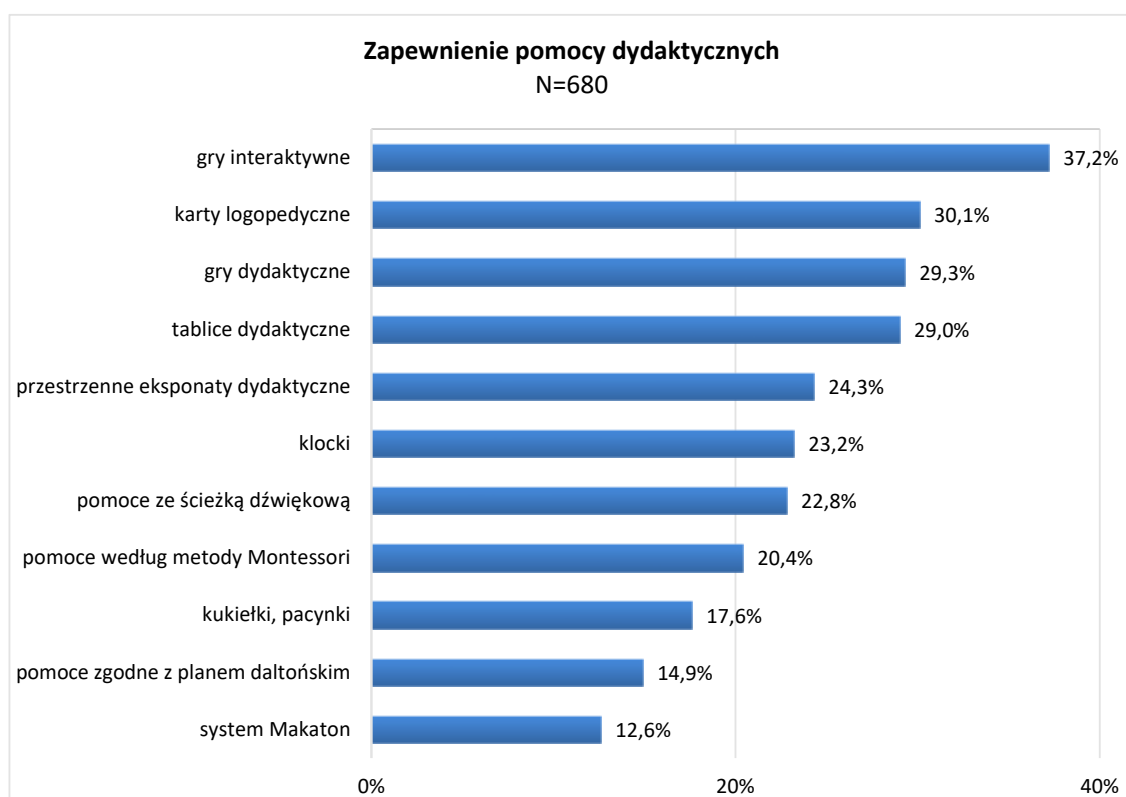
Źródło: Opracowanie własne

Wykres 35: Rodzaj pomocy wymagającej wzmocnienia w celu realizacji zadań wychowania przedszkolnego z uwzględnieniem zasad edukacji włączającej

Źródło: Opracowanie własne

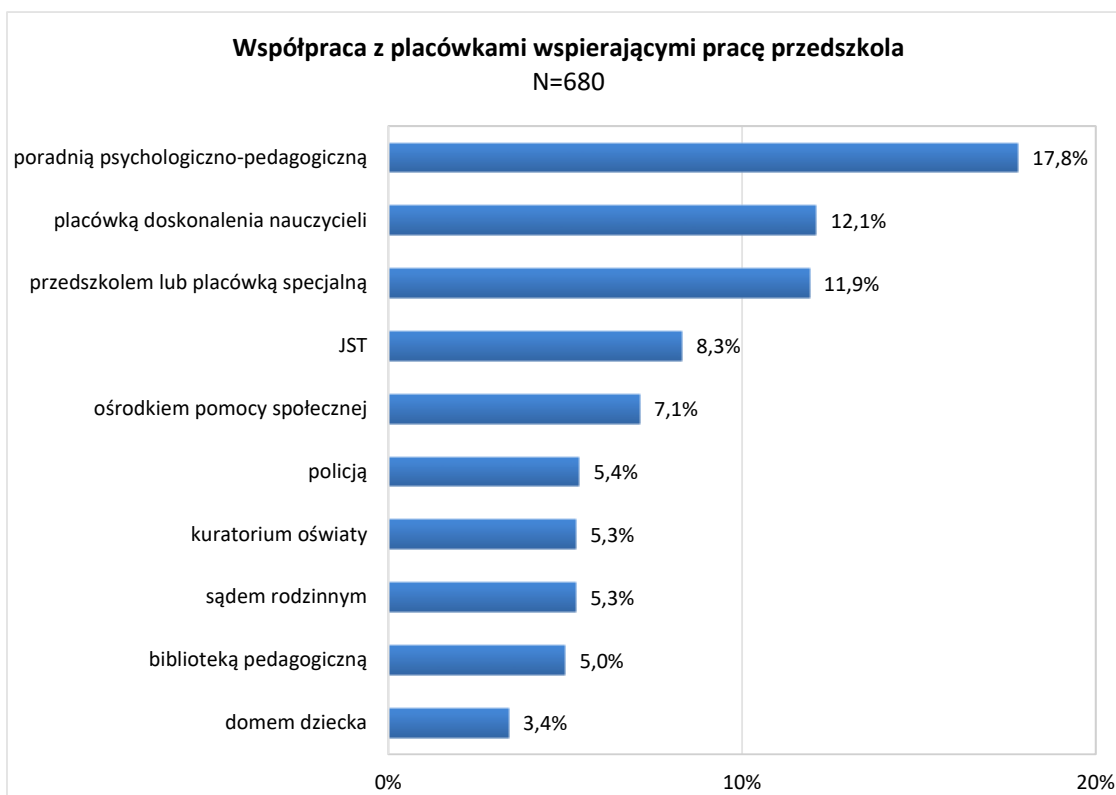
Wykres 36: Pomoce dydaktyczne wymagające wzmocnienia w celu realizacji zadań wychowania przedszkolnego z uwzględnieniem zasad edukacji włączającej

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 37: Rodzaj pomocy wymagającej wzmocnienia w celu realizacji zadań wychowania przedszkolnego z uwzględnieniem zasad edukacji włączającej

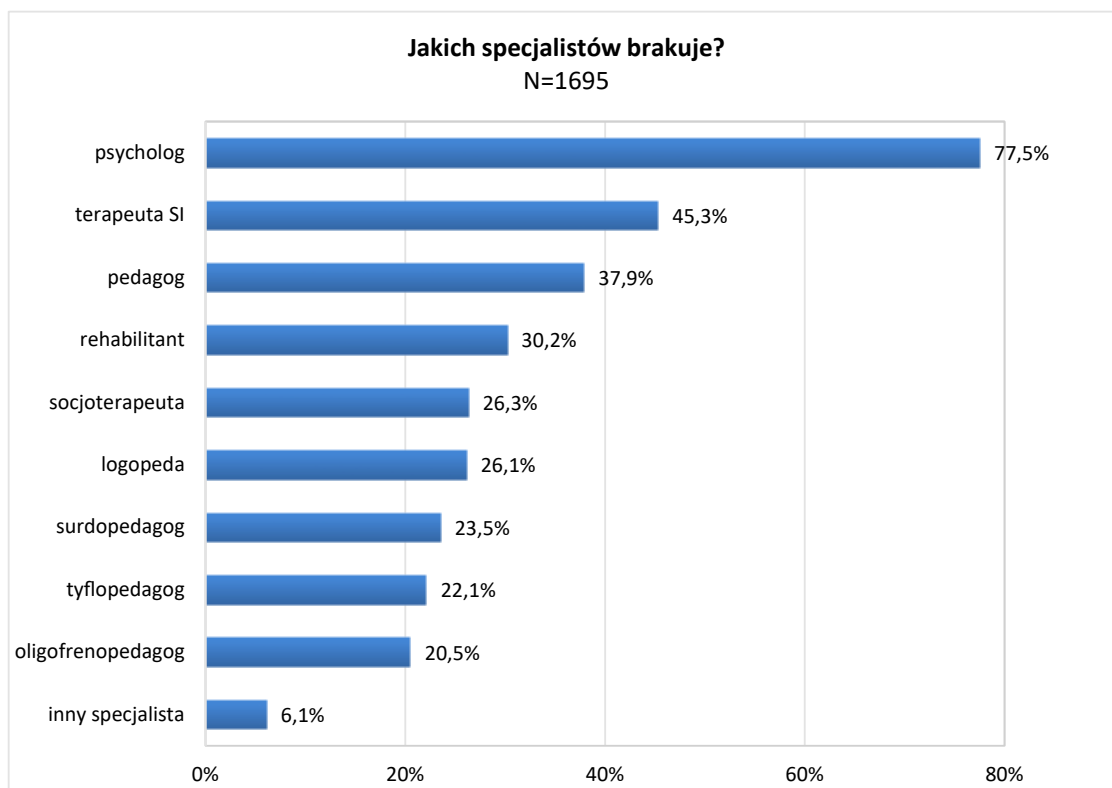
Źródło: Opracowanie własne

Wykres 38: Zapotrzebowanie na specjalistów w celu zapewnienia realizacji edukacji włączającej

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 39: Deficyt specjalistów związany z realizacją zadań wychowania przedszkolnego z uwzględnieniem zasad edukacji włączającej

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 40: Przyczyny braku specjalistów w realizacji zadań wychowania przedszkolnego z uwzględnieniem zasad edukacji włączającej

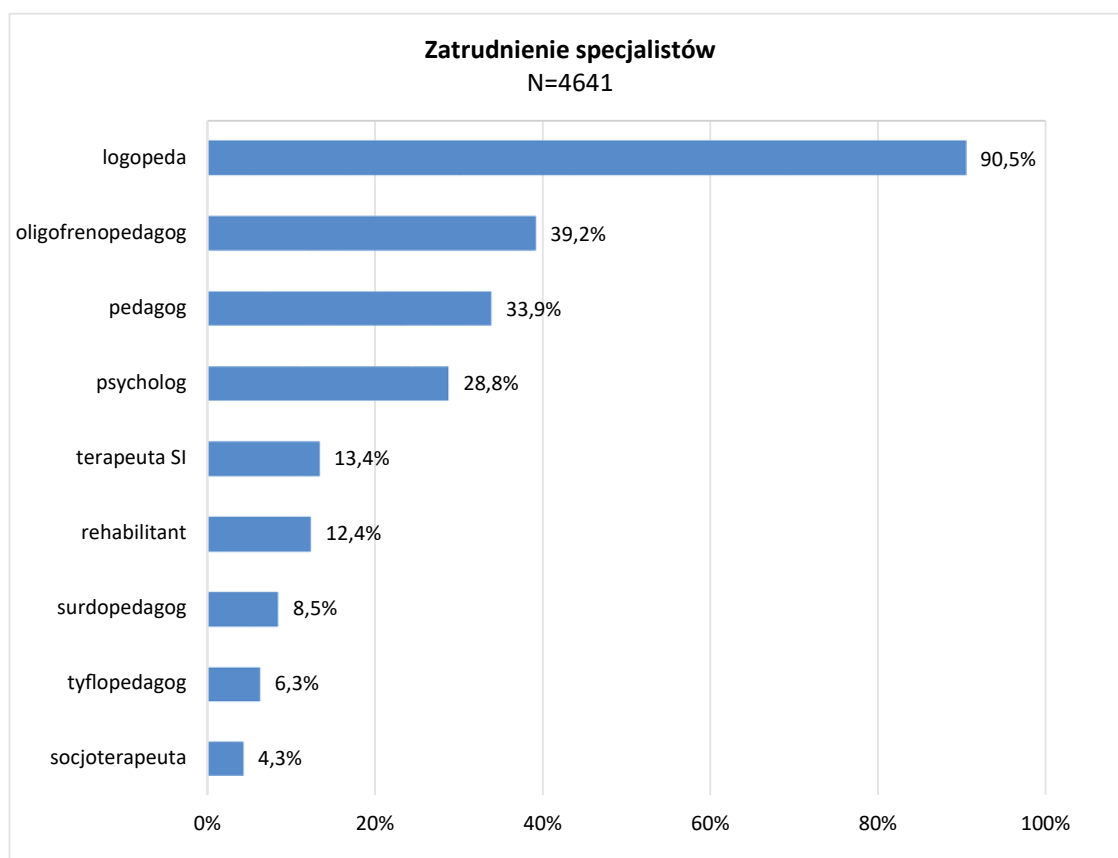

Źródło: Opracowanie własne

Zatrudnienie specjalistów przedstawiało się następująco:

- psychologowie – w 28,8% placówek, średnio 1,06 osoby na placówkę (podane średnie dotyczą tylko tych placówek, w których zatrudnieni są określani specjaliści);
- pedagodzy – w 33,9% placówek, średnio 1,4 osoby na placówkę;
- oligofrenopedagodzy – w 39,2% placówek, średnio 2,4 osoby na placówkę;
- logopedzi – w 90,5% placówek, średnio 1,2 osoby na placówkę;
- surdopedagodzy – w 8,5% placówek, średnio 1,6 osoby na placówkę;
- socjoterapeuci – w 4,3% placówek, średnio 1,2 osoby na placówkę;
- tyflopopedagodzy – w 6,3% placówek, średnio 1,08 osoby na placówkę;
- rehabilitanci – w 12,4% placówek, średnio 1,1 osoby na placówkę;
- terapeuci SI – w 13,4% placówek, średnio 1,4 osoby na placówkę;

Tylko w pięciu (5) placówkach zatrudnieni byli wszyscy wymienieni specjaliści, co stanowiło 0,1% badanych placówek.

Wykres 41: Liczba zatrudnionych specjalistów

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 42: Występowanie trudności w realizacji zadań z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolu

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 43: Trudności w realizacji zadań z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolu

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 44: Występowanie narzędzi do monitorowania poziomu rozwoju dziecka i oceny postępów w realizacji podstawy programowej wychowania przedszkolnego

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 10: Narzędzia stosowane do monitorowania poziomu rozwoju dziecka i oceny postępów w realizacji podstawy programowej wychowania przedszkolnego

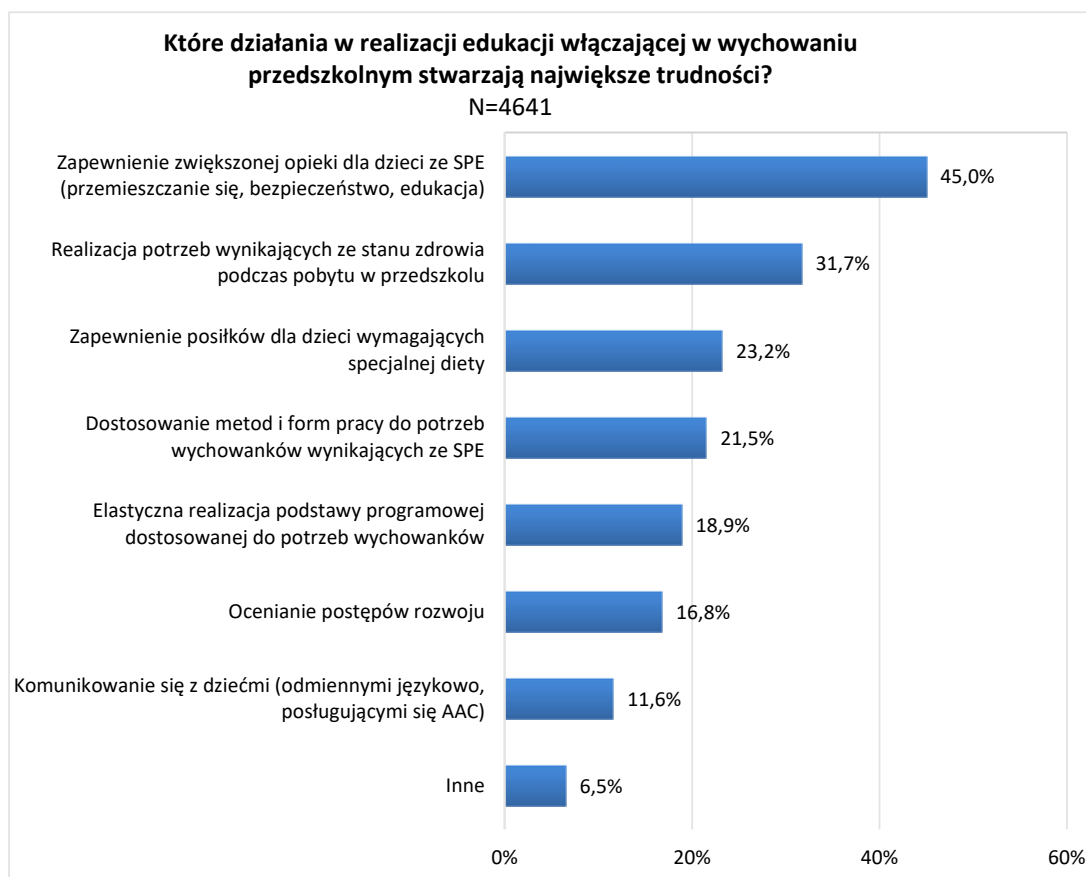
Narzędzia do monitorowania	Liczba N=4372
Inne N=2929	67,0%
Skala Gotowości Szkolnej A. Frydrychowicz, E. Koźmińskiej, A. Matuszewskiego, E. Zwierzyńskiej (2006) N=1058	24,2%
Diagnoza edukacyjna dzieci 6-, 7-letnich rozpoczynających naukę E. Tryzno (2006) N=772	17,7%
Test dojrzałości szkolnej DS –1 B. Wilgockiej-Okoń (2003) N=467	10,7%
Metoda diagnozy działalności matematycznych dzieci klas początkowych E. Gruszczyk-Kolczyńskiej, H. Moroza, J. Łyska, M. Wojnowskiej (1987) N=400	9,1%
Skala Umiejętności Matematycznych U. Oszy (2005) N=61	1,4%

Tabela 11: Narzędzia stosowane do monitorowania poziomu rozwoju dziecka i oceny postępów w realizacji podstawy programowej wychowania przedszkolnego – kategoria „inne wskazane przez respondentów”

Narzędzia do monitorowania – inne	Liczba N=2929
Inne narzędzia, bliżej nieokreślone lub niezidentyfikowane N=1048	35,8%
Karty diagnostyczne MAC Akademii, diagnoza według M. Kwaśniewskiej, W. Żaby-Żabińskiej N=708	24,2%
Badanie dojrzałości szkolnej A. Bieli, WSiP N=430	14,7%
Inne, ze wskazaniem autorów lub źródła N=302	10,3%
Narzędzia własnej konstrukcji N=278	9,5%
Publikacja H. Derewlany, B. Wosińskiej, Nowa Era N=256	8,7%
Karty diagnostyczne S. Załęskiej, PWN N=121	4,1%
Podręcznikownia N=37	1,3%
Skala Ryzyka Dysleksji M. Bogdanowicz N=14	0,5%

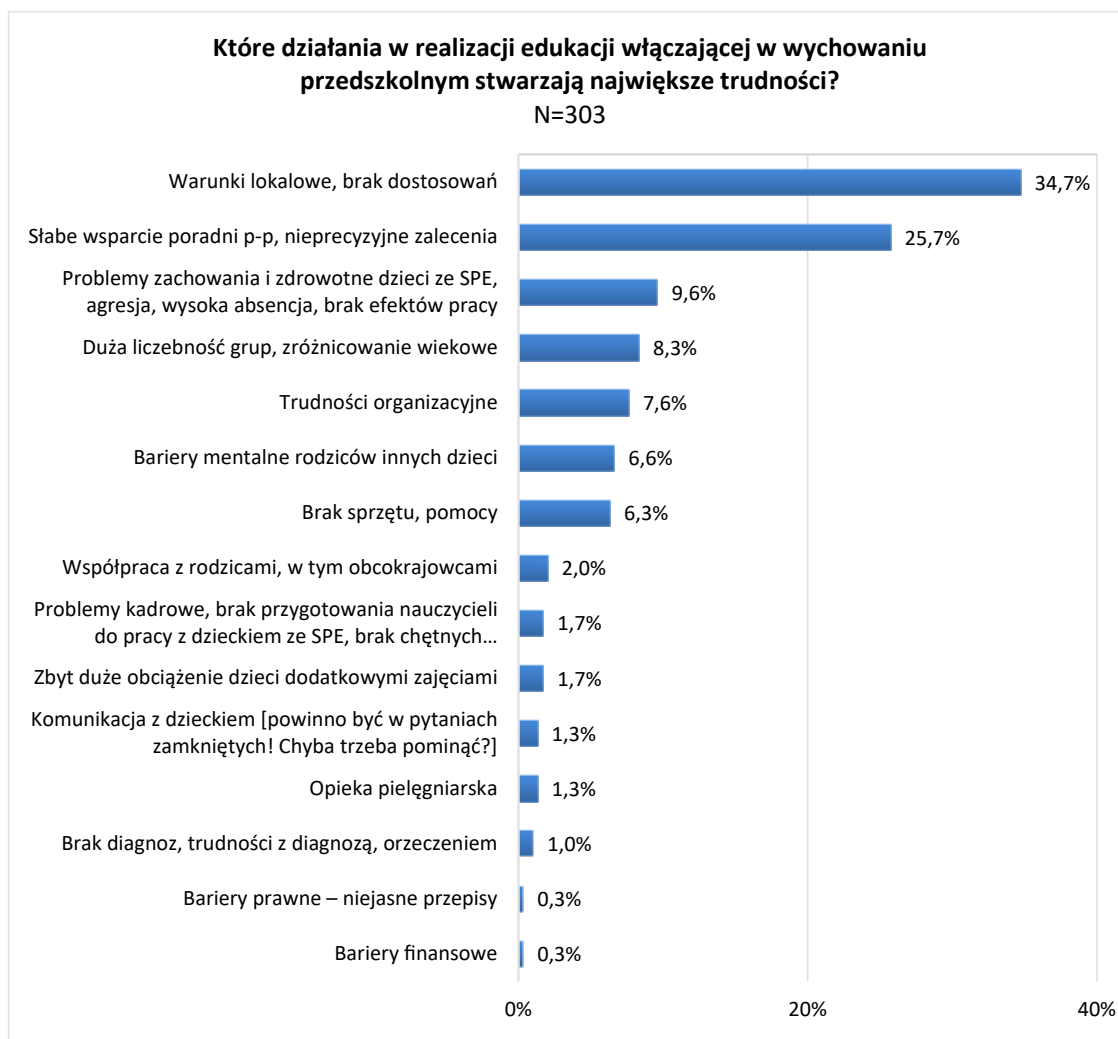
Źródło: Opracowanie własne

Wykres 45: Trudności w realizacji edukacji włączającej w wychowaniu przedszkolnym

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 46: Trudności w realizacji edukacji włączającej w wychowaniu przedszkolnym – kategoria „inne działania”

Źródło: Opracowanie własne

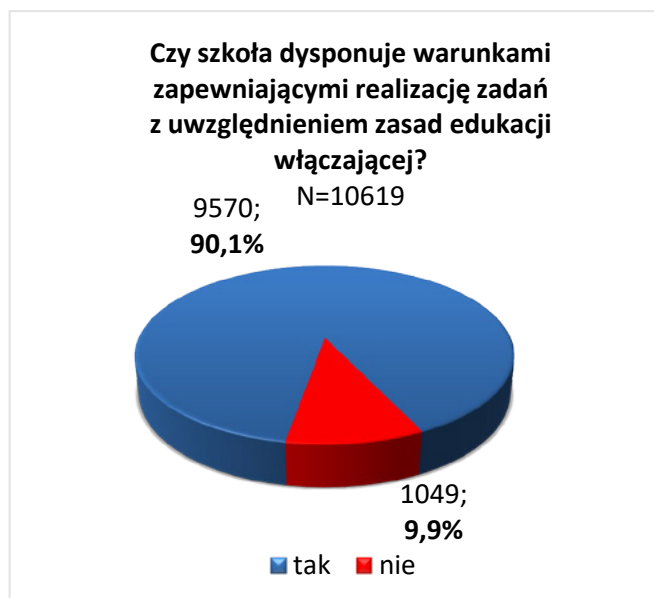
5. Kształcenie ogólne

Tabela 12: Rodzaj jednostek biorących udział w badaniu

Rodzaj szkoły	Liczba jednostek biorących udział w badaniu
Szkoły podstawowe	9100
Licea ogólnokształcące, ogólnokształcące szkoły sztuk pięknych, licea sztuk plastycznych	1310
Specjalne ośrodki wychowawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze	104
Centra kształcenia zawodowego	38
Zakłady poprawcze, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, schroniska dla nieletnich	36
Młodzieżowe ośrodki socjoterapii ze szkołami	31
Ogółem	10619

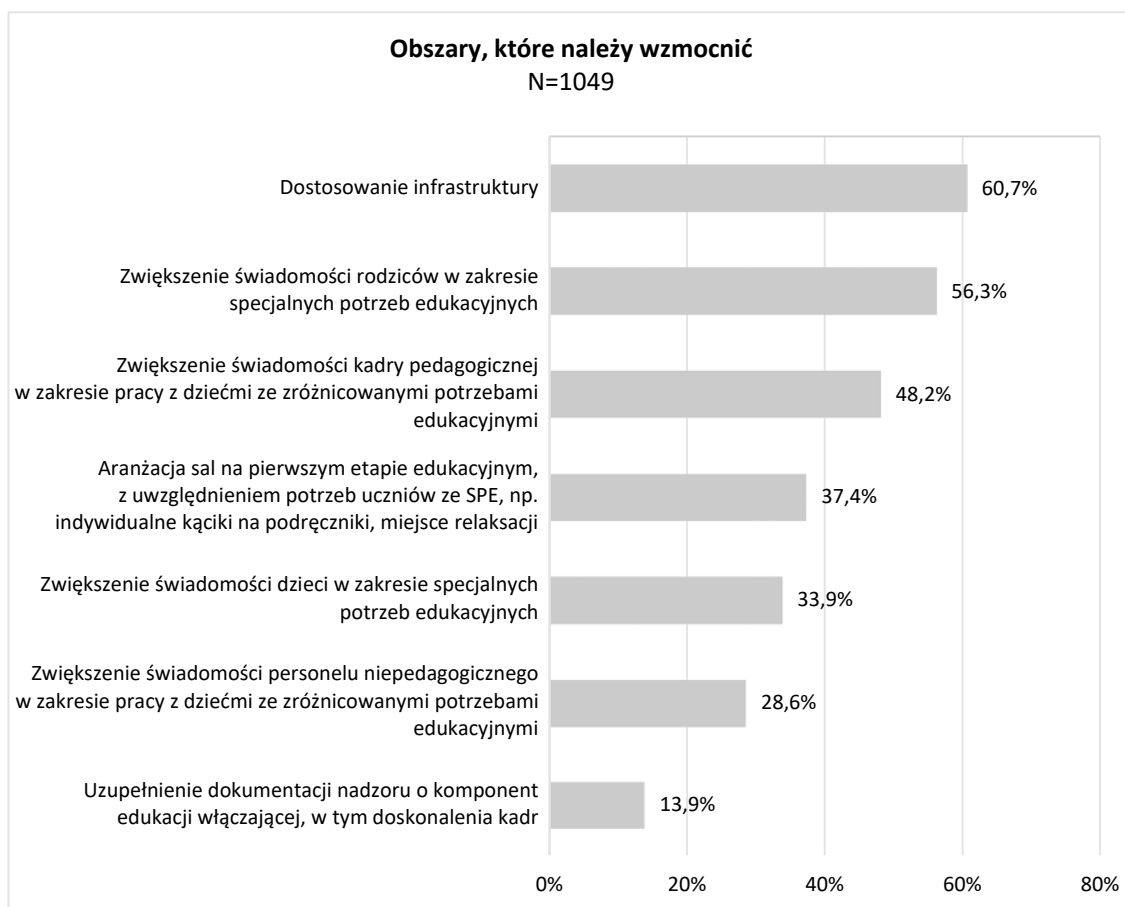
Źródło: Opracowanie własne

Wykres 47: Występowanie warunków zapewniających realizację zadań z uwzględnieniem założeń edukacji włączającej

Źródło: Opracowanie własne

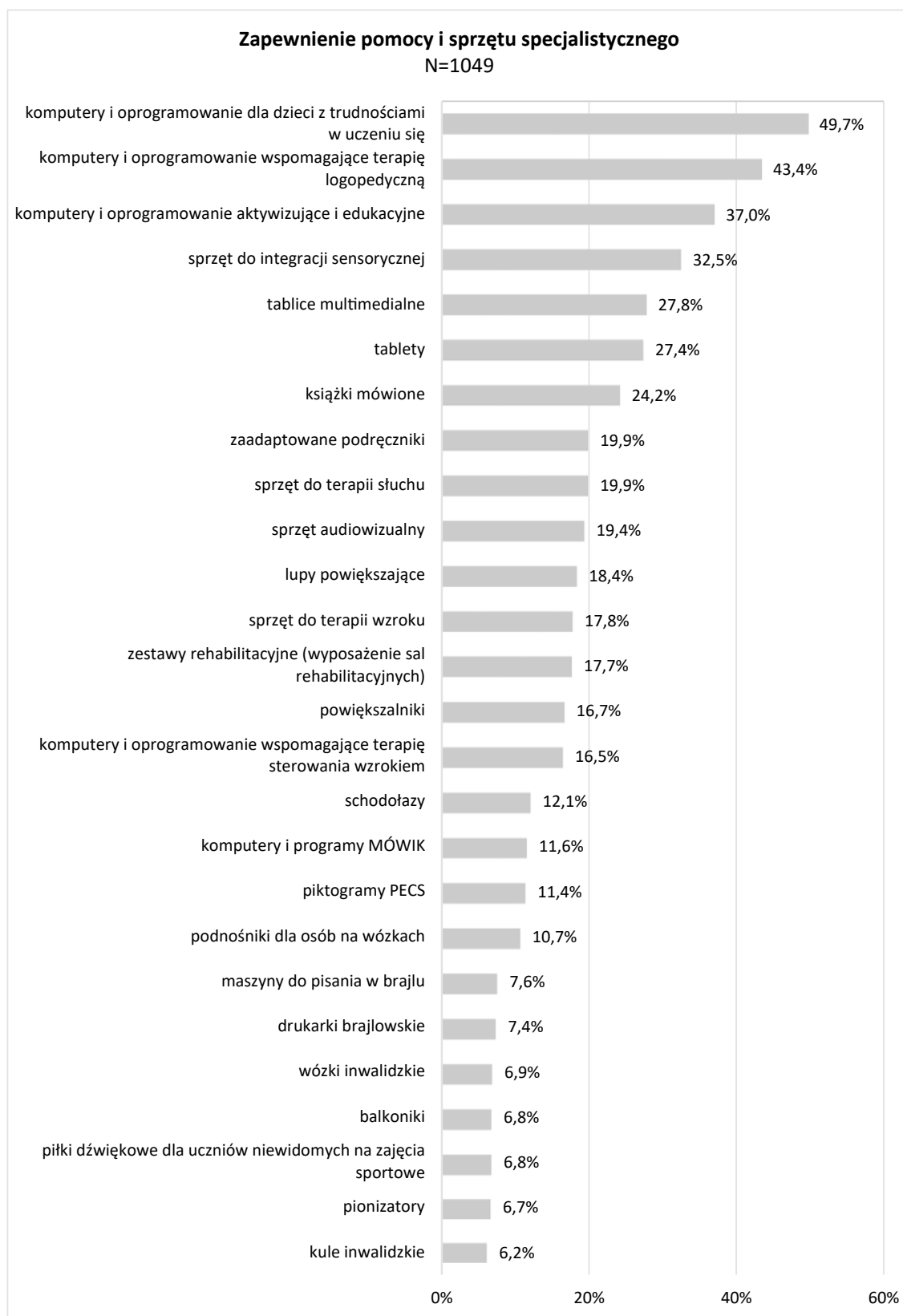
Wykres 48: Obszary wymagające wzmocnienia w związku z zapewnieniem realizacji zadań z uwzględnieniem założeń edukacji włączającej

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 49: Rodzaj pomocy i sprzętu specjalistycznego wymagające wzmocnienia w związku z zapewnieniem realizacji zadań z uwzględnieniem założeń edukacji włączającej

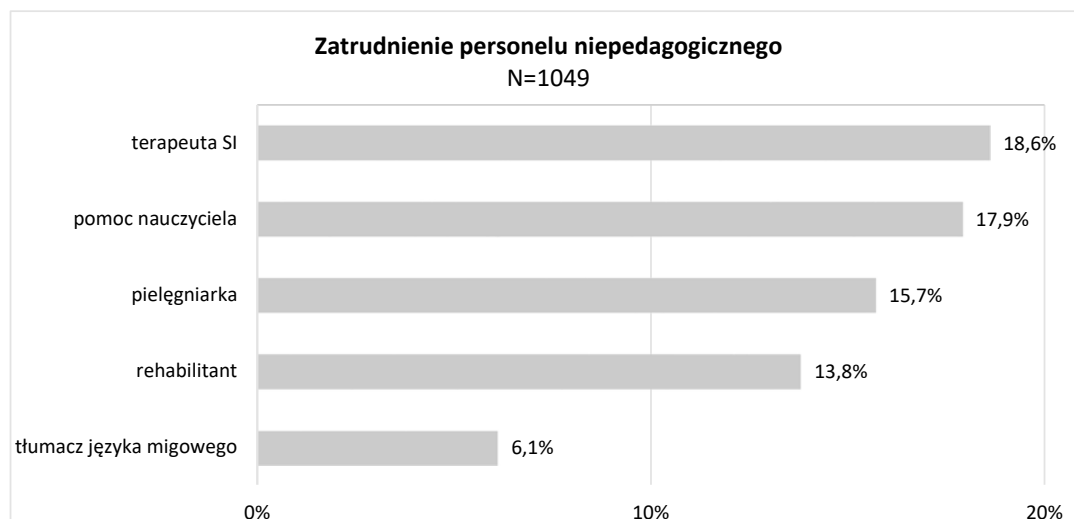
Źródło: Opracowanie własne

Wykres 50: Rodzaj pomocy wymagającej wzmocnienia w związku z zapewnieniem realizacji zadań z uwzględnieniem założeń edukacji włączającej

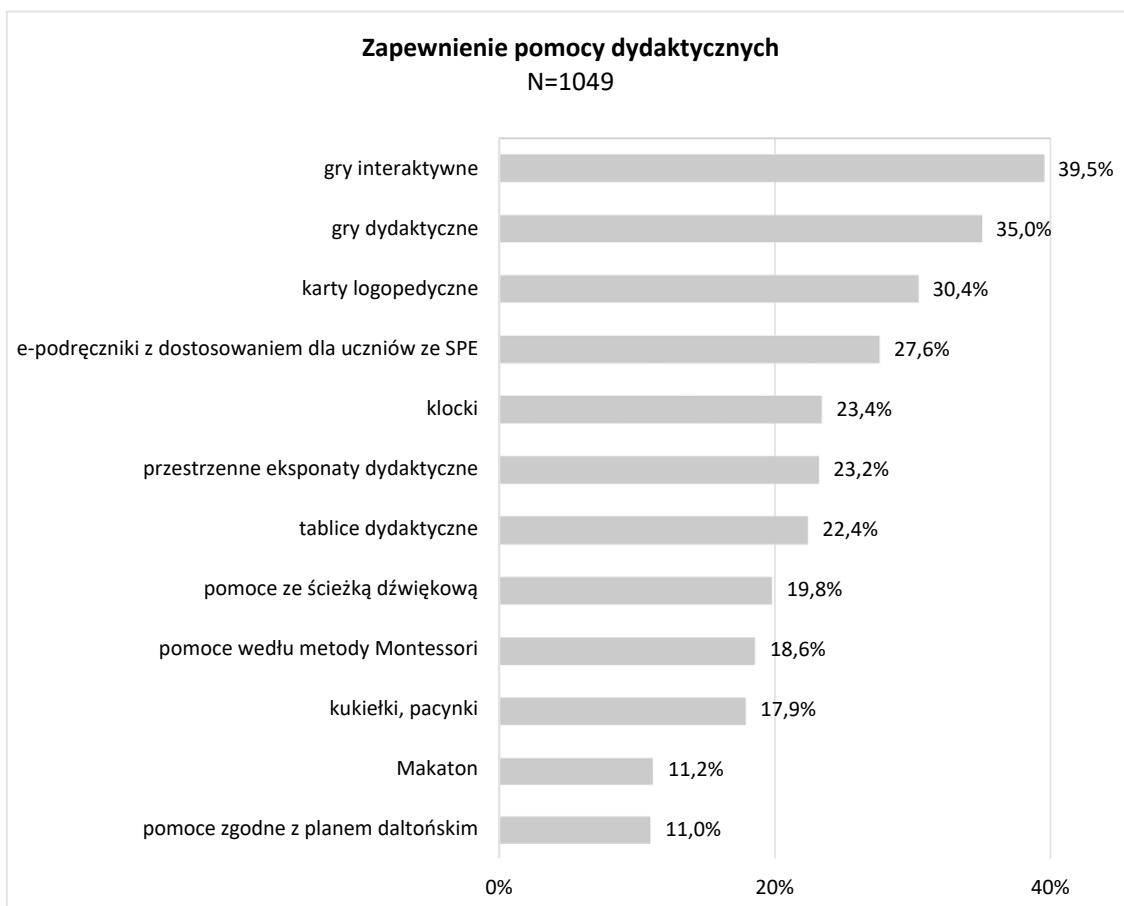
Źródło: Opracowanie własne

Wykres 51: Rodzaj pomocy wymagającej wzmocnienia w związku z zapewnieniem realizacji zadań z uwzględnieniem założeń edukacji włączającej

Źródło: Opracowanie własne

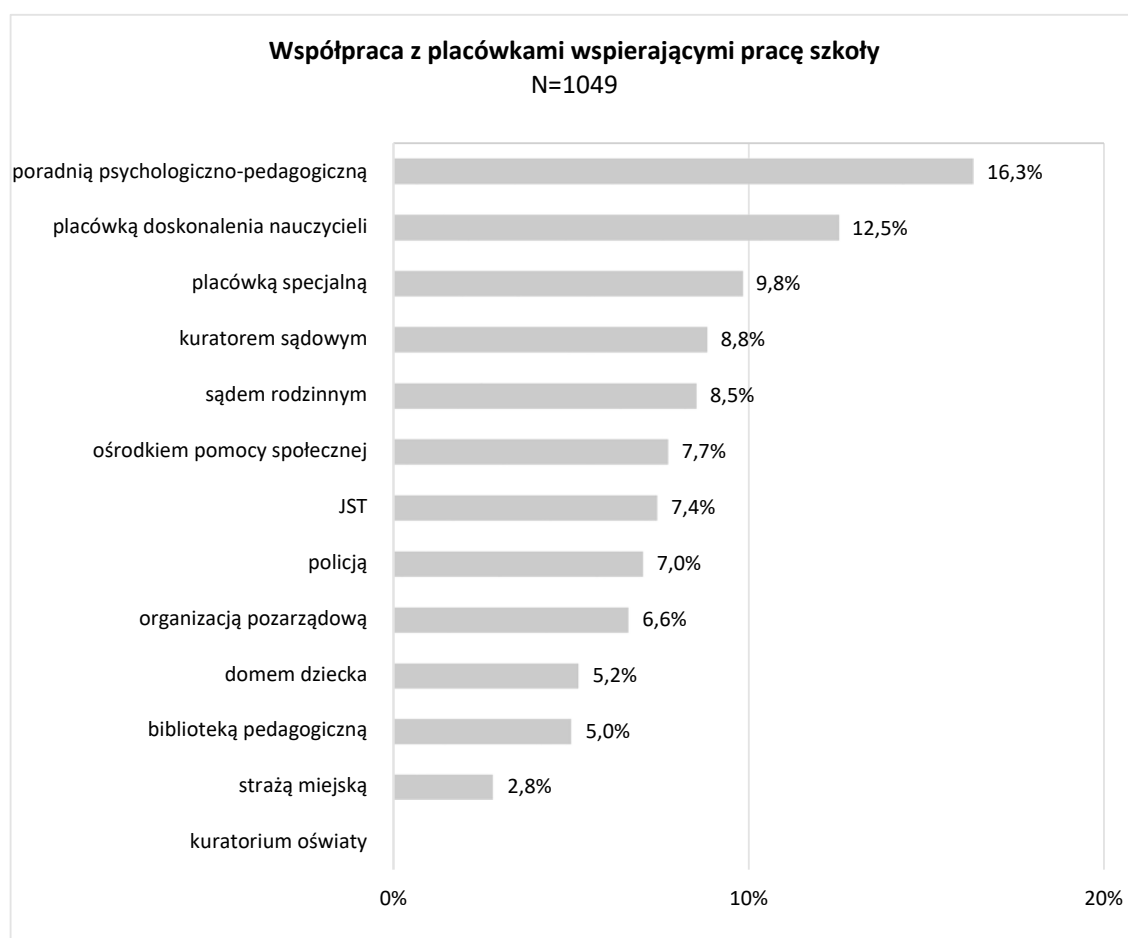
Wykres 52: Rodzaj pomocy wymagającej wzmocnienia w związku z zapewnieniem realizacji zadań z uwzględnieniem założeń edukacji włączającej

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 53: Rodzaj współpracy wymagającej wzmocnienia w związku z zapewnieniem realizacji zadań z uwzględnieniem założeń edukacji włączającej

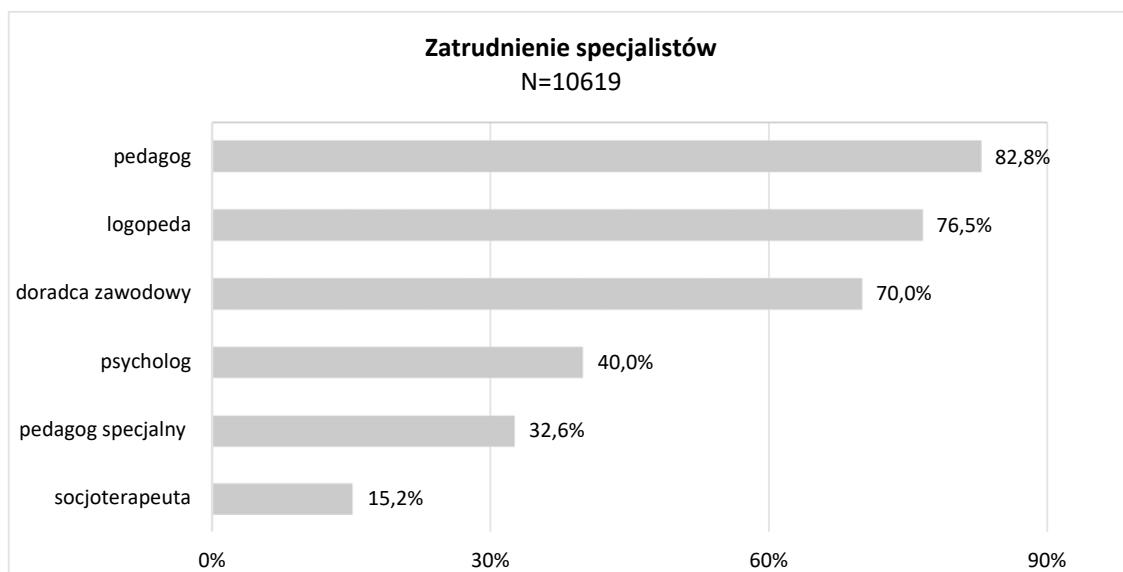

Źródło: Opracowanie własne

W badanych przedszkolach zatrudnienie specjalistów przedstawiało się następująco:

- psycholodzy – w 40% placówek, średnio 1,1 osoby na placówkę (podane średnie dotyczą tylko tych placówek, w których zatrudnieni są określani specjaliści);
- pedagodzy – w 82,8% placówek, średnio 1,3 osoby na placówkę;
- pedagodzy specjaliści – w 32,6% placówek, średnio 5,9 osoby na placówkę;
- logopedzi – w 76,5% placówek, średnio 1,3 osoby na placówkę;
- doradcy zawodowi – 70% placówek, średnio 1 osoba na placówkę;
- socjoterapeuci – w 15,2% placówek, średnio 1,4 osoby na placówkę.

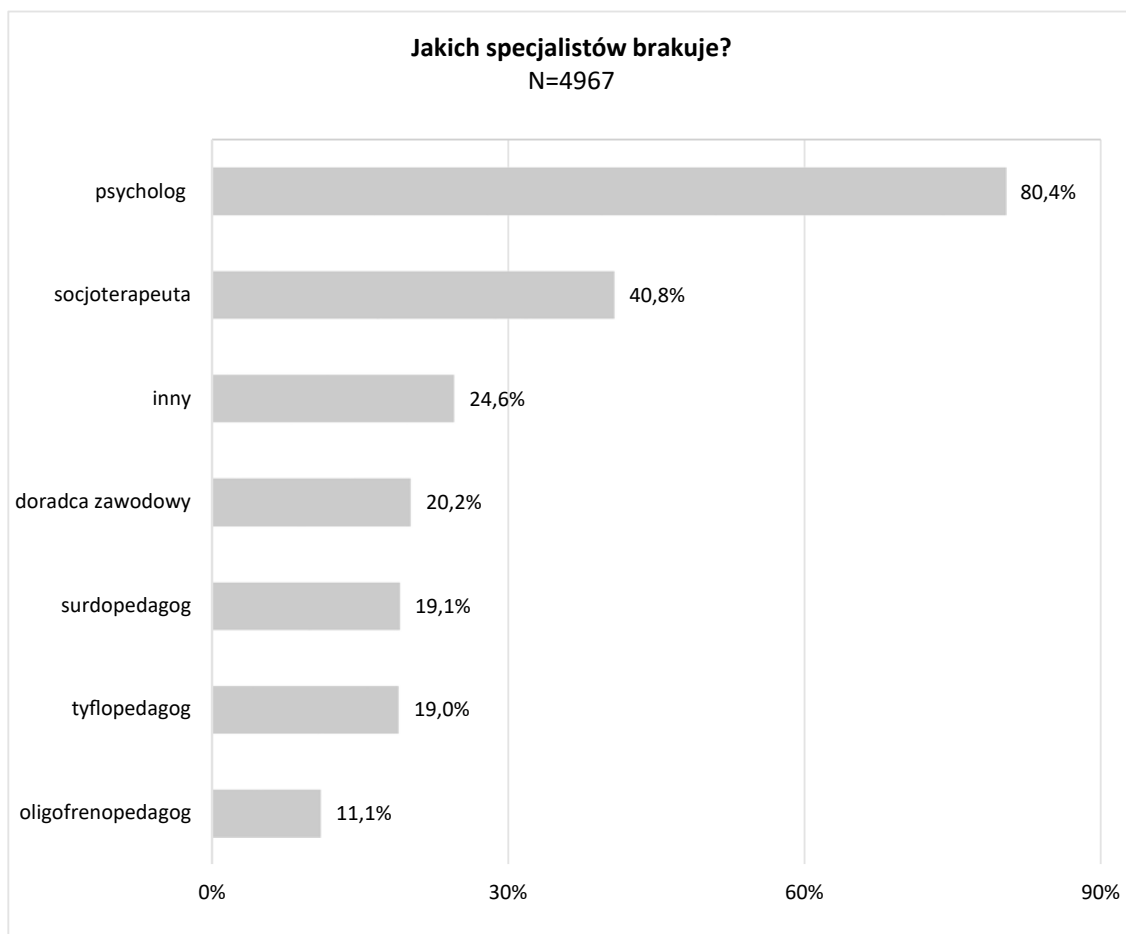
W trzystu trzydziestu dwóch (332) placówkach zatrudnieni byli wszyscy wymienieni specjaliści, co stanowiło 3,5% badanych placówek.

Wykres 54: Liczba zatrudnionych specjalistów

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 55: Zapotrzebowanie na specjalistów w celu zapewnienia realizacji edukacji włączającej

Źródło: Opracowanie własne

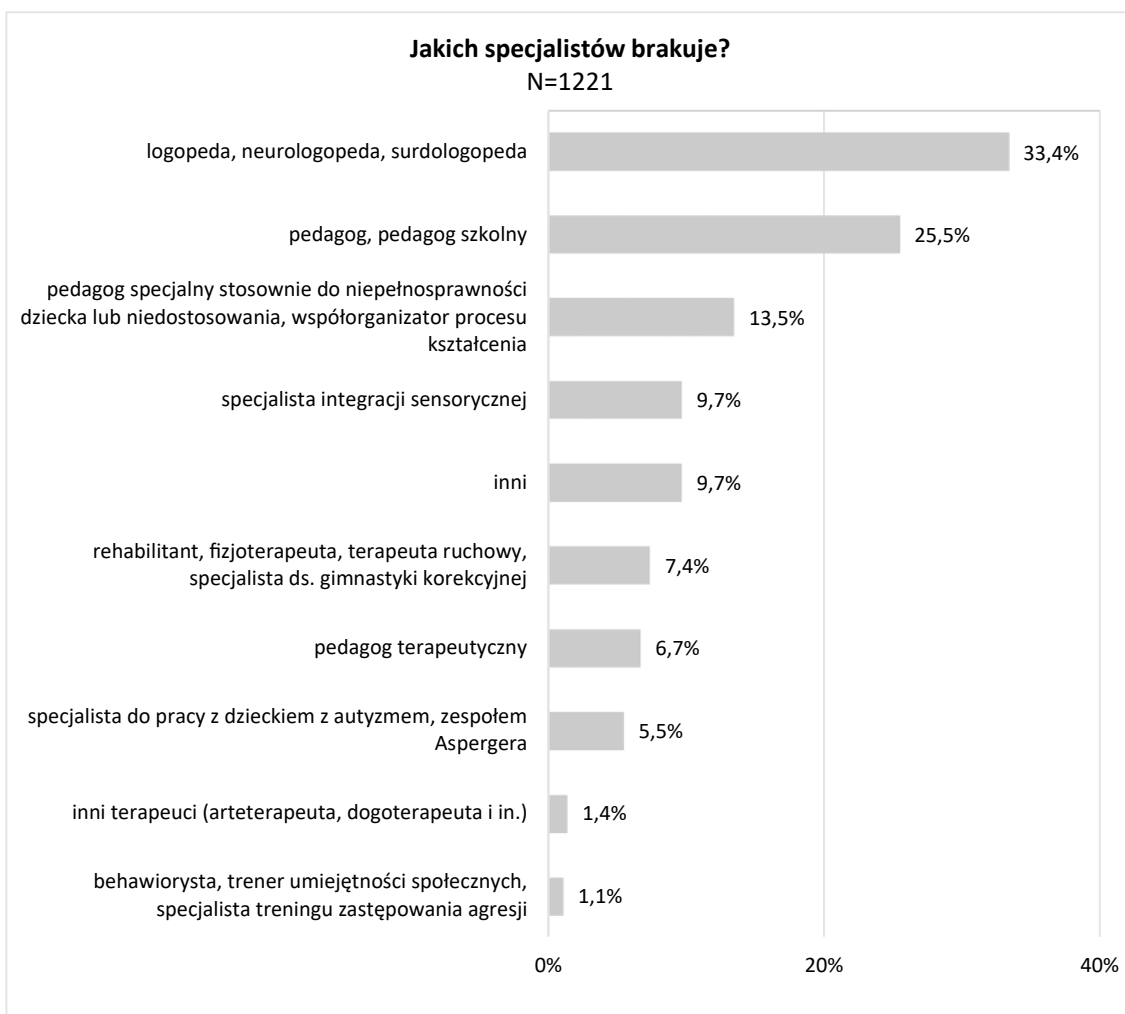
Wykres 56: Zapotrzebowanie na specjalistów w celu zapewnienia realizacji edukacji włączającej

Źródło: Opracowanie własne

Poniższy wykres pokazuje, jakich innych wybranych w poprzednim pytaniu specjalistów brakowało w realizacji edukacji włączającej (podstawą obliczania były tylko odpowiedzi wskazywane w kategorii „inne”).

Wykres 57: Zapotrzebowanie na specjalistów w celu zapewnienia realizacji edukacji włączającej – kategoria „inny specjalista”

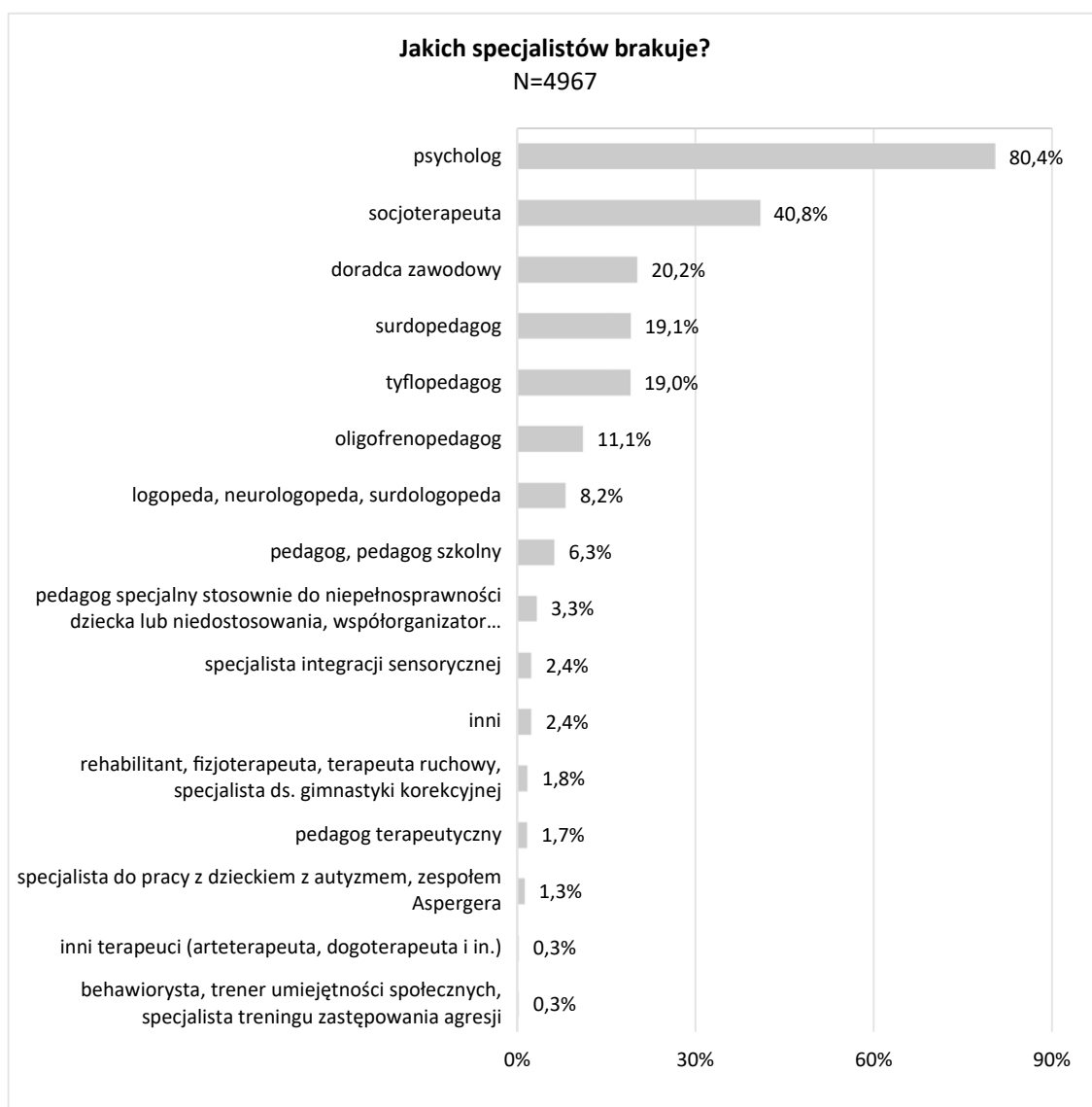

Źródło: Opracowanie własne

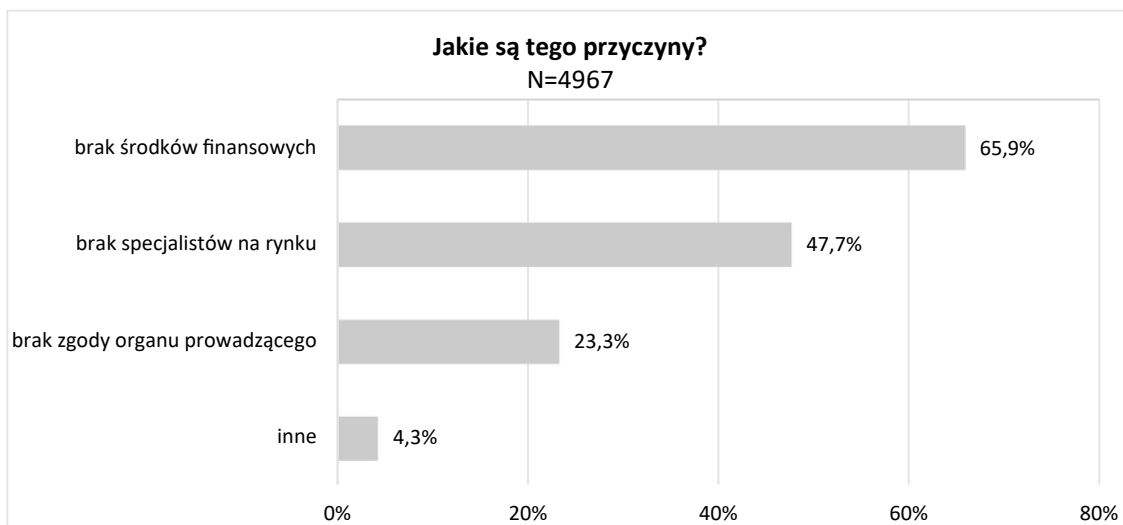

Poniższy wykres pokazuje, jakich specjalistów według zebranych danych brakowało w realizacji edukacji włączającej. Należy zwrócić uwagę, iż w kategorii „inne” (jedna z odpowiedzi możliwych do wybrania z kafeterii) zostały zaprezentowane odpowiedzi dotyczące specjalistów (podstawą obliczania byli wszyscy respondenci biorący udział w badaniu).

Wykres 58: Zapotrzebowanie na specjalistów w celu zapewnienia realizacji edukacji włączającej – kategoria „inny specjalista”

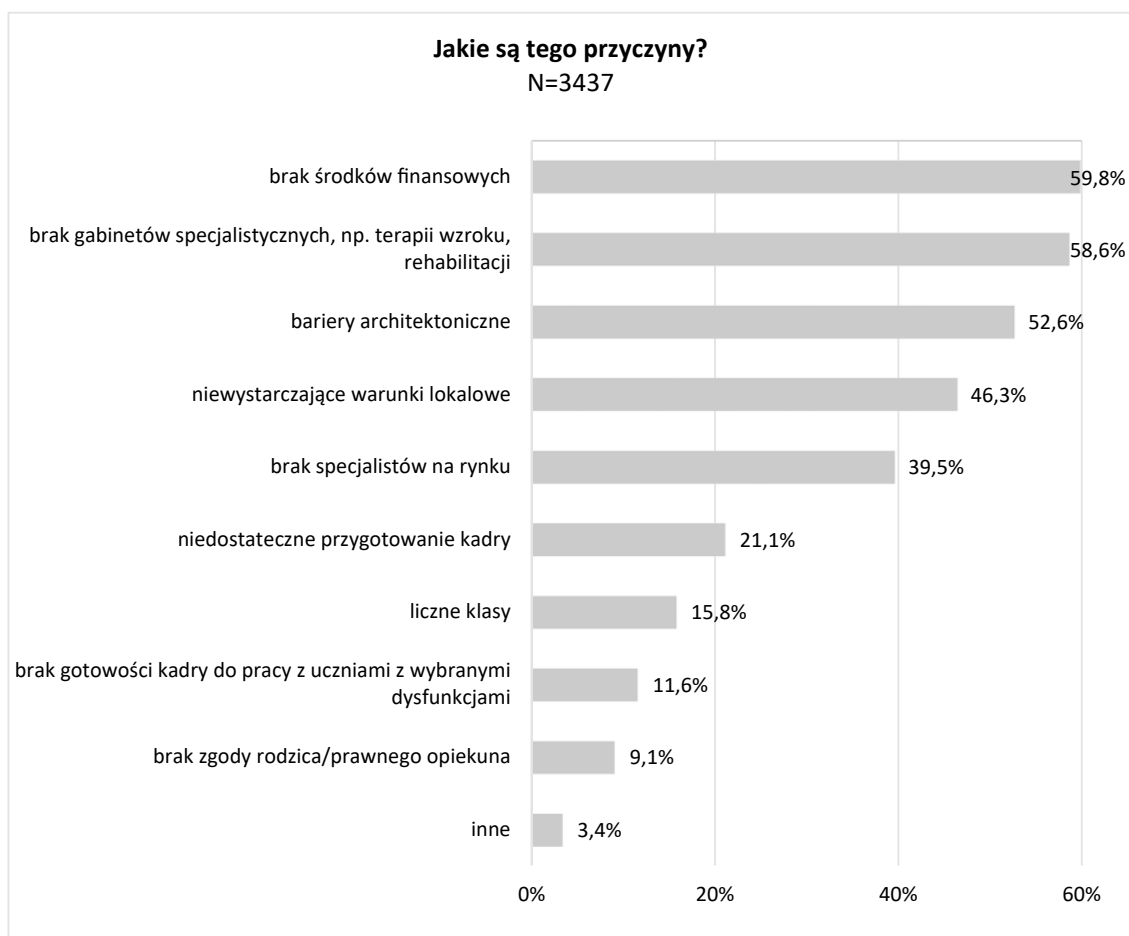
Źródło: Opracowanie własne

Wykres 59: Przyczyny braku specjalistów umożliwiających realizację edukacji włączającej

Źródło: Opracowanie własne

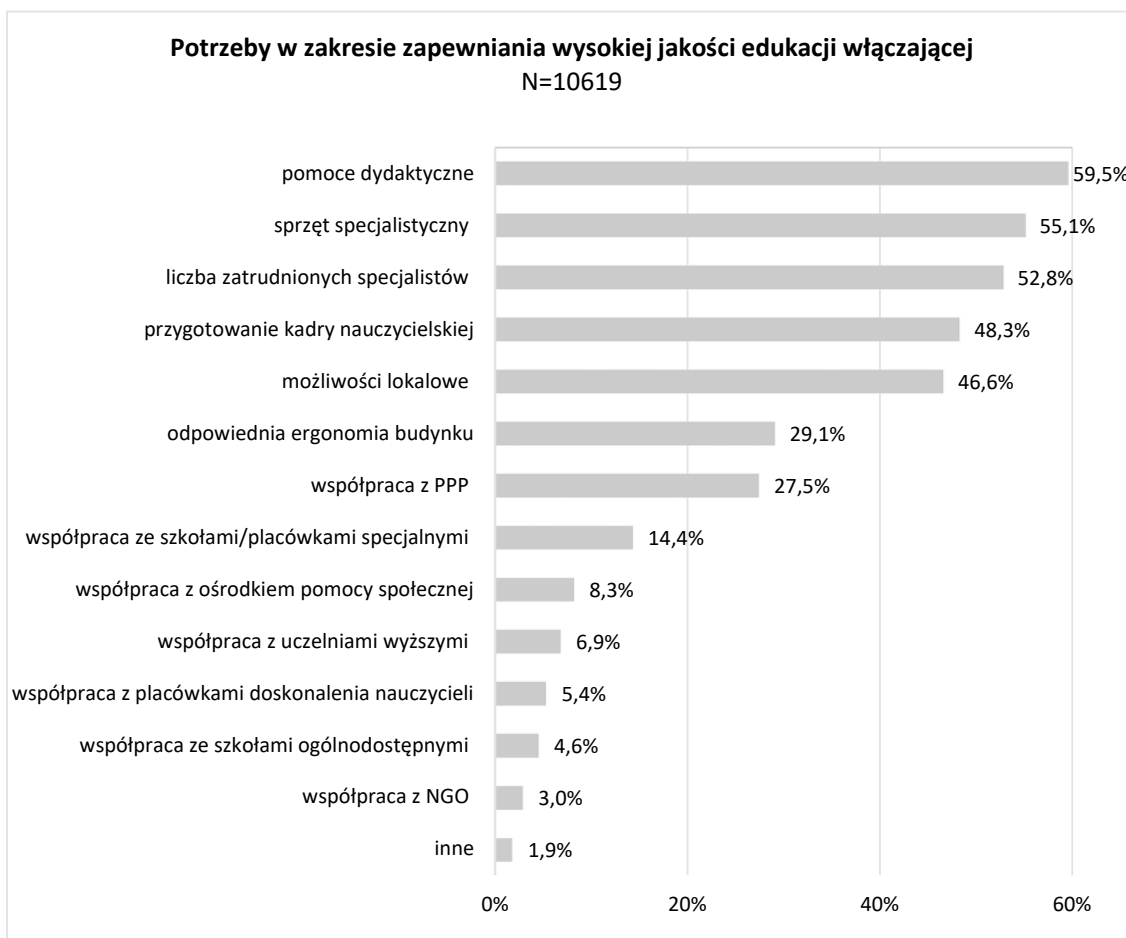
Wykres 60: Bariery w dostępie do włączającego kształcenia ogólnego

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 61: Przyczyny występowania barier w dostępie do włączającego kształcenia ogólnego

Źródło: Opracowanie własne

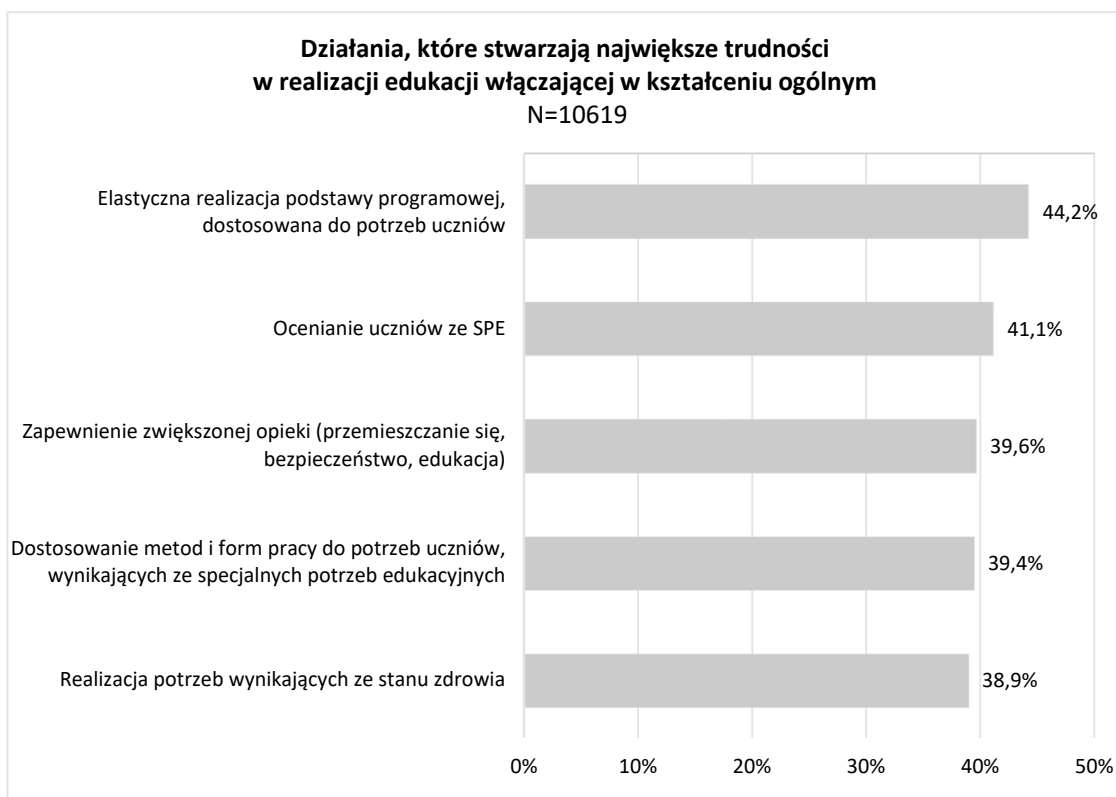

Wykres 62: Potrzeby w zakresie zapewniania wysokiej jakości edukacji włączającej

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 63: Działania przysparzające największe trudności w realizacji edukacji włączającej w kształceniu ogólnym

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 13: Występowanie warunków zapewniających realizację zadań z uwzględnieniem założeń edukacji włączającej z podziałem na typ szkoły/placówki

Rodzaj szkoły	Tak	Nie
Szkoły podstawowe	8247	853
Licea ogólnokształcące, ogólnokształcące szkoły sztuk pięknych, licea sztuk plastycznych	1130	180
Specjalne ośrodki wychowawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze	96	8
Zakłady poprawcze, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, schroniska dla nieletnich	35	1
Centra kształcenia zawodowego	33	5
Młodzieżowe ośrodki socjoterapii ze szkołami	29	2
Ogółem	9570	1049

Tabela 14: Obszary wymagające wzmocnienia w związku z zapewnieniem realizacji zadań z uwzględnieniem zasad edukacji włączającej z podziałem na typ szkoły/placówki

Obszary	Centra kształcenia zawodowego	Licea ogólnokształcące, ogólnokształcące szkoły sztuk pięknych, licea sztuk plastycznych	Młodzieżowe ośrodki socjoterapii ze szkołami	Zakłady poprawcze, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, schroniska dla nieletnich	Specjalne ośrodki wychowawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze	Szkoły podstawowe	Ogółem
Zatrudnienie specjalistów	1	138	2	1	4	695	841
Zapewnienie pomocy i sprzętu specjalistycznego	2	113	1	1	5	641	763
Dostosowanie infrastruktury	1	123	2	1	5	505	637
Zapewnienie pomocy dydaktycznych	1	75	1	1	3	550	631
Zwiększenie świadomości rodziców w zakresie specjalnych potrzeb edukacyjnych	1	76	1	1	5	507	591
Zwiększenie świadomości kadry pedagogicznej w zakresie pracy z dziećmi ze zróźnicowanymi potrzebami edukacyjnymi	4	101	1	1	1	398	506
Zatrudnienie personelu niepedagogicznego	1	45	1	1	3	351	402
Aranżacja sal na pierwszym etapie edukacyjnym, z uwzględnieniem potrzeb uczniów ze SPE	1	17	0	0	3	371	392
Zwiększenie świadomości dzieci w zakresie specjalnych potrzeb edukacyjnych	1	60	1	1	1	292	356
Współpraca z placówkami wspierającymi pracę szkoły	0	51	0	0	0	266	317

Obszary	Centra kształcenia zawodowego	Licea ogólnokształcące, ogólnokształcące szkoły sztuk pięknych, licea sztuk plastycznych	Młodzieżowe ośrodki socjoterapii ze szkołami	Zakłady poprawcze, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, schroniska dla nieletnich	Specjalne ośrodki wychowawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze	Szkoły podstawowe	Ogółem
Zwiększenie świadomości personelu niepedagogicznego w zakresie pracy z dziećmi ze zróźnicowanymi potrzebami edukacyjnymi	2	55	1	1	3	238	300
Uzupełnienie dokumentacji nadzoru o komponent edukacji włączającej, w tym doskonalenia kadr	0	24	1	0	1	120	146

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 15: Zapotrzebowanie na specjalistów w celu zapewnienia realizacji edukacji włączającej z podziałem na typ szkoły/placówki

Rodzaj specjalistów	Centra kształcenia zawodowego	Licea ogólnokształcące, ogólnokształcące szkoły sztuk pięknych, licea sztuk plastycznych	Młodzieżowe ośrodki socjoterapii ze szkołami	Zakłady poprawcze, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, schroniska dla nieletnich	Specjalne ośrodki wychowawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze	szkoły podstawowe	Ogółem
Psycholog	9	414	4	5	12	3547	3991
Socjoterapeuta	4	169	3	2	6	1842	2026
Doradca zawodowy	2	170	0	1	2	829	1004
Surdopedagog	2	107	0	0	2	838	949
Tyflopedagog	2	103	0	0	3	836	944
Oligofrenopedagog	1	83	2	1	1	462	550

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 16: Bariery w dostępie do włączającego kształcenia ogólnego w szkole z podziałem na typ szkoły/placówki

Rodzaj specjalistów	Centra kształcenia zawodowego	Licea ogólnokształcące, ogólnokształcące szkoły sztuk pięknych, licea sztuk plastycznych	Młodzieżowe ośrodki socjoterapii ze szkołami	Zakłady poprawcze, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, schroniska dla nieletnich	Specjalne ośrodki wychowawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze	Szkoły podstawowe	Ogółem
Brak środków finansowych	7	256	6	3	6	1779	2057
Brak gabinetów specjalistycznych, np. terapii wzroku, rehabilitacji	3	177	3	0	8	1824	2015
Bariery architektoniczne	10	328	4	0	14	1453	1809
Niewystarczające warunki lokalowe	4	165	5	1	11	1407	1593
Brak specjalistów na rynku	6	172	6	2	5	1166	1357
Niedostateczne przygotowanie kadry	5	124	3	2	2	589	725
Liczne klasy	6	154	1	1	2	378	542
Brak gotowości kadry do pracy z uczniami z wybranymi dysfunkcjami	0	54	1	0	2	342	399
Brak zgody rodzica/prawnego opiekuna	2	40	0	0	0	270	312

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 17: Potrzeby w zakresie zapewniania wysokiej jakości edukacji włączającej z podziałem na typ szkoły/placówki

Rodzaj specjalistów	Centra kształcenia zawodowego	Licea ogólnokształcące, ogólnokształcące szkoły sztuk pięknych, licea sztuk plastycznych	Młodzieżowe ośrodki socjoterapii ze szkołami	Zakłady poprawcze, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, schroniska dla nieletnich	Specjalne ośrodki wychowawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze	Szkoły podstawowe	Ogółem
Pomoce dydaktyczne	21	656	17	25	50	5551	6320
Sprzęt specjalistyczny	10	505	13	15	50	5263	5856
Liczba zatrudnionych specjalistów	14	654	11	13	28	4885	5605
Przygotowanie kadry nauczycielskiej	24	747	14	19	30	4298	5132
Możliwości lokalowe	11	472	20	16	55	4376	4950
Odpowiednia ergonomia budynku	15	480	7	5	30	2553	3090
Współpraca z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi	9	347	7	15	24	2522	2924
Współpraca ze szkołami/placówkami specjalnymi	3	115	6	9	14	1380	1527
Współpraca z ośrodkami pomocy społecznej	5	108	7	7	15	744	886
Współpraca z uczelniami wyższymi	3	191	3	6	9	526	738
Współpraca z placówkami doskonalenia nauczycieli	4	71	3	1	3	489	571
Współpraca z NGO	3	51	3	1	3	261	322
Współpraca ze szkołami ogólnodostępnymi	3	85	3	6	23	369	489

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 18: Działania przysparzające najwięcej trudności w ramach realizacji edukacji włączającej w kształceniu ogólnym z podziałem na typ szkoły/placówki

Rodzaj specjalistów	Centra kształcenia zawodowego	Licea ogólnokształcące, ogólnokształcące szkoły sztuk pięknych, licea sztuk plastycznych	Młodzieżowe ośrodki socjoterapii ze szkołami	Zakłady poprawcze, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, schroniska dla nieletnich	Specjalne środki wychowawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze	Szkoły podstawowe	Ogółem
Elastyczna realizacja podstawy programowej dostosowanej do potrzeb uczniów	24	604	14	17	39	3999	4697
Ocenianie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	12	473	8	8	25	3839	4365
Zapewnienie zwiększonej opieki (przemieszczanie się, bezpieczeństwo, edukacja)	12	422	12	20	54	3689	4209
Dostosowanie metod i form pracy do potrzeb uczniów wynikających ze specjalnych potrzeb edukacyjnych	16	554	9	10	29	3568	4186
Realizacja potrzeb wynikających ze stanu zdrowia	13	589	10	14	68	3433	4127

Źródło: Opracowanie własne

6. Kształcenie zawodowe

W ankiecie skierowanej do szkół realizujących kształcenie zawodowe w badaniu udział wzięło łącznie 2 108 jednostek, z czego 81,5% respondentów wskazało, że szkoła dysponuje warunkami zapewniającymi realizację zadań włączającego kształcenia zawodowego z uwzględnieniem rozpoznanych indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów.

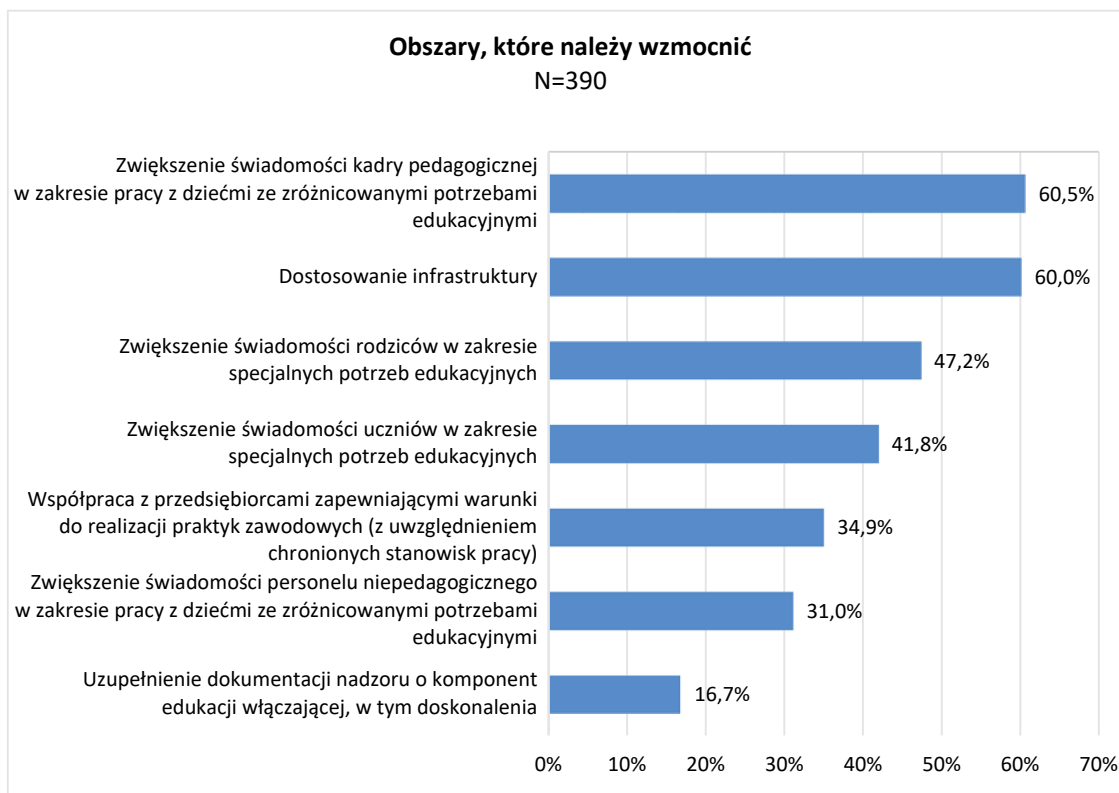
Wykres 64: Dysponowanie warunkami zapewniającymi realizację zadań włączającego kształcenia zawodowego z uwzględnieniem rozpoznanych indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów

Źródło: Opracowanie własne

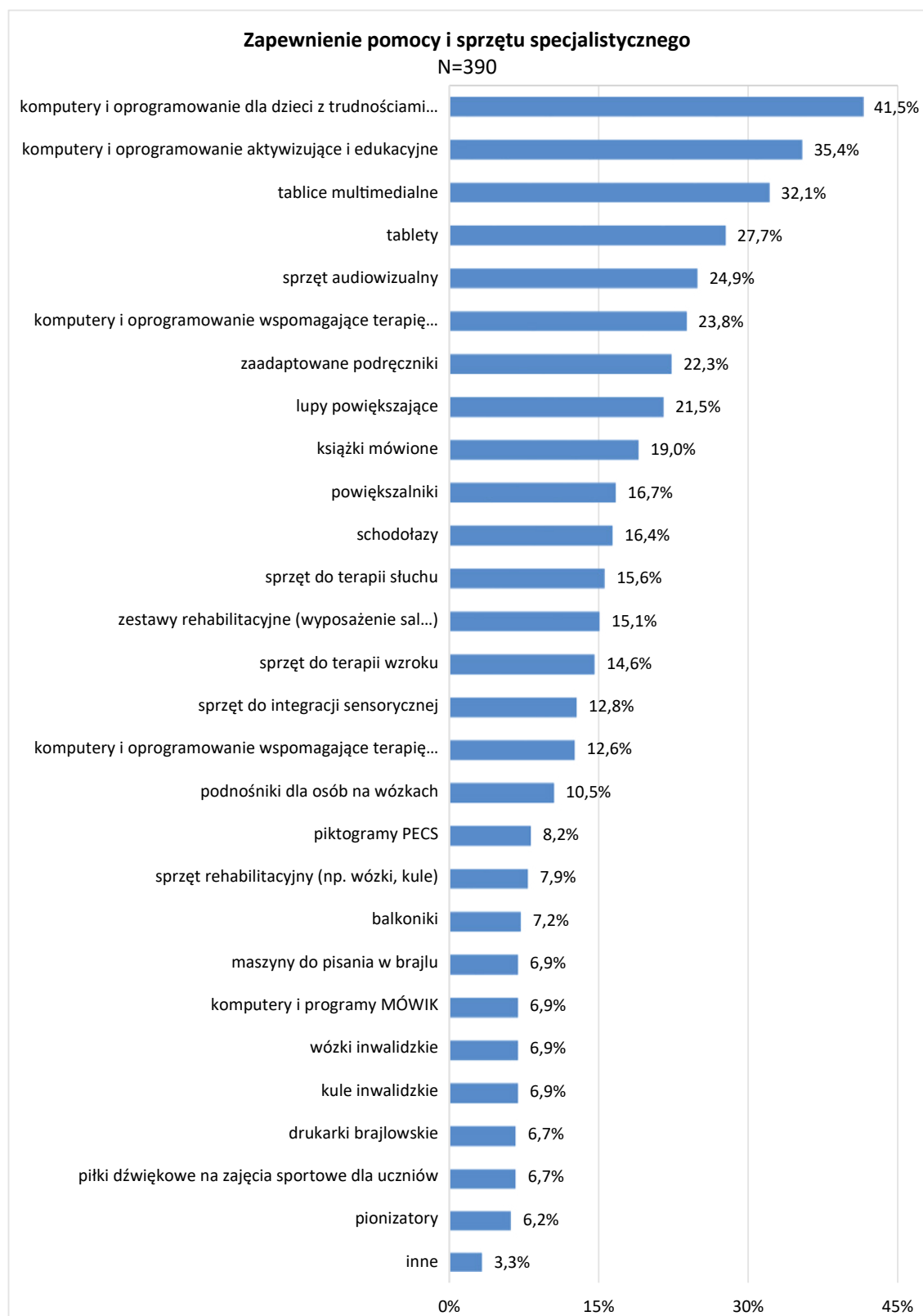
Wykres 65: Rodzaj obszarów wymagających wzmocnienia w celu zapewnienia realizacji zadań włączającego kształcenia zawodowego z uwzględnieniem rozpoznanych indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów

Źródło: Opracowanie własne

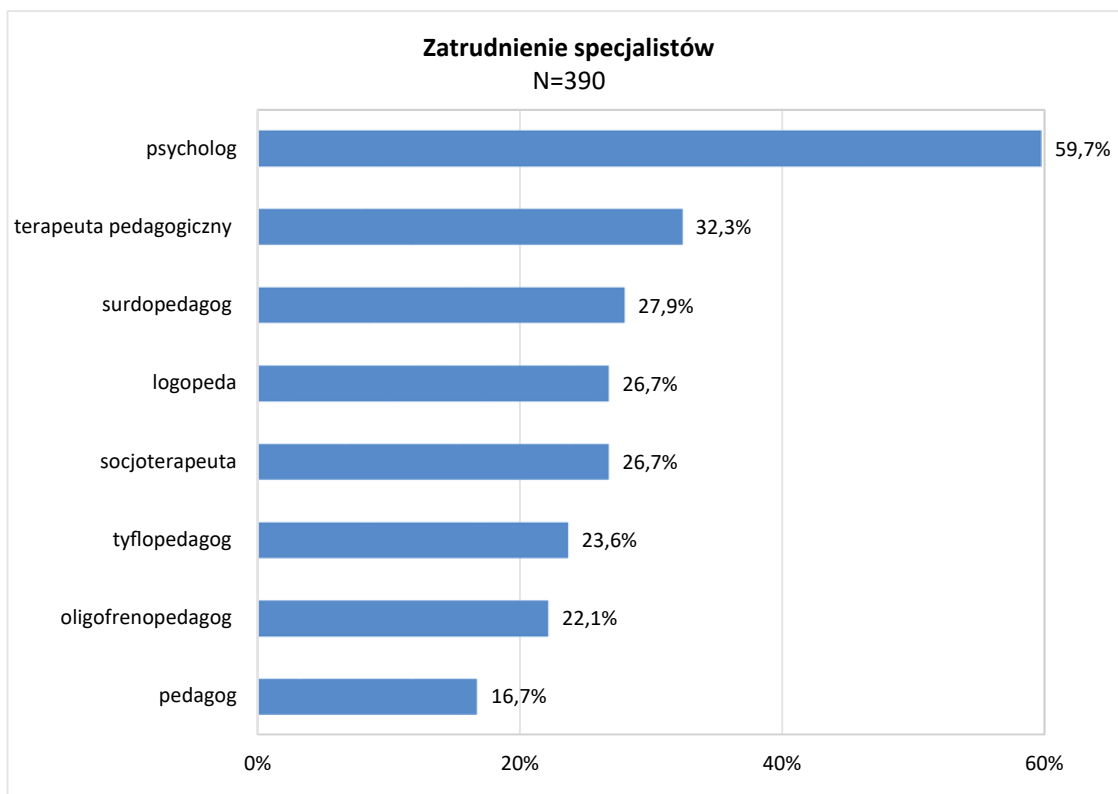

Wykres 66: Rodzaj pomocy i sprzętu specjalistycznego wymagające wzmocnienia w celu zapewnienia realizacji zadań włączającego kształcenia zawodowego z uwzględnieniem rozpoznanych indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów

Źródło: Opracowanie własne

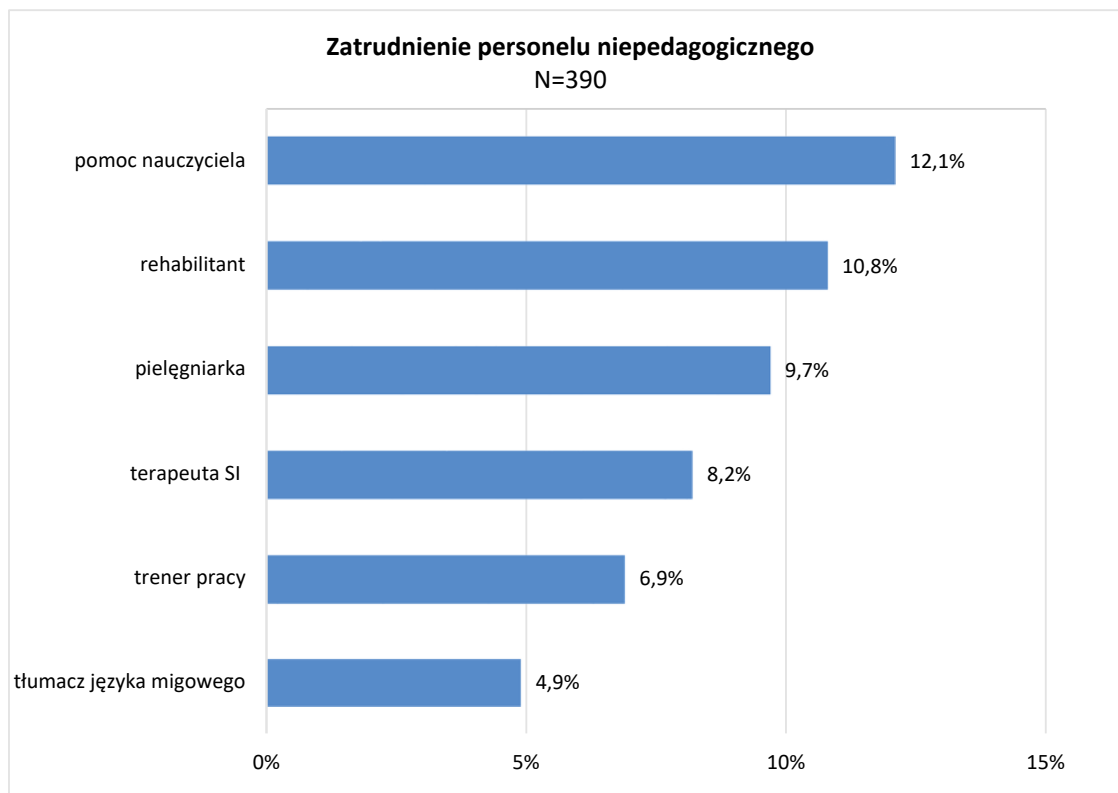
Wykres 67: Rodzaj pomocy i sprzętu specjalistycznego wymagające wzmocnienia w celu zapewnienia realizacji zadań włączającego kształcenia zawodowego z uwzględnieniem rozpoznanych indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów

Źródło: Opracowanie własne

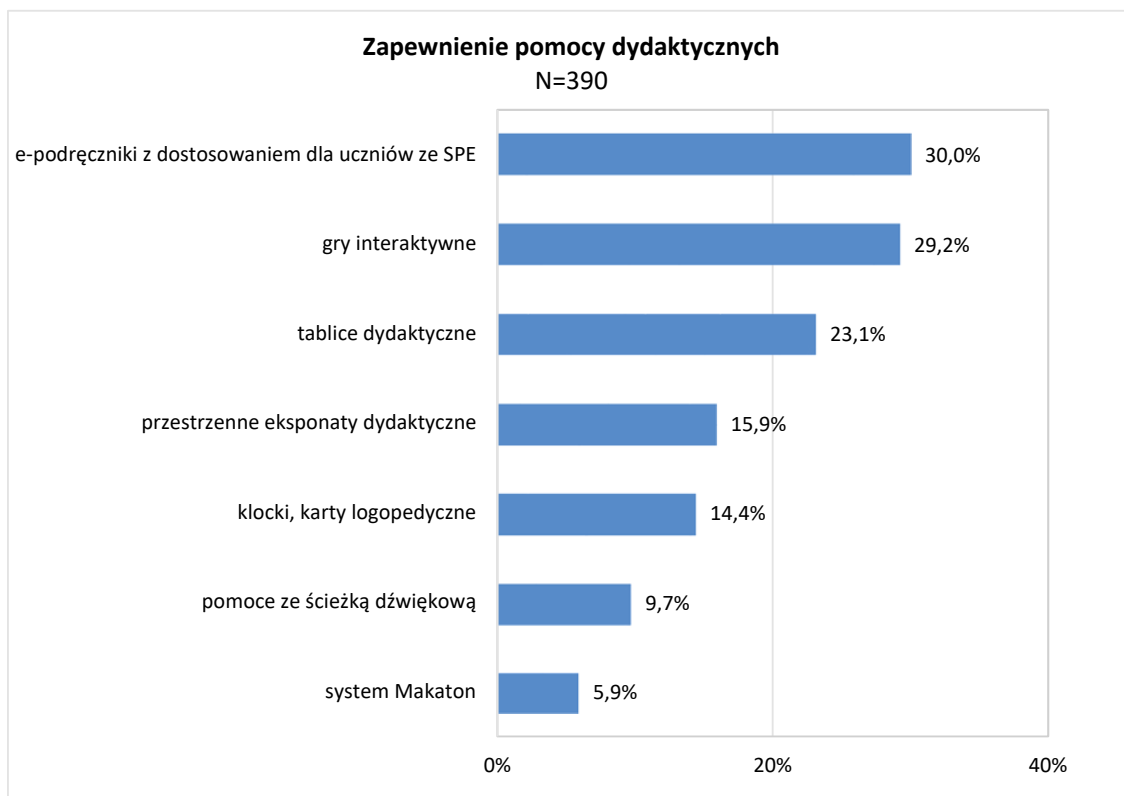
Wykres 68: Zatrudnienie personelu niepedagogicznego wymagające wzmocnienia w celu zapewnienia realizacji zadań włączającego kształcenia zawodowego z uwzględnieniem rozpoznanych indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów

Źródło: Opracowanie własne

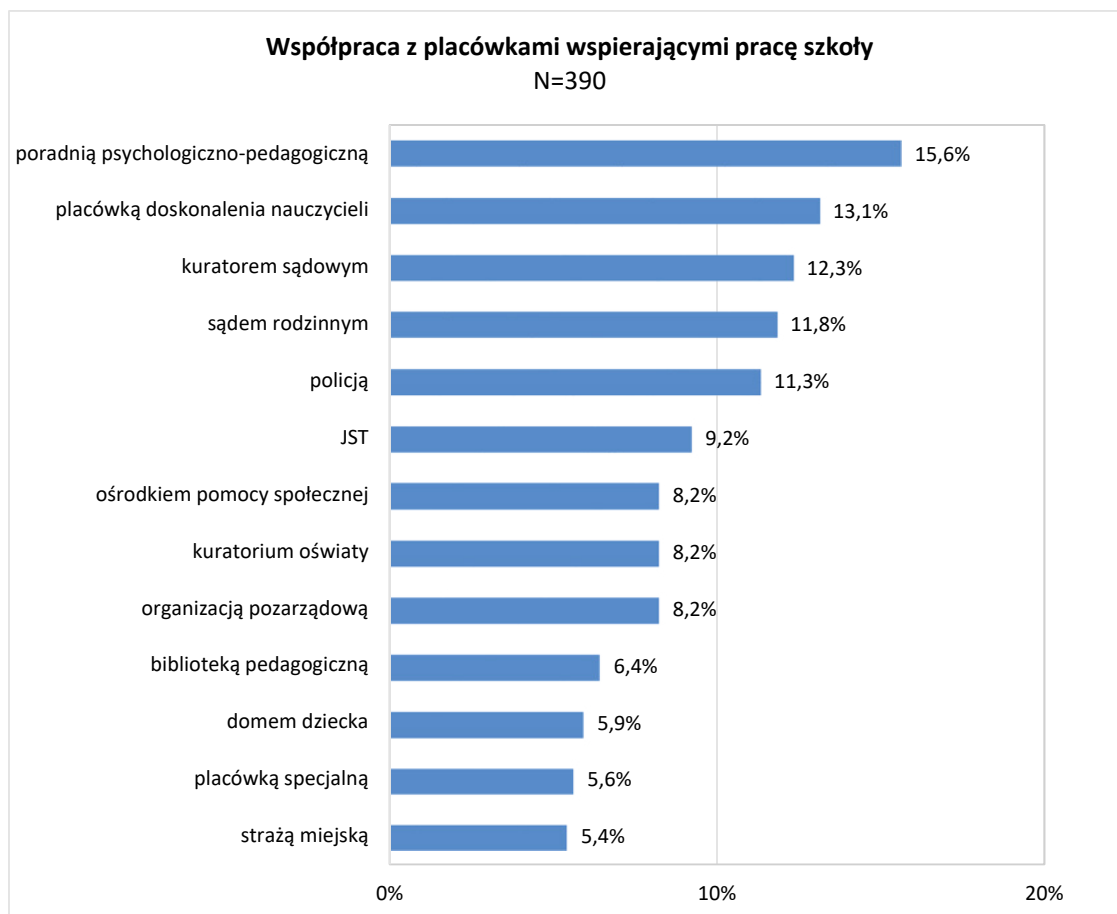
Wykres 69: Rodzaj pomocy dydaktycznych wymagających zapewnienia w celu realizacji zadań włączającego kształcenia zawodowego z uwzględnieniem rozpoznanych indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 70: Rodzaj współpracy z placówkami wspierającymi pracę szkoły w celu zapewnienia realizacji zadań włączającego kształcenia zawodowego z uwzględnieniem rozpoznanych indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów

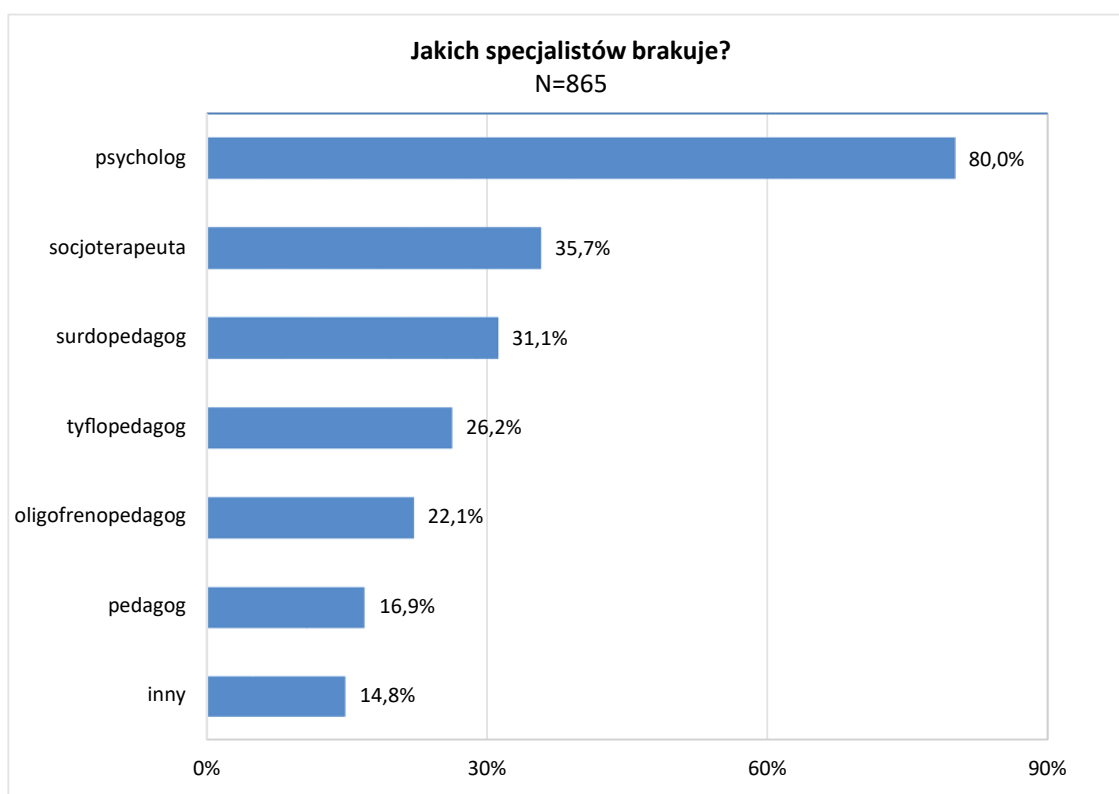

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 71: Zapotrzebowanie na specjalistów w celu zapewnienia realizacji edukacji włączającej

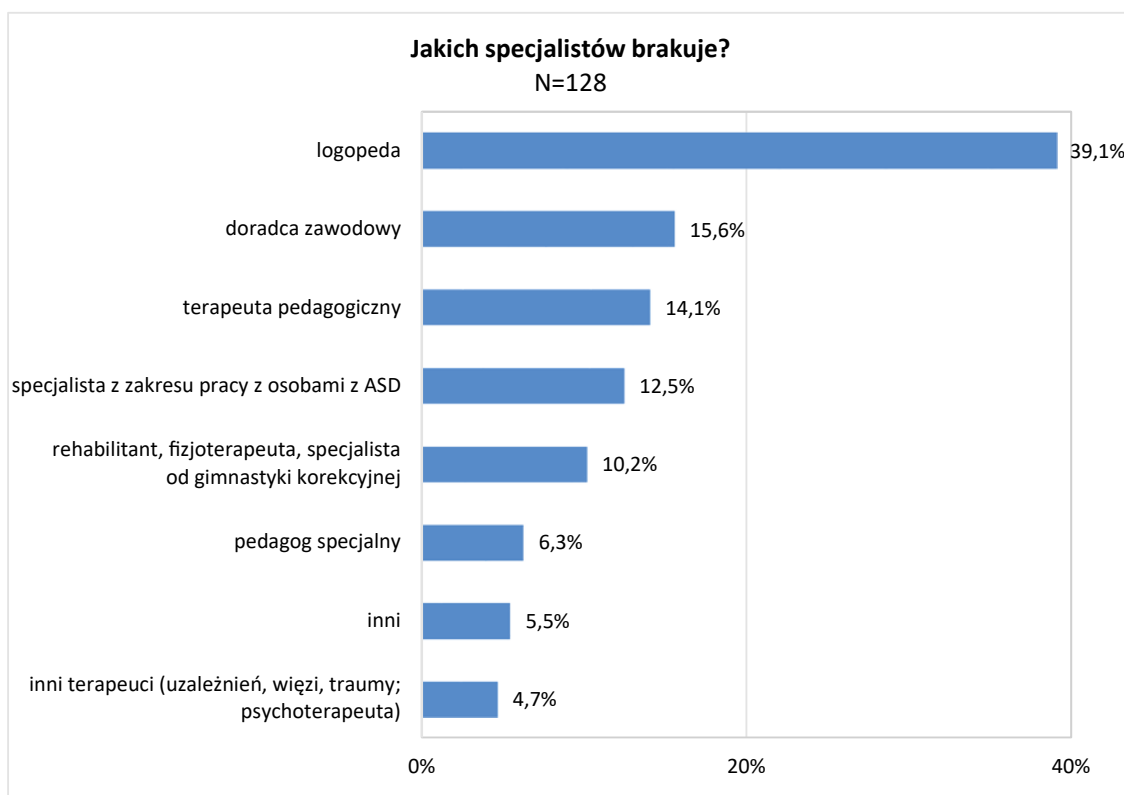
Źródło: Opracowanie własne

Wykres 72: Zapotrzebowanie na specjalistów w placówkach realizujących kształcenie zawodowe

Źródło: Opracowanie własne

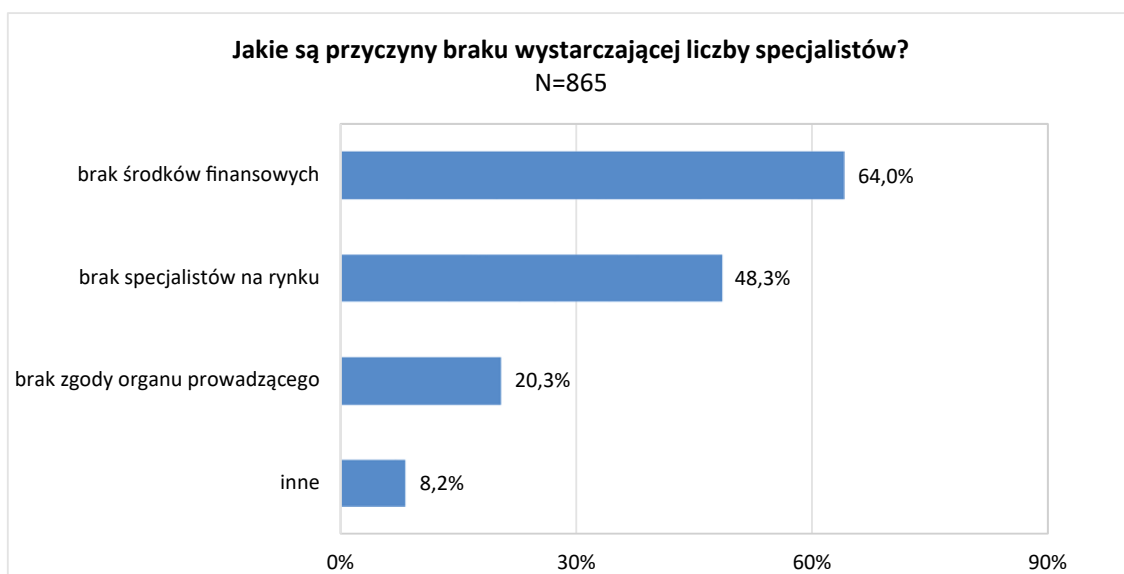

Wykres 73: Zapotrzebowanie na specjalistów w placówkach realizujących kształcenie zawodowe – kategoria „inni specjaliści”

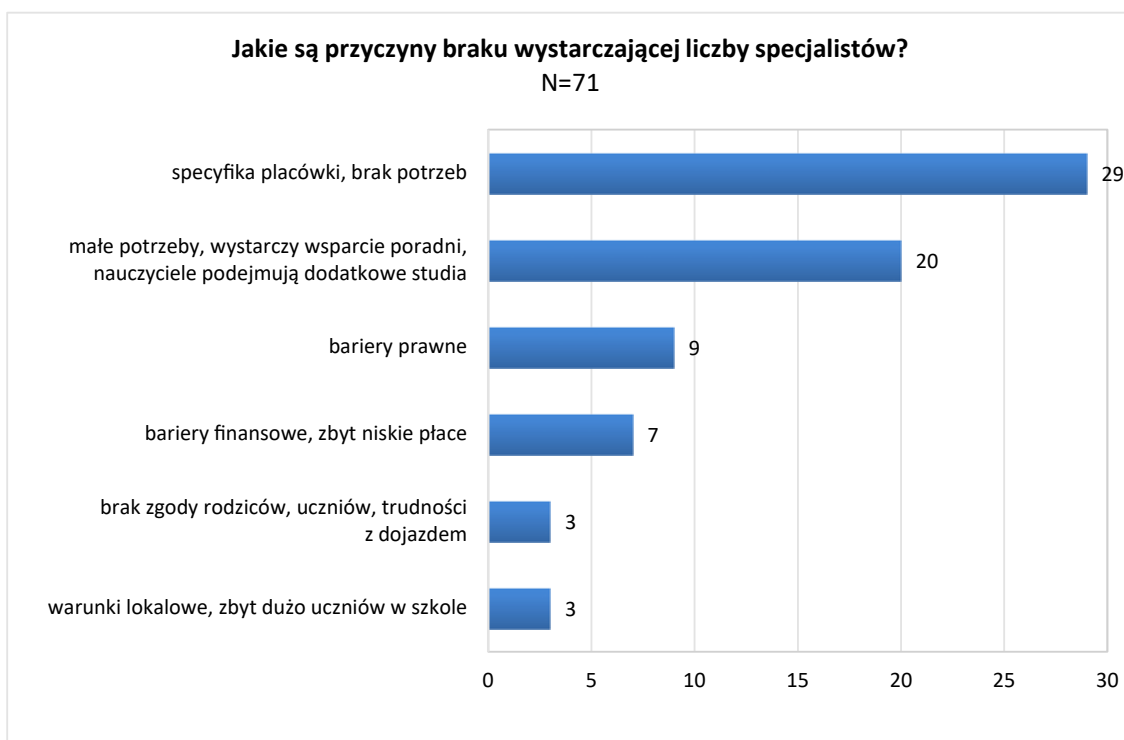
Źródło: Opracowanie własne

Wykres 74: Przyczyny braku wystarczającej liczby specjalistów w placówkach realizujących kształcenie zawodowe

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 75: Przyczyny braku wystarczającej liczby specjalistów w placówkach realizujących kształcenie zawodowe – kategoria „inne przyczyny”

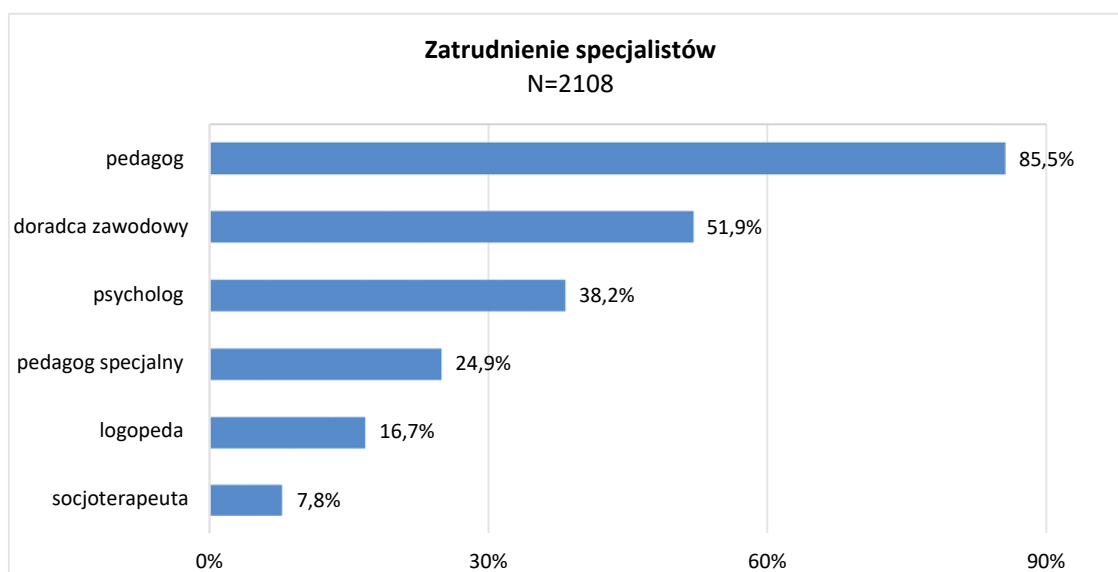

Źródło: Opracowanie własne

W badanych placówkach realizujących kształcenie zawodowe zatrudnienie specjalistów przedstawiało się następująco:

- 38,2% psychologów, średnio 1,2 osoby na placówkę (podane średnie dotyczą tylko tych placówek, w których zatrudnieni są określani specjaliści);
- 85,5% pedagogów, średnio 1,2 osoby na placówkę;
- 24,9% pedagogów specjalnych, średnio 8 osób na placówkę;
- 16,7% logopedów, średnio 1,3 osoby na placówkę;
- 51,9% doradców zawodowych, średnio 1,2 osoby na placówkę;
- 7,8% socjoterapeutów, średnio 1,9 osoby na placówkę.

Tylko w trzydziestu trzech (33) placówkach zatrudnieni byli wszyscy wymienieni specjaliści, co stanowiło 1,6% badanych placówek.

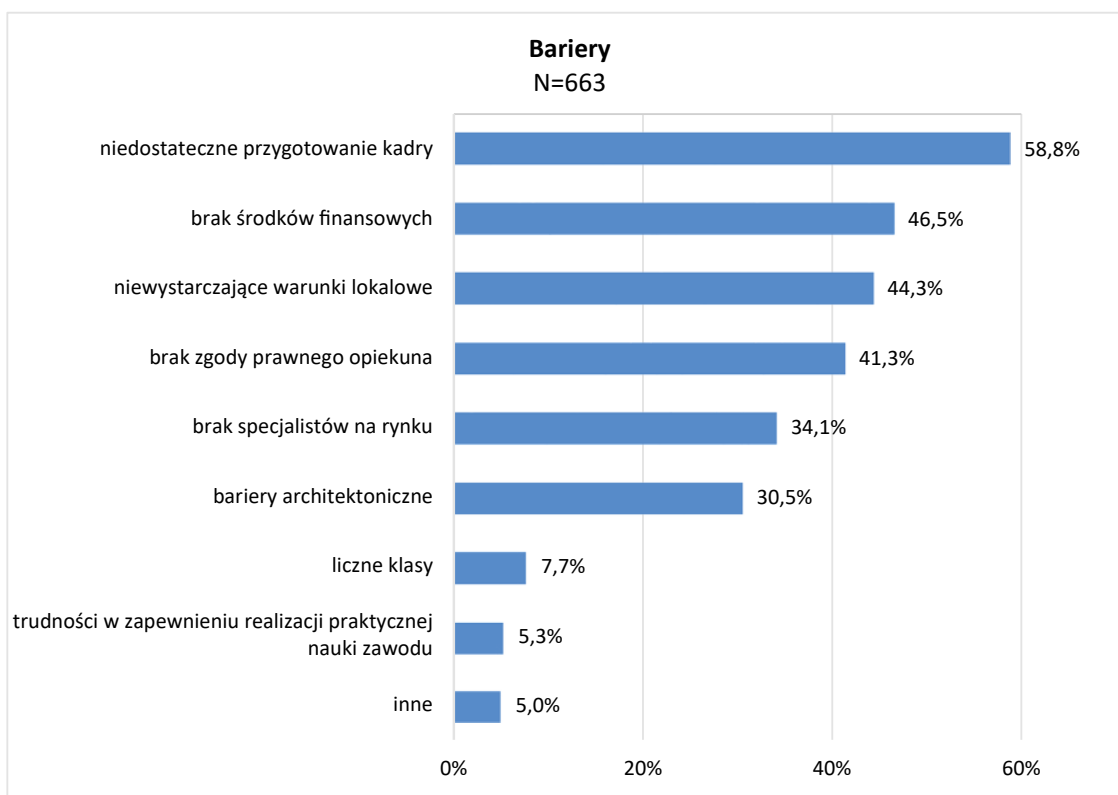
Wykres 76: Liczba zatrudnionych specjalistów w placówkach realizujących kształcenie zawodowe

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 77: Występowanie barier w dostępie do włączającego kształcenia zawodowego w szkołach branżowych I stopnia

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 78: Rodzaje barier w dostępie do włączającego kształcenia zawodowego w szkołach branżowych I stopnia

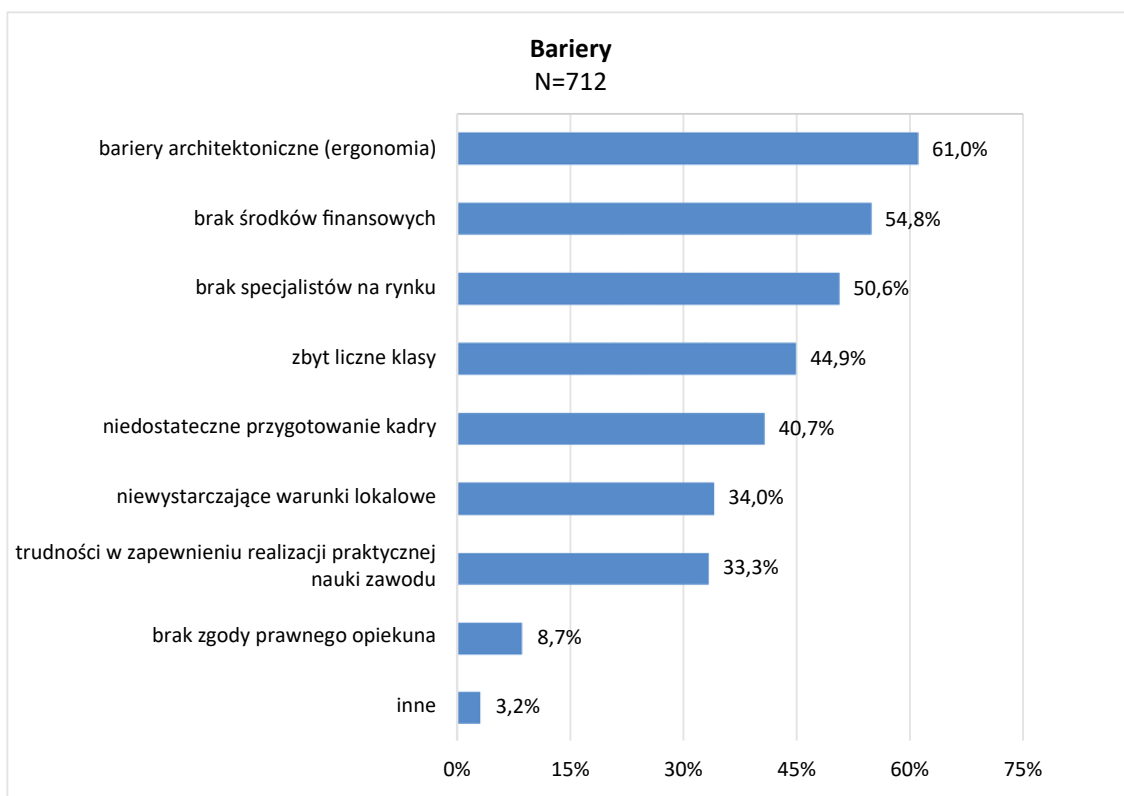

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 79: Występowanie barier w dostępie do włączającego kształcenia zawodowego w technikach

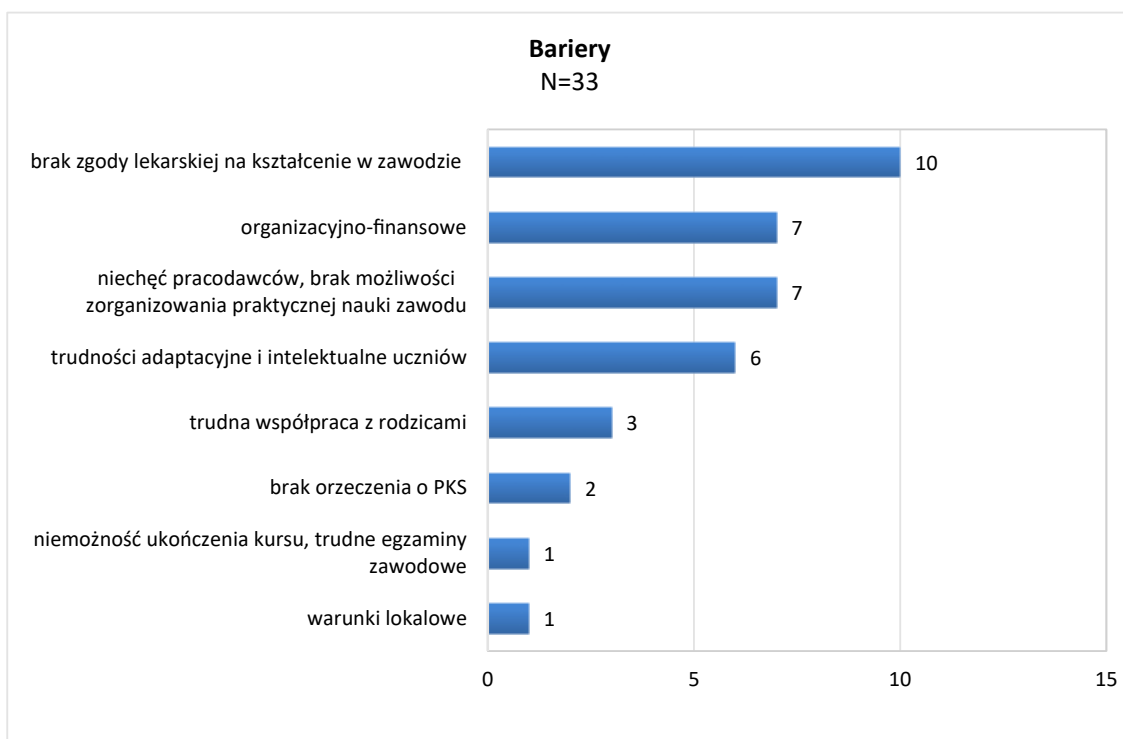
Źródło: Opracowanie własne

Wykres 80: Rodzaje barier w dostępie do włączającego kształcenia zawodowego w technikach

Źródło: Opracowanie własne

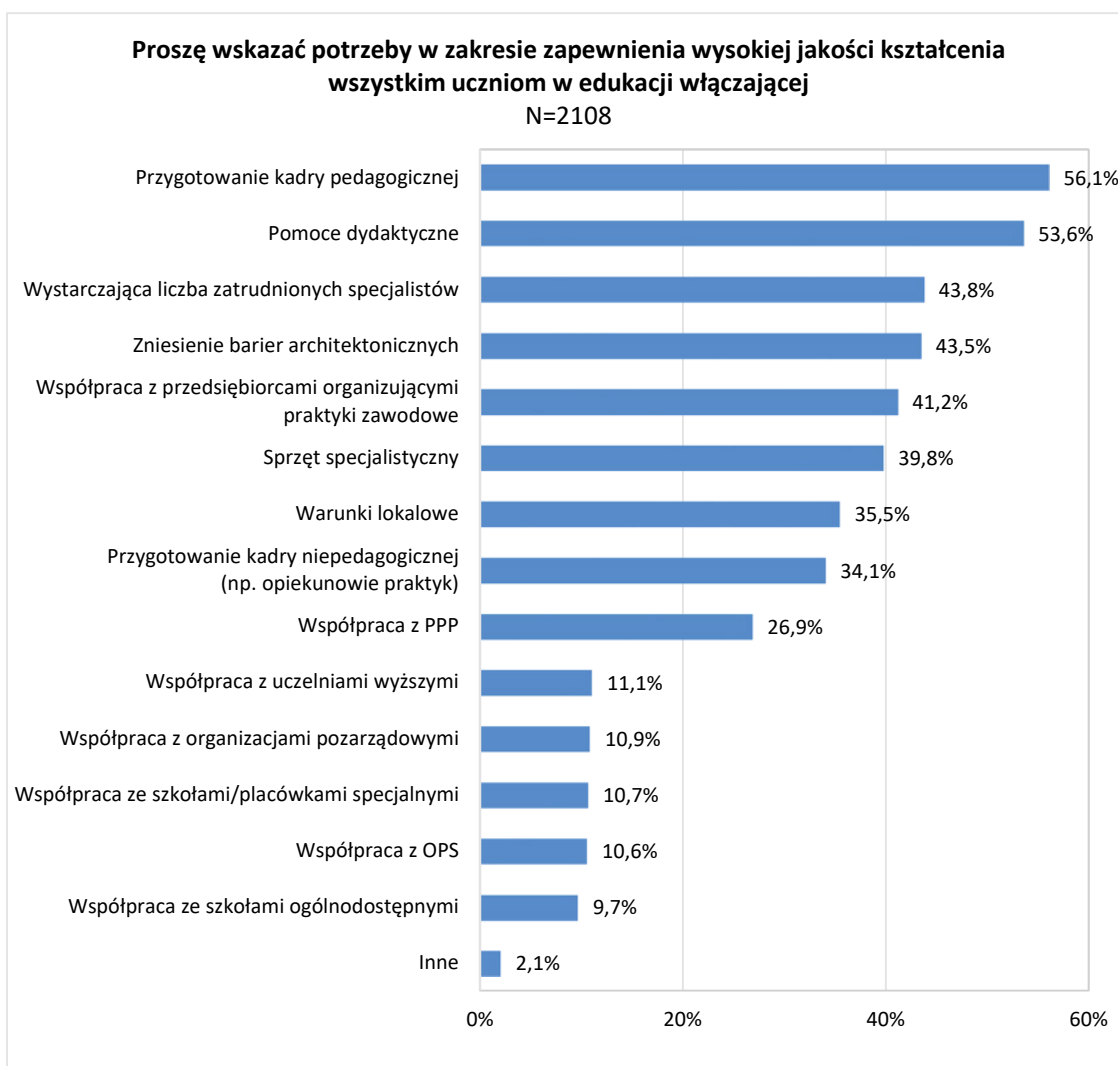
Wykres 81: Rodzaje barier w dostępie do włączającego kształcenia zawodowego w szkołach branżowych I stopnia – kategoria „inne bariery”

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 82: Rodzaje potrzeb w zakresie zapewnienia wysokiej jakości kształcenia wszystkim uczniom w edukacji włączającej

Źródło: Opracowanie własne

7. Zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze

Tabela 19: Struktura przedszkoli i szkół biorących udział w badaniu (N=12306)

Typy jednostek	Udział %
Szkoła podstawowa	68,1%
Przedszkole	28,6%
Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy	1,0%
Specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy	0,9%
Punkt przedszkolny	0,8%
Ośrodek rewalidacyjno-wychowawczy	0,4%
Specjalny ośrodek wychowawczy	0,1%
Zespół wychowania przedszkolnego	0,1%
Ogółem	100%

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 83: Posiadanie kwalifikacji przez nauczycieli prowadzących ZRW wynikających z przepisów prawa oświatowego

Źródło: Opracowanie własne

8. Poradnie psychologiczno-pedagogiczne

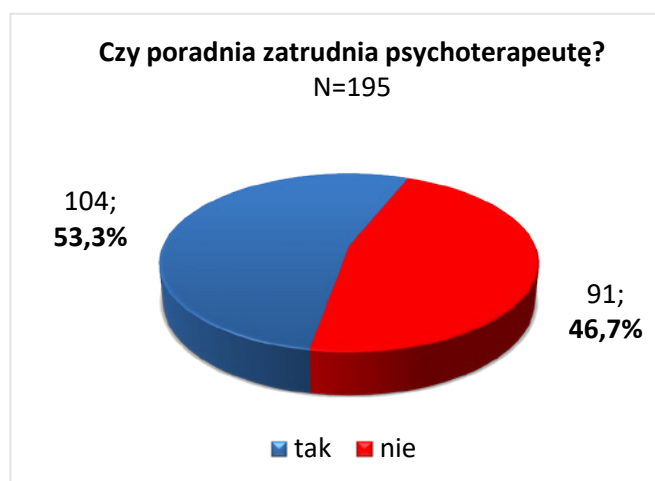
Wykres 84: Spełnienie wymogów dostępności dla osób z niepełnosprawnościami w zakresie zniesienia barier architektonicznych w budynkach poradni

Źródło: Opracowanie własne

Badanie wykazało, że w 53,3% poradni psychologiczno-pedagogicznych biorących udział w sondażu zatrudniony był psychoterapeuta. Najwięcej w jednej placówce zatrudnionych było dwudziestu siedmiu (27) psychoterapeutów, a najmniej jeden (1) psychoterapeuta – średnio na placówkę przypadało 2,5 psychoterapeutów.

Wykres 85: Liczba poradni zatrudniających psychoterapeutę

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 86: Przyczyny, z jakich poradnia nie zatrudnia psychoterapeuty

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 87: Liczba poradni zatrudniających lekarzy

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 88: Przyczyny, z jakich poradnia nie zatrudnia lekarzy

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 20: Liczba poradni zatrudniających lekarzy

Specjalność lekarza	Liczba poradni zatrudniających lekarzy	Średni wymiar godzin tygodniowo
Pediatra	86	3,8
Psychiatra	20	3,0
Neurolog	18	4,6
Inny	15	3,4

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 21: Liczba poradni zatrudniających lekarzy

Specjalność lekarza – inni	Liczba poradni zatrudniających lekarzy	Średni wymiar godzin tygodniowo
Lekarz medycyny rodzinnej	5	2,6
Laryngolog dziecięcy	2	1
Lekarz medycyny pracy	1	1
Lekarz specjalista chorób wewnętrznych, reumatolog	1	8
Lekarz internista	1	1

Specjalność lekarza – inni	Liczba poradni zatrudniających lekarzy	Średni wymiar godzin tygodniowo
Psychiatra	1	3
Lekarz medycyny społecznej	1	5
Dermatolog	1	4
Chirurg	1	4
Otolaryngolog, specjalista rehabilitacji medycznej	1	4

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 89: Liczba poradni zapewniających pracownikom superwizje

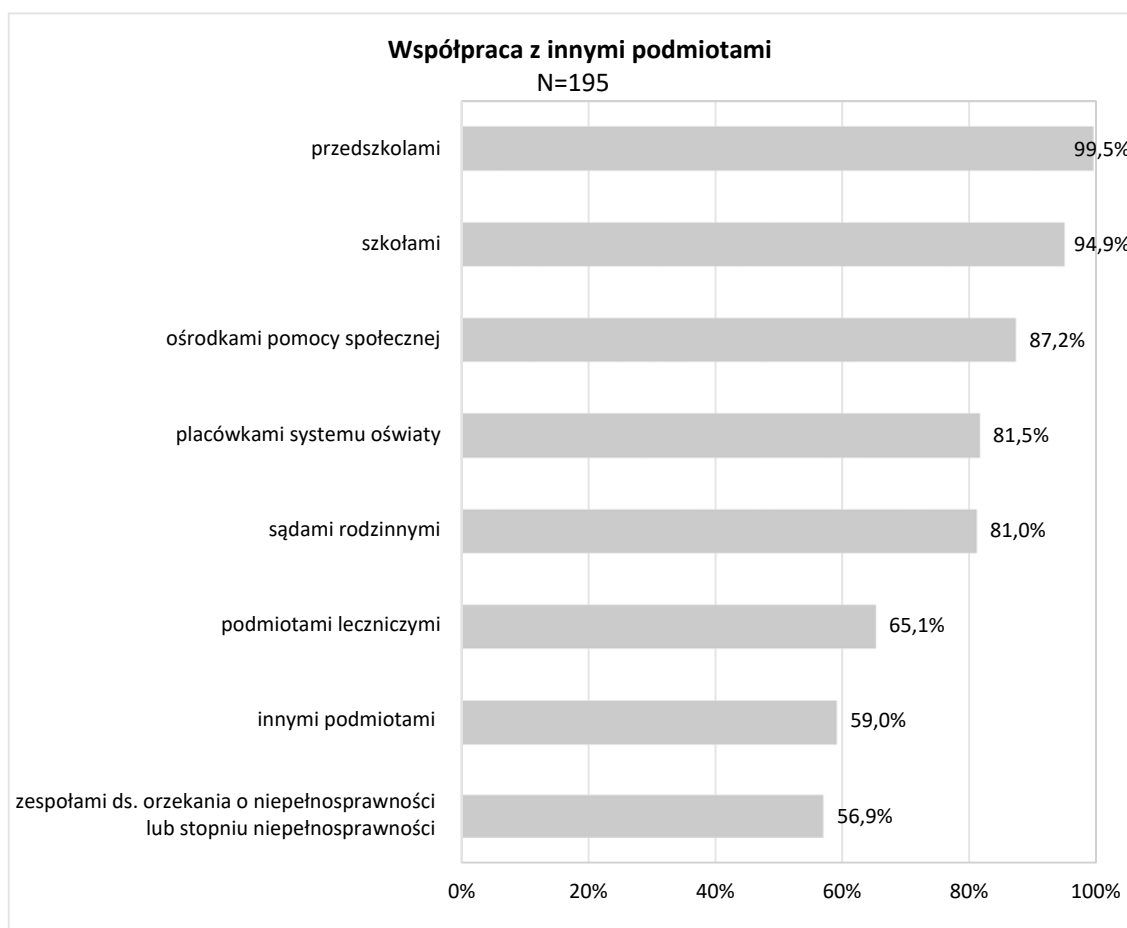

Źródło: Opracowanie własne

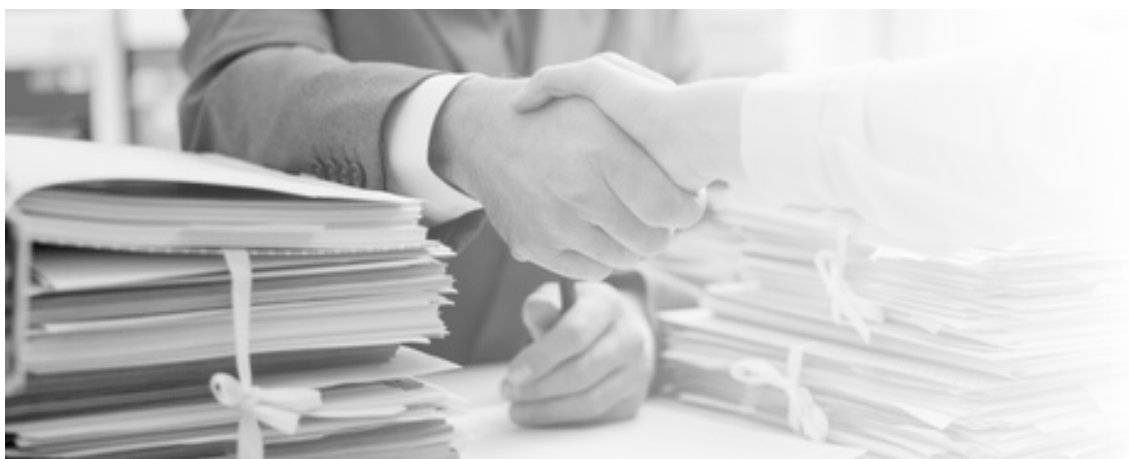

W kategorii „inne” pojawiły się uczelnie wyższe, sanepid, policja, powiatowe urzędy pracy, powiatowe centra pomocy rodzinie, prokuratura, kuratorzy, domy dziecka, biblioteki.

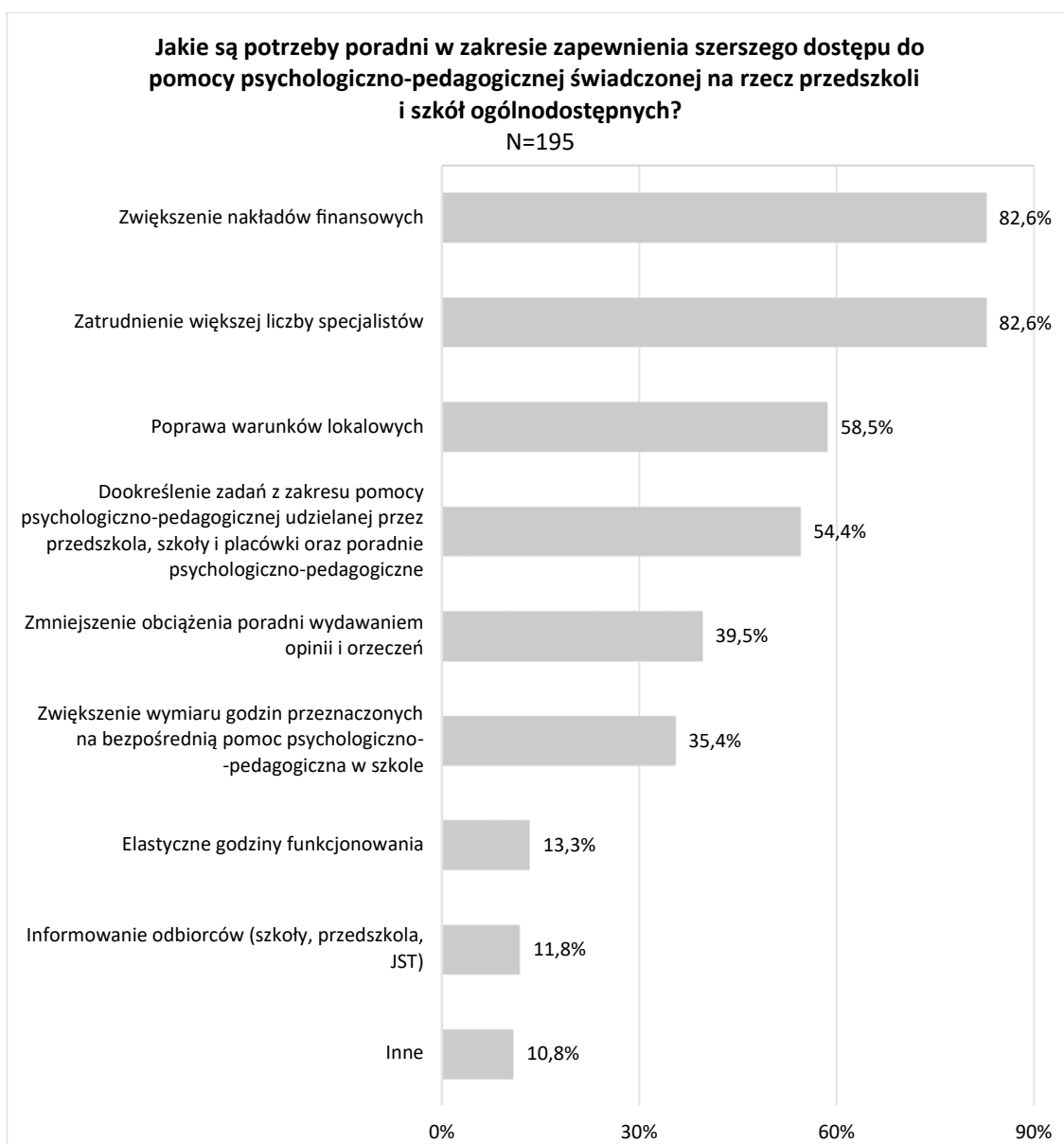
Wykres 90: Współpraca poradni z innymi podmiotami

Źródło: Opracowanie własne

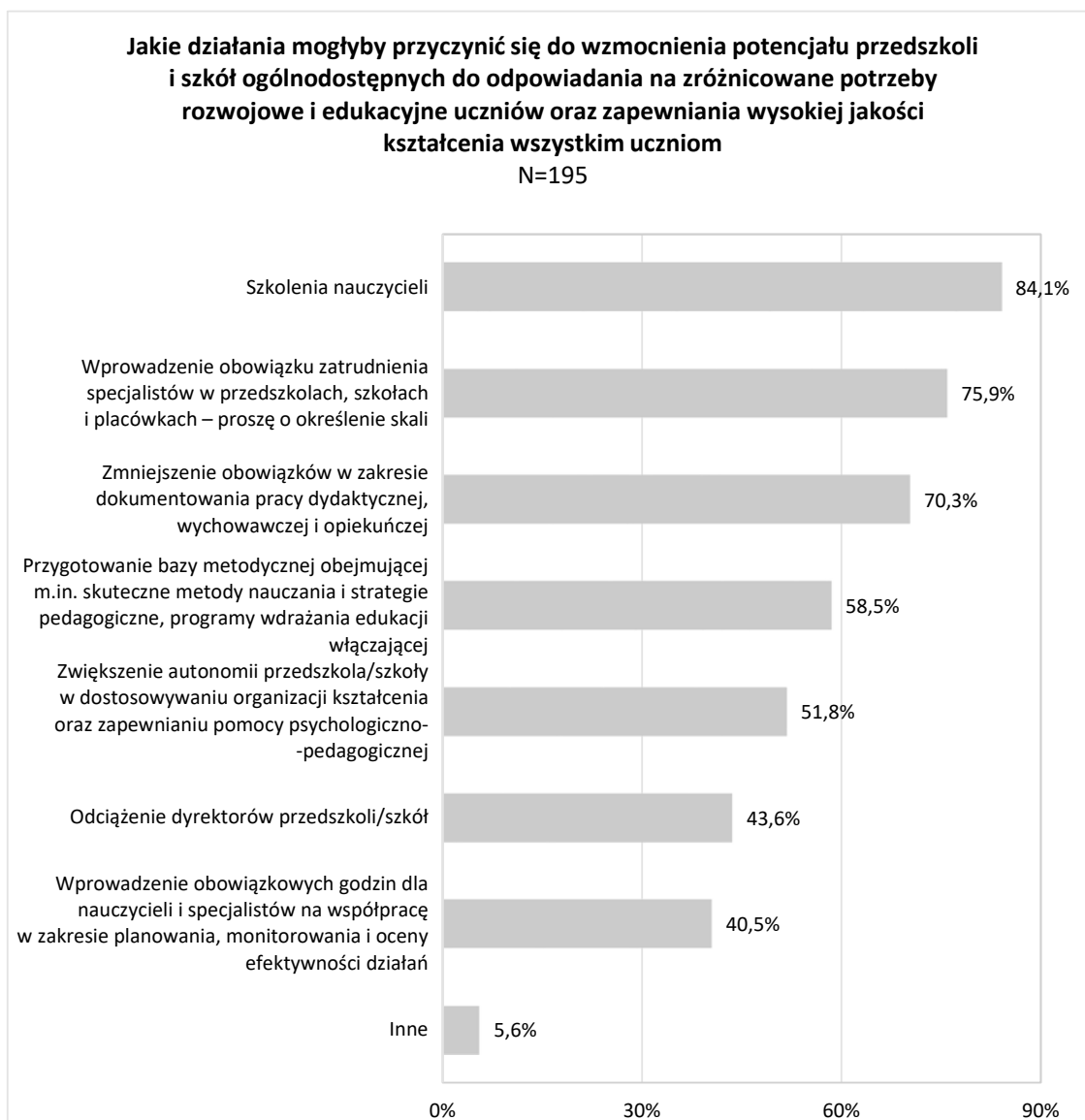
Wykres 91: Potrzeby poradni w zakresie zapewnienia szerszego dostępu do pomocy psychologiczno-pedagogicznej świadczonej na rzecz przedszkoli i szkół ogólnodostępnych

Źródło: Opracowanie własne

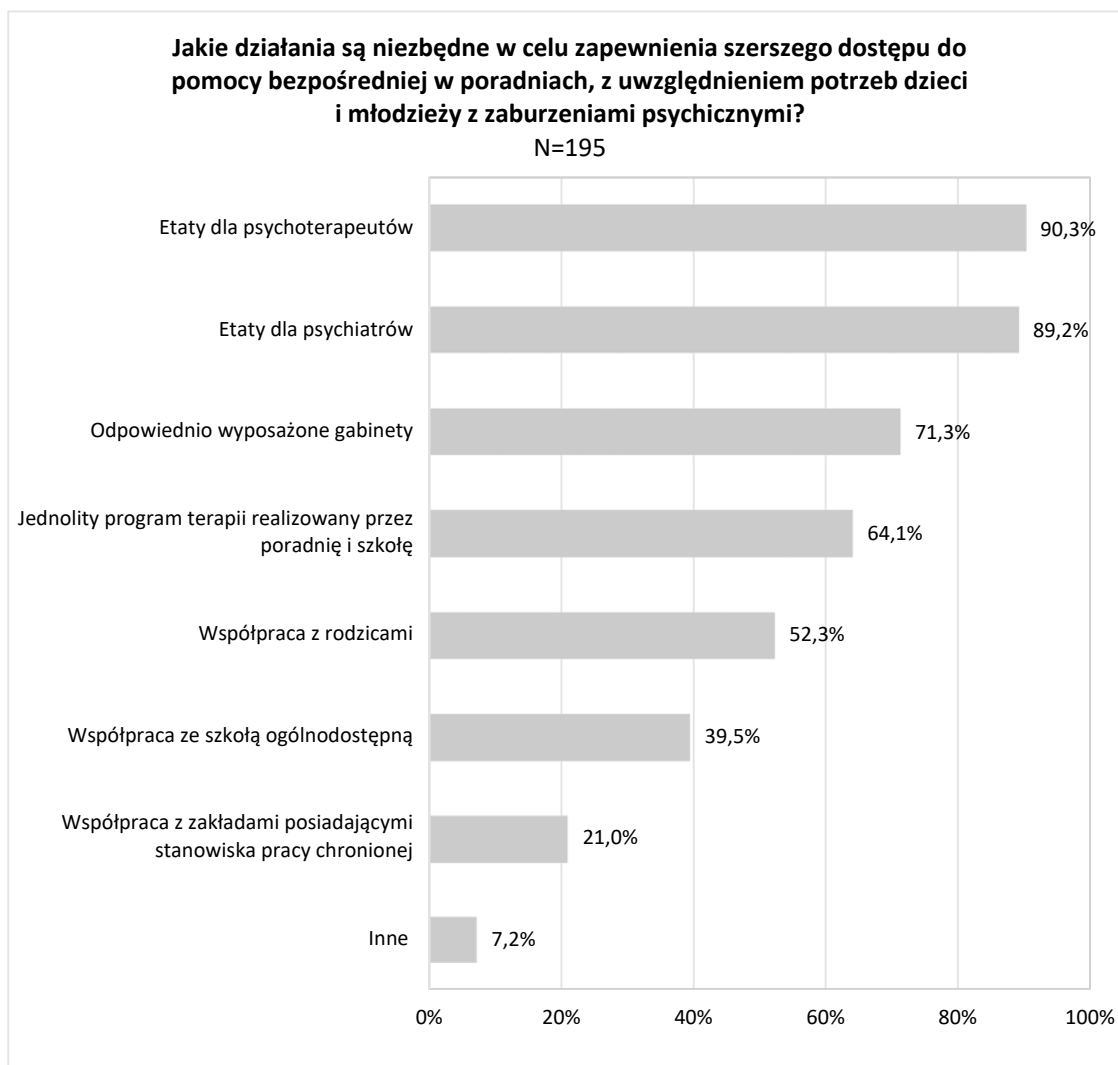
Wykres 92: Działania powodujące wzmocnienie potencjału przedszkoli i szkół ogólnodostępnych do odpowiadania na zróżnicowane potrzeby rozwojowe i edukacyjne uczniów

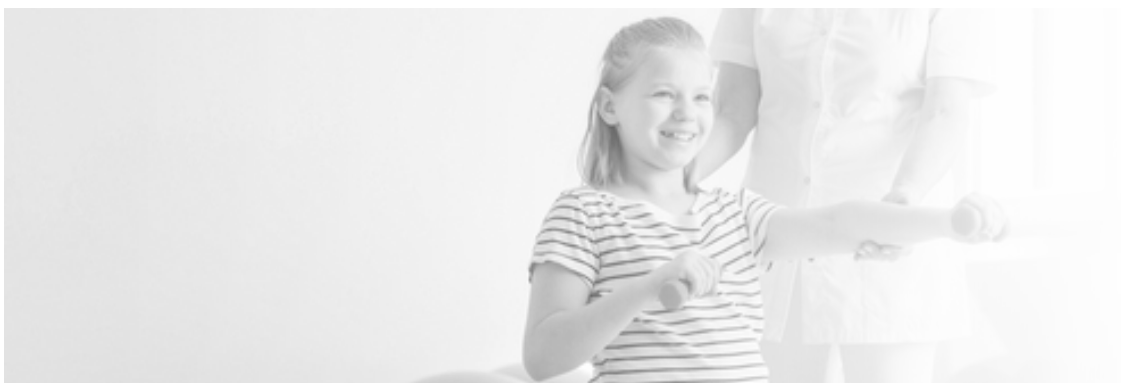
Źródło: Opracowanie własne

Wykres 93: Działania niezbędne w celu zapewnienia szerszego dostępu do pomocy bezpośredniej w poradniach, z uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży z zaburzeniami psychicznymi

Źródło: Opracowanie własne

9. Doskonalenie nauczycieli

W badaniu skierowanym do placówek doskonalenia nauczycieli udział wzięło dziewięć (9) jednostek. Wszystkie wskazały, iż w swojej ofercie posiadają zajęcia edukacji włączającej. Opracowując syntetycznie podane tematy szkoleń, wyróżniono wśród nich zarówno kwestie dotyczące samej edukacji włączającej oraz pracy z uczniami ze SPE, jak i tematykę określoną jako ogólnopedagogiczną, gdyż część z nich wykraczała poza ścisłą problematykę inkluzji, a dotyczyła w ogólnym ujęciu pracy w szkole i przedszkolu, bez specyfiki ukierunkowanej na SPE. Dla celów kategoryzacji określono je jako tematy ogólnopedagogiczne. Niektóre zagadnienia zakwalifikowano do kilku kategorii, dlatego liczba tematów ujętych w tabeli zbiorczej jest większa niż liczba szkoleń zgłoszonych w ankiecie.

Wprowadzone kategorie syntetyzujące tematykę szkoleń:

- edukacja włączająca, jej założenia i podstawy wdrażania;
- dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, ich charakterystyka, diagnoza, wspomaganie;
- tematyka ogólnopedagogiczna, organizacja pracy szkoły;
- tematyka ogólnopedagogiczna, kwestie wychowawcze, kształtowanie relacji wychowawczych i rozwiązywanie problemów wychowawczych;
- tematyka ogólnopedagogiczna, metody pracy z dzieckiem i zespołem;
- tematyka ogólnopedagogiczna, dydaktyka przedmiotowa;
- tematyka ogólnopedagogiczna, współpraca z rodzicami.

Tabela 22: Tematyka szkoleń wskazana przez nauczycieli, dotycząca występowania zajęć edukacji włączającej

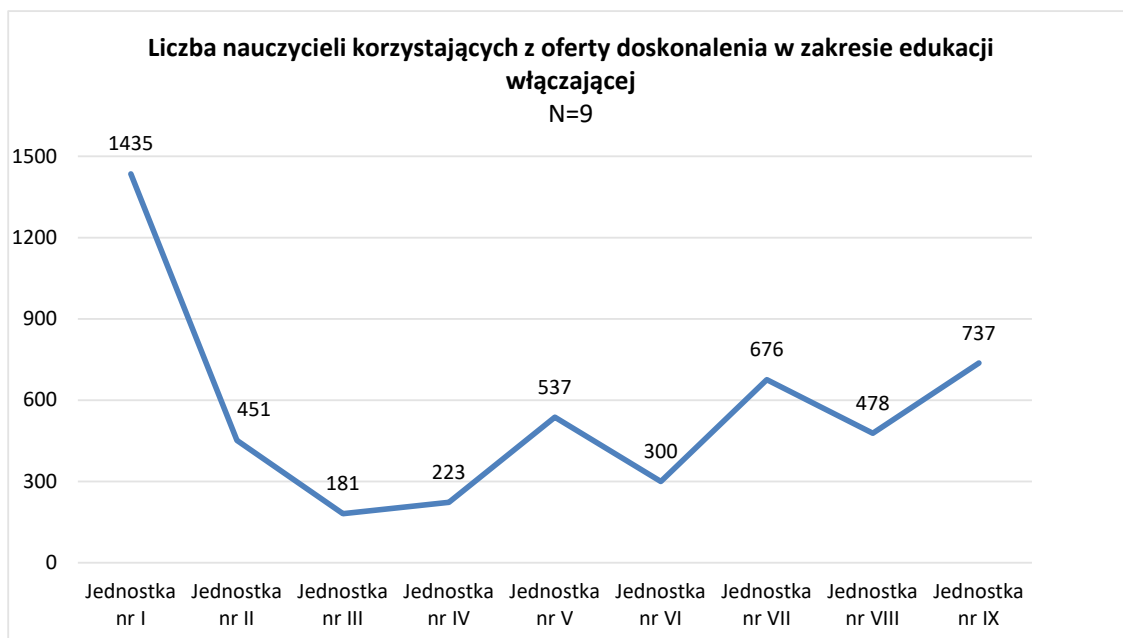
	Jednostka I	Jednostka II	Jednostka III	Jednostka IV	Jednostka V	Jednostka VI	Jednostka VII	Jednostka VIII	Jednostka IX	Ogółem
Dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, ich charakterystyka, diagnoza, wspomaganie	16	4	6	6	5	5	4	3	6	55
Tematyka ogólnopedagogiczna, kwestie wychowawcze, kształtowanie relacji wychowawczych i rozwiązywanie problemów wychowawczych	5	13	-	-	7	-	-	8	1	34
Tematyka ogólnopedagogiczna, metody pracy z dzieckiem i zespołem	4	6	-	-	4	1	-	1	5	21
Edukacja włączająca, jej założenia i podstawy wdrażania	5	1	-	-	2	1	4	2	-	15
Tematyka ogólnopedagogiczna, organizacja pracy szkoły	6	1	-	-	-	-	-	1	-	8

	Jednostka I	Jednostka II	Jednostka III	Jednostka IV	Jednostka V	Jednostka VI	Jednostka VII	Jednostka VIII	Jednostka IX	Ogółem
Tematyka ogólnopeda- gogiczna, współpraca z rodzicami	1	3	-	-	-	-	1	-	-	5
Tematyka ogólnope- dagogiczna, dydaktyka przedmiotowa	3	-	-	-	-		-	1	-	4
Ogółem	40	28	6	6	18	7	9	16	12	142

Źródło: Opracowanie własne

Liczba nauczycieli korzystających z oferty doskonalenia w zakresie edukacji włączającej, podana przez jednostki biorące udział w badaniu, wahała się w przedziale od 181 do 1 435 nauczycieli (średnio 558 osób).

Wykres 94: Liczba nauczycieli korzystających z oferty doskonalenia w zakresie edukacji włączającej

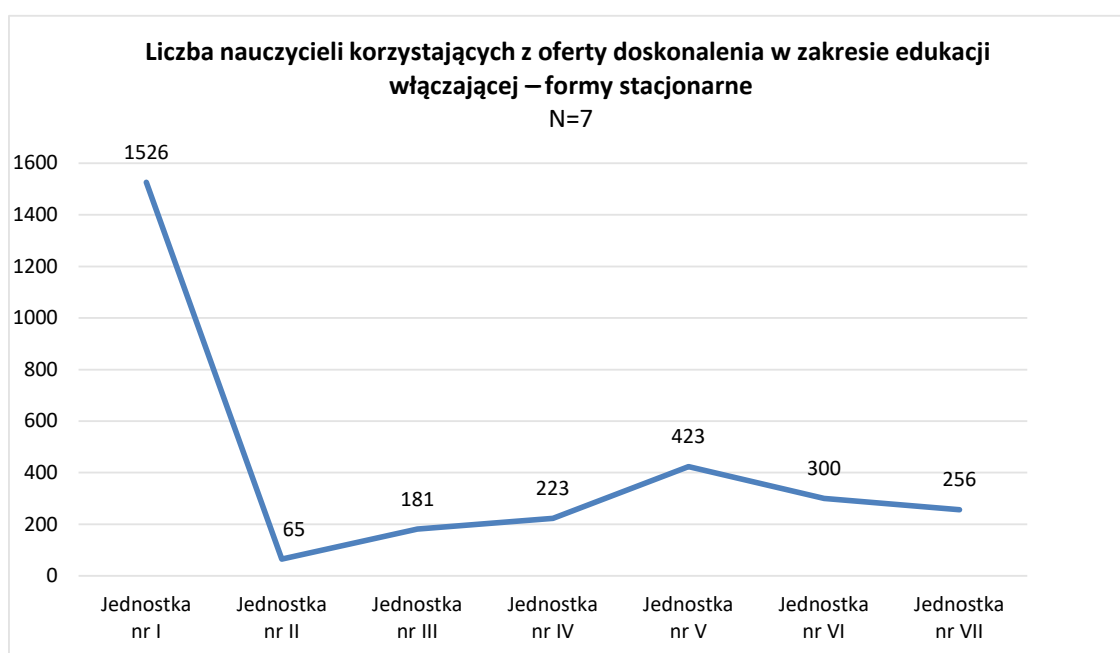

Źródło: Opracowanie własne

W przypadku szkoleń stacjonarnych średnia liczba wynosiła 20 prelekcji, w których udział wzięło średnio 425 nauczycieli (średnia liczba nauczycieli na podstawie danych liczbowych z siedmiu (7) placówek).

Wykres 95: Liczba nauczycieli korzystających z oferty doskonalenia w zakresie edukacji włączającej – formy stacjonarne

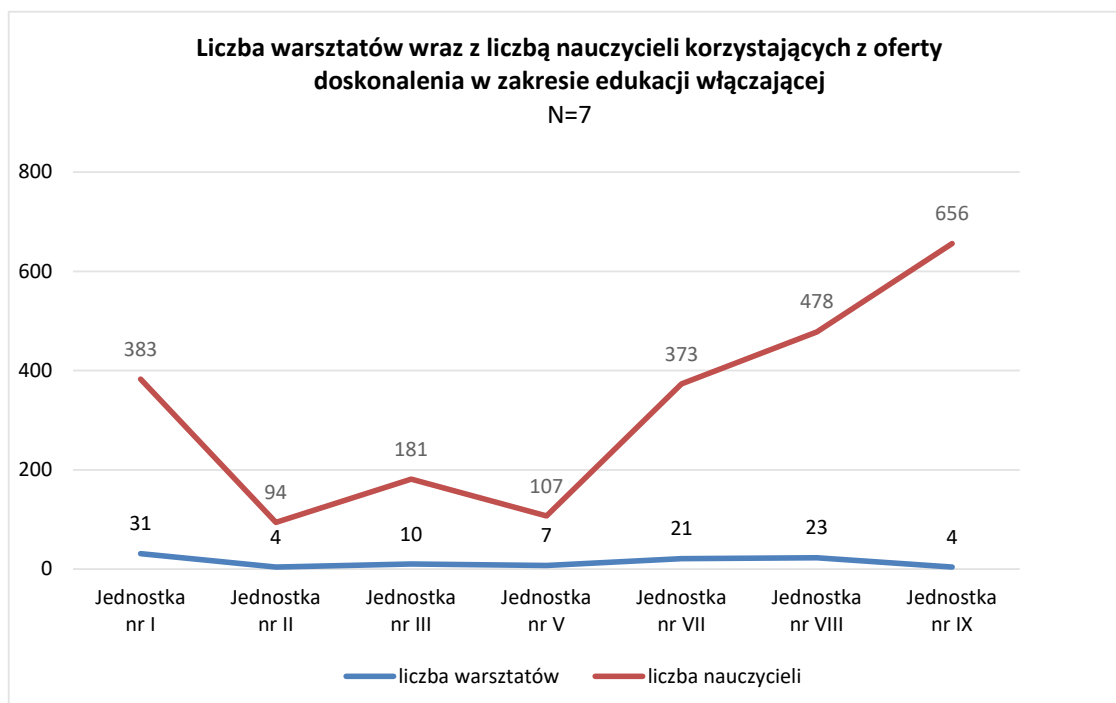

Źródło: Opracowanie własne

Tylko jedna (1) badana placówka doskonalenia nauczycieli skorzystała z formy szkoleń blended learning – łącznie sześć (6) szkoleń, w których uczestniczyło 87 osób. W przypadku szkoleń e-learning dwie (2) jednostki wskazały taki rodzaj szkolenia, łącznie odbyły się cztery (4) szkolenia, w których udział wzięły 93 osoby. Natomiast w drugiej placówce było jedno (1) szkolenie i udział w nim wzięło 7 osób. W przypadku sieci współpracy i samokształcenia w szkoleniu udział wzięły trzy (3) placówki doskonalenia nauczycieli. W pierwszej odbyły się dwa (2) szkolenia, w których uczestniczyło 91 osób. W drugiej placówce odbyło się pięć (5) spotkań i udział w nich wzięło 112 osób, a w trzeciej również dwa (2) szkolenia z udziałem 57 uczestników. W warsztatach udział wzięło siedem (7) placówek.

Wykres 96: Liczba warsztatów wraz z liczbą nauczycieli korzystających z oferty doskonalenia w zakresie edukacji włączającej

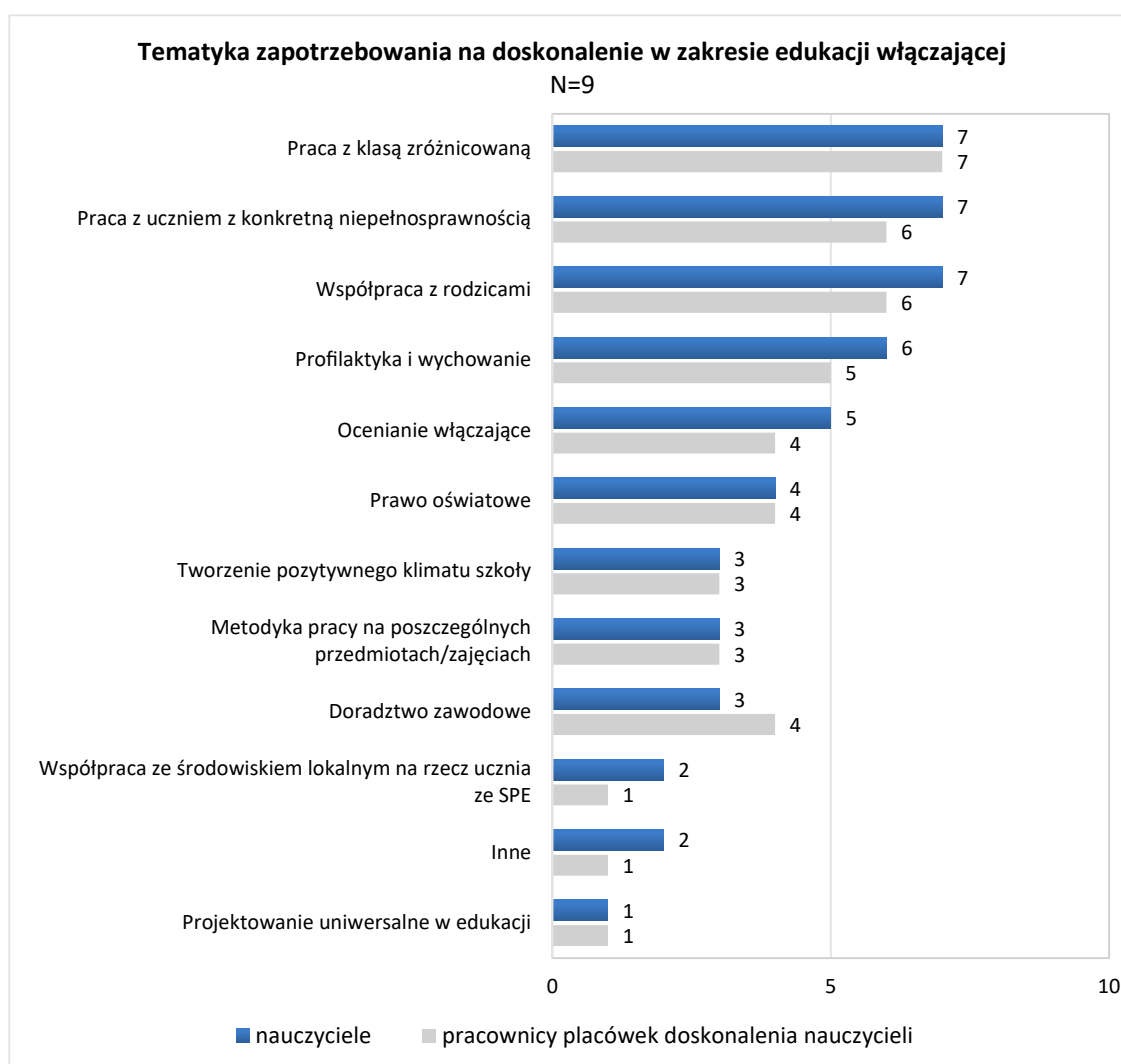

Źródło: Opracowanie własne

Wszystkie badane placówki wskazały, że nauczyciele zgłaszają zapotrzebowanie na doskonalenie w zakresie edukacji włączającej. Poniższy wykres wskazuje, jakiej tematyki oczekiwali nauczyciele. Najbardziej pożądana problematyka dotyczyła pracy z klasą zróżnicowaną – siedem (7) wskazań, pracy z uczniem z konkretną niepełnosprawnością – sześć (6) wskazań oraz współpracy z rodzicami – sześć (6) wskazań. W kategorii „inne” odpowiedź respondentów dotyczyła planowania i dementowania informacji o prowadzeniu pracy z uczniami ze SPE.

Wykres 97: Zapotrzebowanie na doskonalenie w zakresie edukacji włączającej

Źródło: Opracowanie własne

Spośród badanych siedem (7) placówek doskonalenia nauczycieli dysponowało następującą ofertą szkoleń dla kadry kierowniczej poradni psychologiczno-pedagogicznych:

- pomoc psychologiczno-pedagogiczna;
- praca z uczniem z zespołem Aspergera i autyzmem;
- prawo oświatowe – praktyczne rozwiązania;
- Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny krok po kroku;

- uczeń niepełnosprawny intelektualnie w placówce ogólnodostępnej;
- współpraca z psychologami Uniwersytetu SWPS w Katowicach;
- współpraca szkoły z rodzicami, poradnią oraz innymi instytucjami i organizacjami;
- budowanie koalicji na rzecz ucznia ze SPE;
- awans zawodowy nauczyciela;
- odpowiedzialność prawna nauczyciela;
- praktyczna praca z SIO;
- konferencja naukowo-szkoleniowa „Psychospołeczne uwarunkowania bezpieczeństwa młodzieży”.

Dwie (2) placówki wskazały, iż nie posiadają oferty szkoleń dla kadry kierowniczej poradni psychologiczno-pedagogicznych, gdyż: „nie było takiego zapotrzebowania” oraz „w województwie działa wyspecjalizowana placówka doskonalenia nauczycieli – Regionalny Ośrodek Metodyczno-Edukacyjny „Metis” w Katowicach.

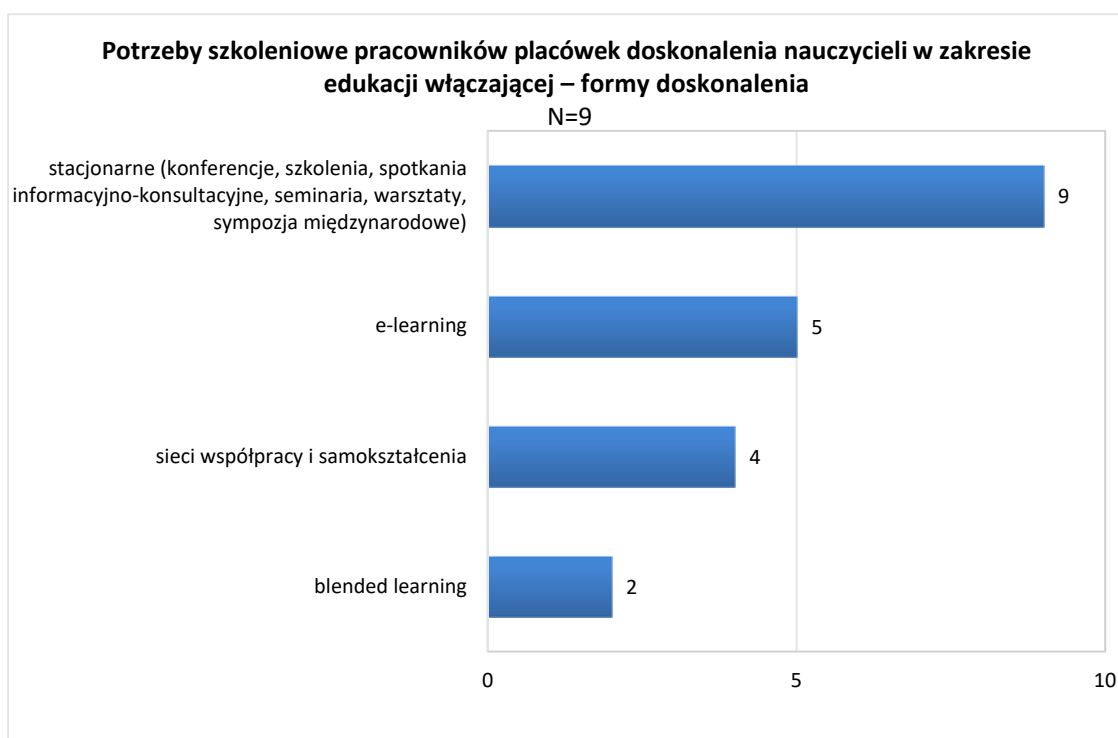
Kolejne pytanie dotyczyło oferty skierowanej do pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych. Wszystkie jednostki biorące udział w badaniu wskazały, że taką ofertę posiadają i dotyczy ona:

- pracy z uczniem z zespołem Aspergera i autyzmem;
- reagowania na przemoc i zachowania agresywne;
- udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej – praktycznych rozwiązań;
- pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
- wsparcia merytoryczno-metodycznego;
- Indywidualnego Programu Edukacyjno-Terapeutycznego krok po kroku;
- ucznia niepełnosprawnego intelektualnie w placówce ogólnodostępnej;
- zagadnienia, jak pracuje mózg dziecka autystycznego;
- pracy z dzieckiem z niedostosowaniem społecznym;
- pracy z dzieckiem z niedosłuchem centralnym;
- pomocy psychologiczno-pedagogicznej i wsparcia problemów wychowawczych;
- arteterapii, choreoterapii, dogoterapii, filmoterapii;
- nadpobudliwości i FAS;
- mutyzmu wybiórczego;
- integracji klasy;
- motywowania do nauki uczniów z lekką NI;
- problemów neurologicznych, zaburzeń emocjonalnych;
- pracy z uczniem ze SPE;
- dostosowania wymagań edukacyjnych do potrzeb i wymagań uczniów ze SPE;
- współpracy z rodzicami/opiekunami uczniów ze SPE;
- organizacji ppp w roku szkolnym 2018/2019;
- wspomagania pracy wychowawców;

- moich mocnych i słabych stron;
- dzieci z autyzmem w systemie edukacji;
- ucznia trudnego;
- dzieci z niepełnosprawnością w szkole;
- awansu zawodowego;
- konferencji, warsztatów.

Poniższy wykres dotyczy potrzeb szkoleniowych pracowników placówek doskonalenia nauczycieli ze względu na formę doskonalenia. Wszystkie badane jednostki wskazały na działania stacjonarne (konferencje, szkolenia, spotkania informacyjno-konsultacyjne, seminaria, warsztaty, sympozja międzynarodowe).

Wykres 98: Potrzeby szkoleniowe pracowników placówek doskonalenia nauczycieli w zakresie edukacji włączającej

Źródło: Opracowanie własne

Wszystkie badane jednostki wskazały na prowadzenie konsultacji/superwizji dla nauczycieli, odbywających się najczęściej w:

- powiatowych ośrodkach doradztwa i doskonalenia nauczycieli;
- szkołach objętych doradztwem;
- specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych;
- centrach edukacji nauczycieli;
- placówkach, które zgłaszają zapotrzebowanie;

- regionalnych ośrodkach doskonalenia nauczycieli;
- szkołach podstawowych i przedszkolach;
- szkołach i placówkach w trakcie szkoleń rad pedagogicznych, warsztatów i spotkań;
- centrach doskonalenia nauczycieli.

Są one finansowane z różnych źródeł: z budżetu ośrodka, samorządu, ze środków na doskonalenie nauczycieli szkół i placówek oraz w ramach zadań obowiązkowych prowadzonych bezpłatnie dla nauczycieli w zakresie doradztwa w godzinach pracy nauczyciela konsultanta.

Trzy (3) placówki doskonalenia nauczycieli wskazały, że prowadzą konsultacje/superwizje dla specjalistów, które odbywają się na terenie powiatowych ośrodków doradztwa i doskonalenia nauczycieli, centrum edukacji nauczycieli, w szkołach podstawowych i przedszkolach lub w placówce, która zgłasza zapotrzebowanie. Są one finansowane ze środków na doskonalenie nauczycieli szkół i placówek oraz w ramach zadań obowiązkowych placówki doskonalenia nauczycieli lub są prowadzone nieodpłatnie.

10. Biblioteki pedagogiczne

Badania wykazały, że w ofercie trzydziestu ośmiu (38) bibliotek pedagogicznych znajdowały się działania ukierunkowane na wspieranie edukacji włączającej.

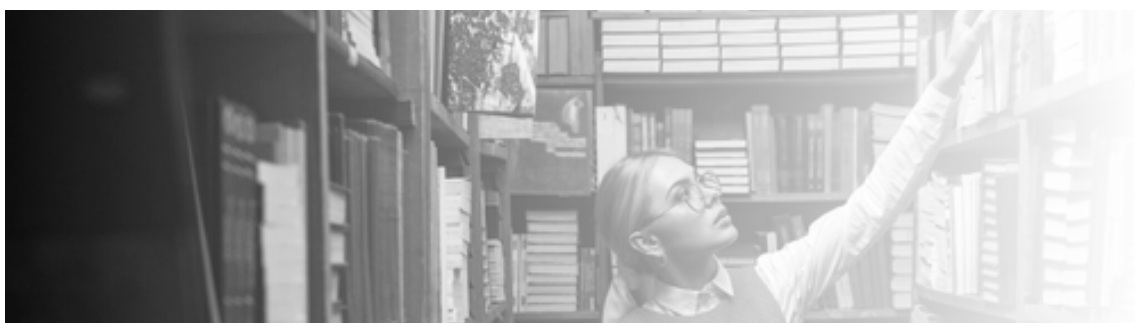
Wykres 99: Posiadanie przez biblioteki pedagogiczne oferty działań ukierunkowanych na wspieranie edukacji włączającej

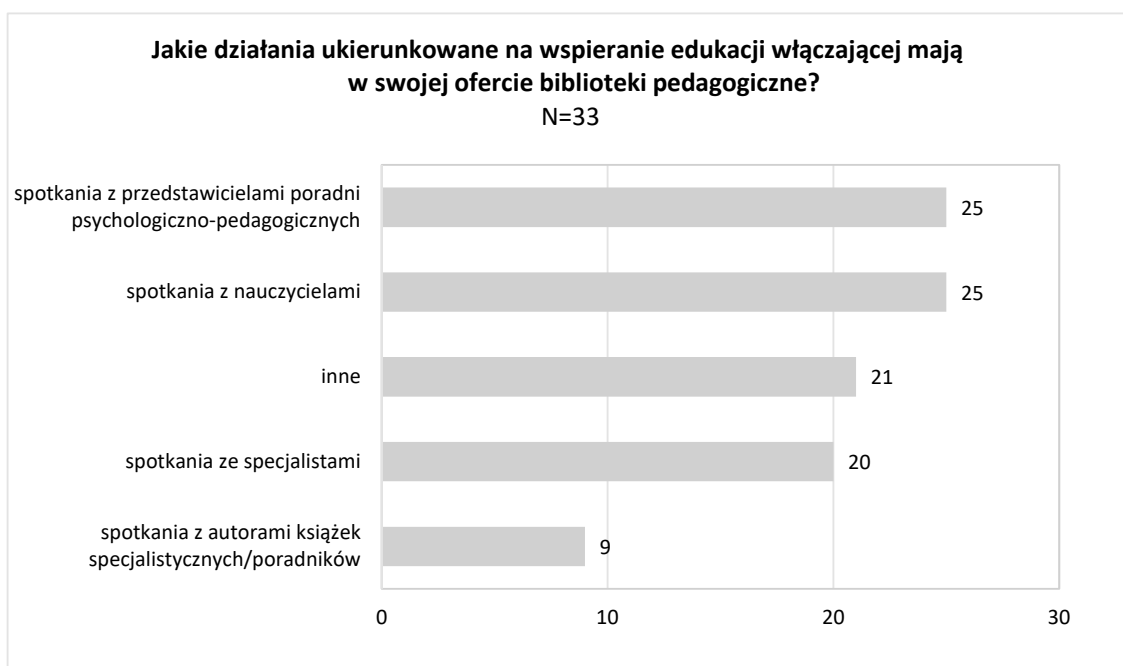
Źródło: Opracowanie własne

W badanych bibliotekach działania wspierające edukację włączającą najczęściej ukierunkowane były na spotkania z przedstawicielami poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz spotkania z nauczycielami (po 25 wskazań). W kategorii „inne” pojawiły się następujące działania:

- lekcje biblioteczne z uczniami szkół ogólnodostępnych i specjalnych – 11 wskazań;
- gromadzenie specjalistycznych zbiorów i ich udostępnianie (bibliografie, wystawy, plakaty, promocja literatury na stronie www) – 9 wskazań;
- inne działania (wycieczki, współpraca z terapeutami i rodzicami uczniów ze SPE) – 2 wskazania.

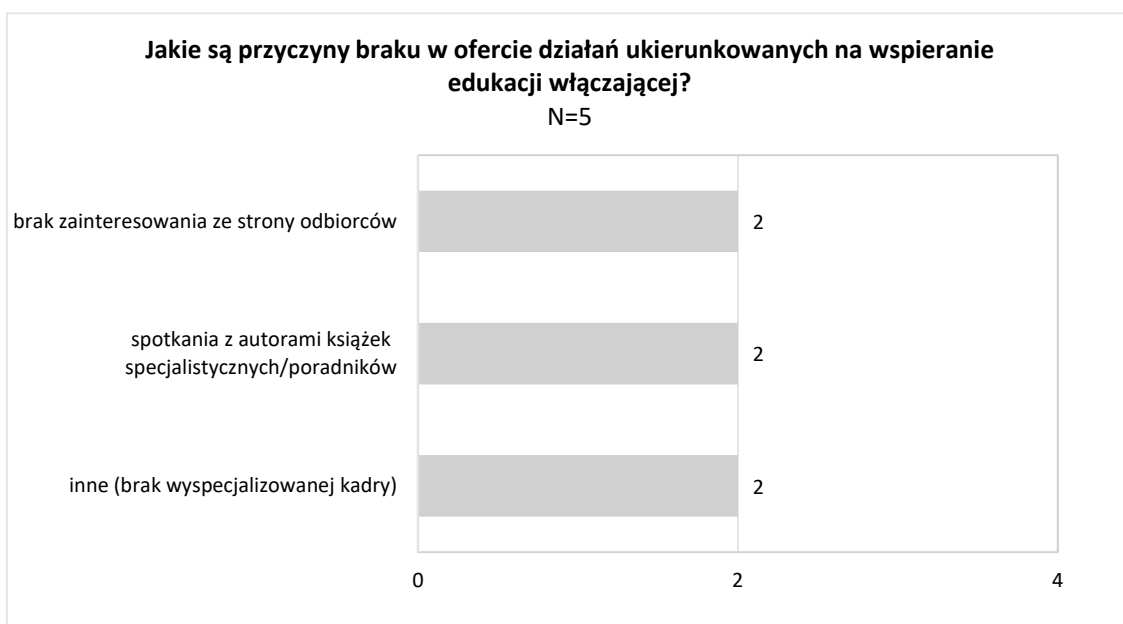

Wykres 100: Działania ukierunkowane na wspieranie edukacji włączającej, które w swojej ofercie mają biblioteki pedagogiczne

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 101: Przyczyny braku w ofercie działań ukierunkowanych na wspieranie edukacji włączającej

Źródło: Opracowanie własne

11. Jednostki samorządu terytorialnego

Wykres 102: Występowanie na terenie jednostek samorządu terytorialnego wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 103: Dowóz na zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka na terenie jednostek samorządu terytorialnego

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 104: Występowanie potrzeb przedszkoli i szkół w zakresie rozwoju edukacji włączającej w opracowywanych strategiach rozwoju edukacji

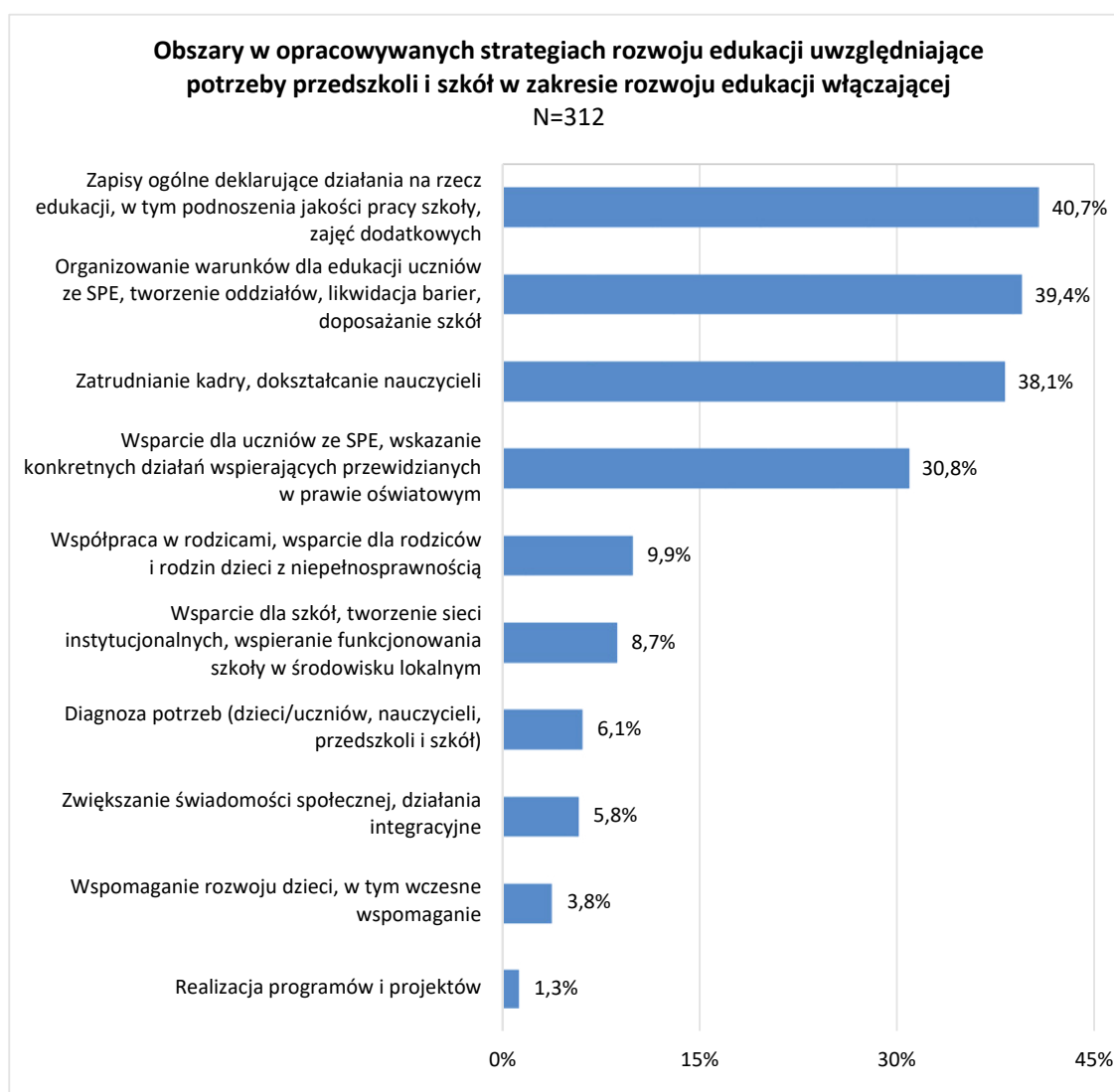

Źródło: Opracowanie własne

Na poprzednie pytanie odpowiedziało twierdząco 315 respondentów, którzy mieli uzasadnić swój wybór, jednak nie zrobiło tego 3 responsów, dlatego dane na poniższym wykresie procentowo sumowane są do 312 osób.

Wykres 105: Obszary w opracowywanych strategiach rozwoju edukacji uwzględniające potrzeby przedszkoli i szkół w zakresie rozwoju edukacji włączającej

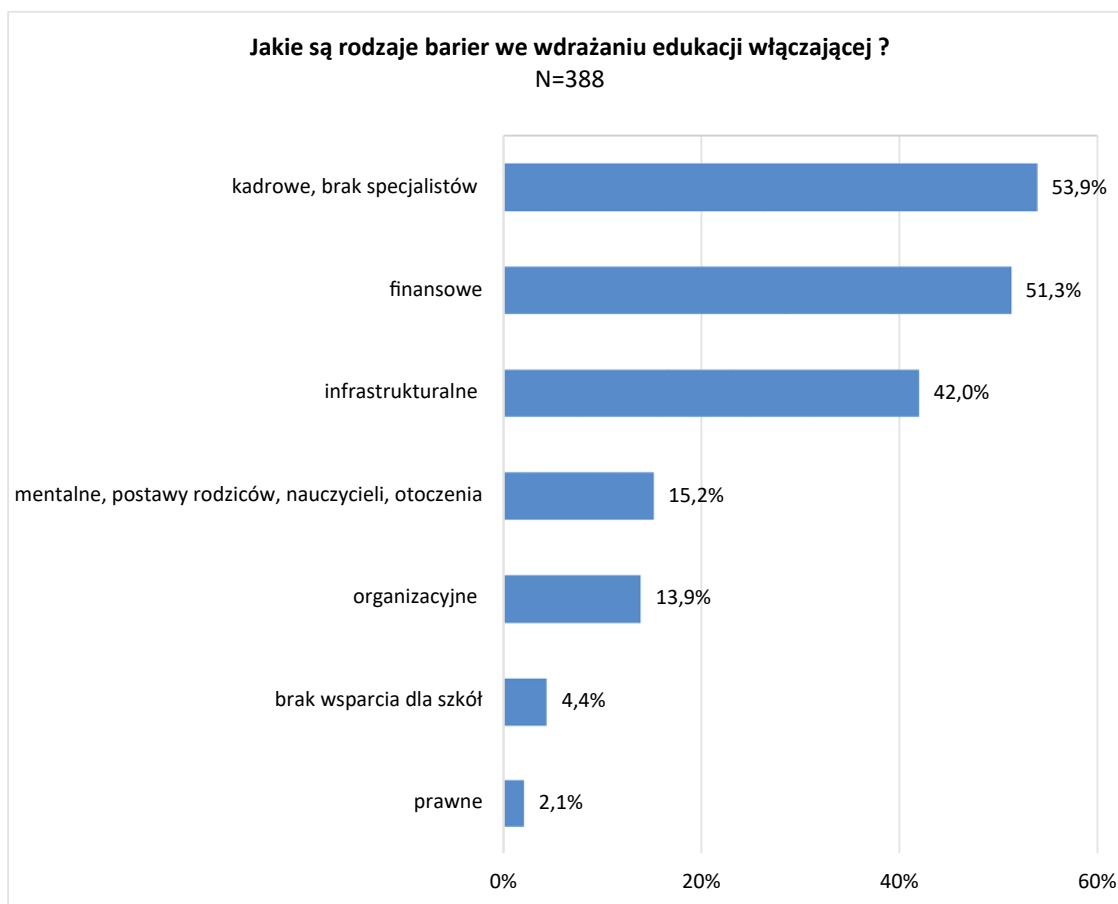
Źródło: Opracowanie własne

Wykres 106: Występowanie barier we wdrażaniu edukacji włączającej na terenie jednostek samorządu terytorialnego

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 107: Rodzaje barier we wdrażaniu edukacji włączającej na terenie JST

Źródło: Opracowanie własne

Indeks wykresów

Wykres 1: Monitorowanie jakości realizowania edukacji włączającej przez kuratorium oświaty.....	9
Wykres 2: Trudności doświadczane przez przedszkola/szkoły/placówki w organizacji kształcenia z uwzględnieniem zróżnicowanych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych dzieci/uczniów.....	10
Wykres 3: Działania zapewniające podniesienie jakości edukacji włączającej w pracy przedszkoli i szkół ogólnodostępnych w zakresie realizacji zróżnicowanych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów oraz zapewnienia wysokiej jakości kształcenia.....	20
Wykres 4: Działania zapewniające podniesienie jakości edukacji włączającej w pracy przedszkoli i szkół ogólnodostępnych w zakresie realizacji zróżnicowanych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów oraz zapewnienia wysokiej jakości kształcenia.....	21
Wykres 5: Działania zapewniające podniesienie jakości edukacji włączającej w pracy przedszkoli i szkół ogólnodostępnych w zakresie realizacji zróżnicowanych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów oraz wysokiej jakości kształcenia.....	22
Wykres 6: Działania zapewniające podniesienie jakości edukacji włączającej w pracy przedszkoli i szkół ogólnodostępnych w zakresie realizacji zróżnicowanych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów oraz zapewnienia wysokiej jakości kształcenia.....	22
Wykres 7: Działania zapewniające podniesienie jakości edukacji włączającej w pracy przedszkoli i szkół ogólnodostępnych w zakresie realizacji zróżnicowanych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów oraz wysokiej jakości kształcenia.....	23
Wykres 8: Zespoły wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka w przedszkolach/szkołach/placówkach/poradniach.....	24
Wykres 9: Dane zbierane w zakresie zapewnienia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka w przedszkolach/szkołach/placówkach/poradniach.....	25
Wykres 10: Potrzeby w zakresie zapewnienia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka w przedszkolach/szkołach/placówkach/poradniach.....	25
Wykres 11: Potrzeby w zakresie zapewnienia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka w przedszkolach/szkołach/placówkach/poradniach.....	26
Wykres 12: Potrzeby w zakresie zapewnienia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka w przedszkolach/szkołach/placówkach/poradniach – kategoria „inny specjalista”.....	27
Wykres 13: Potrzeby w zakresie zapewnienia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka w przedszkolach/szkołach/placówkach/poradniach.....	27
Wykres 14: Potrzeby w zakresie zapewnienia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka w przedszkolach/szkołach/placówkach/poradniach.....	28

Wykres 15: Potrzeby w zakresie zapewnienia wczesnego wspomagania rozwoju dziecka w przedszkolach/szkółach/placówkach/poradniach.....	29
Wykres 16: Potrzeby w zakresie zapewnienia wczesnego wspomagania rozwoju dziecka w przedszkolach/szkółach/placówkach/poradniach – kategoria „inne”	30
Wykres 17: Współpraca przedszkoli/szkół/placówek/poradni z podmiotami leczniczymi.....	30
Wykres 18: Forma współpracy w przedszkolach/szkółach/placówkach/poradniach z podmiotami leczniczymi.....	31
Wykres 19: Współpraca przedszkoli/szkół/placówek/poradni z ośrodkiem pomocy społecznej.....	31
Wykres 20: Forma współpracy w przedszkolach/szkółach/placówkach/poradniach z ośrodkami pomocy społecznej.....	32
Wykres 21: Współpraca przedszkoli/szkół/placówek/poradni z wiodącymi ośrodkami koordynacyjno-rehabilitacyjno-opiekuńczymi.....	32
Wykres 22: Forma współpracy w przedszkolach/szkółach/placówkach/poradniach z wiodącymi ośrodkami koordynacyjno-rehabilitacyjno-opiekuńczymi.....	33
Wykres 23: Działania podejmowane w celu podniesienia jakości wczesnej pomocy i zwiększenia jej dostępności.....	34
Wykres 24: Działania podejmowane w celu podniesienia jakości wczesnej pomocy i zwiększenia jej dostępności.....	35
Wykres 25: Działania podejmowane w celu podniesienia jakości wczesnej pomocy i zwiększenia jej dostępności – kategoria „inne podmioty”	36
Wykres 26: Działania podejmowane w celu podniesienia jakości wczesnej pomocy i zwiększenia jej dostępności.....	37
Wykres 27: Działania podejmowane w celu podniesienia jakości wczesnej pomocy i zwiększenia jej dostępności.....	38
Wykres 28: Działania podejmowane w celu podniesienia jakości wczesnej pomocy i zwiększenia jej dostępności.....	38
Wykres 29: Działania podejmowane w celu podniesienie jakości wczesnej pomocy i zwiększenia jej dostępności.....	39
Wykres 30: Warunki zapewniające realizację zadań wychowania przedszkolnego z uwzględnieniem zasad edukacji włączającej.....	40
Wykres 31: Grupy odbiorców wymagające wzmocnienia świadomości w celu realizacji zadań wychowania przedszkolnego z uwzględnieniem zasad edukacji włączającej.....	41
Wykres 32: Rodzaj pomocy wymagającej wzmocnienia w celu realizacji zadań wychowania przedszkolnego z uwzględnieniem zasad edukacji włączającej.....	41
Wykres 33: Rodzaj pomocy i sprzętu specjalistycznego wymagające wzmocnienia w celu realizacji zadań wychowania przedszkolnego z uwzględnieniem zasad edukacji włączającej.....	42

Wykres 34: Rodzaj pomocy wymagającej wzmocnienia w celu realizacji zadań wychowania przedszkolnego z uwzględnieniem zasad edukacji włączającej.....	43
Wykres 35: Rodzaj pomocy wymagającej wzmocnienia w celu realizacji zadań wychowania przedszkolnego z uwzględnieniem zasad edukacji włączającej.....	43
Wykres 36: Pomoce dydaktyczne wymagające wzmocnienia w celu realizacji zadań wychowania przedszkolnego z uwzględnieniem zasad edukacji włączającej.....	44
Wykres 37: Rodzaj pomocy wymagającej wzmocnienia w celu realizacji zadań wychowania przedszkolnego z uwzględnieniem zasad edukacji włączającej.....	45
Wykres 38: Zapotrzebowanie na specjalistów w celu zapewnienia realizacji edukacji włączającej.....	45
Wykres 39: Deficyt specjalistów związany z realizacją zadań wychowania przedszkolnego z uwzględnieniem zasad edukacji włączającej.....	46
Wykres 40: Przyczyny braku specjalistów w realizacji zadań wychowania przedszkolnego z uwzględnieniem zasad edukacji włączającej.....	47
Wykres 41: Liczba zatrudnionych specjalistów.....	48
Wykres 42: Występowanie trudności w realizacji zadań z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolu.....	48
Wykres 43: Trudności w realizacji zadań z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej w przedszkolu.....	49
Wykres 44: Występowanie narzędzi do monitorowania poziomu rozwoju dziecka i oceny postępów w realizacji podstawy programowej wychowania przedszkolnego.....	50
Wykres 45: Trudności w realizacji edukacji włączającej w wychowaniu przedszkolnym.....	51
Wykres 46: Trudności w realizacji edukacji włączającej w wychowaniu przedszkolnym – kategoria „inne działania”	52
Wykres 47: Występowanie warunków zapewniających realizację zadań z uwzględnieniem założeń edukacji włączającej.....	53
Wykres 48: Obszary wymagające wzmocnienia w związku z zapewnieniem realizacji zadań z uwzględnieniem założeń edukacji włączającej.....	54
Wykres 49: Rodzaj pomocy i sprzętu specjalistycznego wymagające wzmocnienia w związku z zapewnieniem realizacji zadań z uwzględnieniem założeń edukacji włączającej.....	55
Wykres 50: Rodzaj pomocy wymagającej wzmocnienia w związku z zapewnieniem realizacji zadań z uwzględnieniem założeń edukacji włączającej.....	56
Wykres 51: Rodzaj pomocy wymagającej wzmocnienia w związku z zapewnieniem realizacji zadań z uwzględnieniem założeń edukacji włączającej.....	56
Wykres 52: Rodzaj pomocy wymagającej wzmocnienia w związku z zapewnieniem realizacji zadań z uwzględnieniem założeń edukacji włączającej.....	57
Wykres 53: Rodzaj współpracy wymagającej wzmocnienia w związku z zapewnieniem realizacji zadań z uwzględnieniem założeń edukacji włączającej.....	58

Wykres 54: Liczba zatrudnionych specjalistów.....	59
Wykres 55: Zapotrzebowanie na specjalistów w celu zapewnienia realizacji edukacji włączającej.....	59
Wykres 56: Zapotrzebowanie na specjalistów w celu zapewnienia realizacji edukacji włączającej.....	60
Wykres 57: Zapotrzebowanie na specjalistów w celu zapewnienia realizacji edukacji włączającej – kategoria „inny specjalista”.....	61
Wykres 58: Zapotrzebowanie na specjalistów w celu zapewnienia realizacji edukacji włączającej – kategoria „inny specjalista”.....	62
Wykres 59: Przyczyny braku specjalistów umożliwiających realizację edukacji włączającej.....	633
Wykres 60: Bariery w dostępie do włączającego kształcenia ogólnego.....	63
Wykres 61: Przyczyny występowania barier w dostępie do włączającego kształcenia ogólnego.....	64
Wykres 62: Potrzeby w zakresie zapewniania wysokiej jakości edukacji włączającej.....	65
Wykres 63: Działania przysparzające największą trudności w realizacji edukacji włączającej w kształceniu ogólnym.....	66
Wykres 64: Dysponowanie warunkami zapewniającymi realizację zadań włączającego kształcenia zawodowego z uwzględnieniem rozpoznanych indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów.....	72
Wykres 65: Rodzaj obszarów wymagających wzmocnienia w celu zapewnienia realizacji zadań włączającego kształcenia zawodowego z uwzględnieniem rozpoznanych indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów.....	73
Wykres 66: Rodzaj pomocy i sprzętu specjalistycznego wymagające wzmocnienia w celu zapewnienia realizacji zadań włączającego kształcenia zawodowego z uwzględnieniem rozpoznanych indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów.....	74
Wykres 67: Rodzaj pomocy i sprzętu specjalistycznego wymagające wzmocnienia w celu zapewnienia realizacji zadań włączającego kształcenia zawodowego z uwzględnieniem rozpoznanych indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów.....	75
Wykres 68: Zatrudnienie personelu niepedagogicznego wymagające wzmocnienia w celu zapewnienia realizacji zadań włączającego kształcenia zawodowego z uwzględnieniem rozpoznanych indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów.....	76

Wykres 69: Rodzaj pomocy dydaktycznych wymagających zapewnienia w celu realizacji zadań włączającego kształcenia zawodowego z uwzględnieniem rozpoznanych indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów.....	77
Wykres 70: Rodzaj współpracy z placówkami wspierającymi pracę szkoły w celu zapewnienia realizacji zadań włączającego kształcenia zawodowego z uwzględnieniem rozpoznanych indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów.....	78
Wykres 71: Zapotrzebowanie na specjalistów w celu zapewnienia realizacji edukacji włączającej.....	78
Wykres 72: Zapotrzebowanie na specjalistów w placówkach realizujących kształcenie zawodowe.....	79
Wykres 73: Zapotrzebowanie na specjalistów w placówkach realizujących kształcenie zawodowe – kategoria „inni specjaliści”.....	80
Wykres 74: Przyczyny braku wystarczającej liczby specjalistów w placówkach realizujących kształcenie zawodowe.....	80
Wykres 75: Przyczyny braku wystarczającej liczby specjalistów w placówkach realizujących kształcenie zawodowe – kategoria „inne przyczyny”.....	81
Wykres 76: Liczba zatrudnionych specjalistów w placówkach realizujących kształcenie zawodowe.....	82
Wykres 77: Występowanie barier w dostępie do włączającego kształcenia zawodowego w szkołach branżowych I stopnia.....	82
Wykres 78: Rodzaje barier w dostępie do włączającego kształcenia zawodowego w szkołach branżowych I stopnia.....	83
Wykres 79: Występowanie barier w dostępie do włączającego kształcenia zawodowego w technikach.....	83
Wykres 80: Rodzaje barier w dostępie do włączającego kształcenia zawodowego w technikach.....	84
Wykres 81: Rodzaje barier w dostępie do włączającego kształcenia zawodowego w szkołach branżowych I stopnia – kategoria „inne bariery”.....	85
Wykres 82: Rodzaje potrzeb w zakresie zapewnienia wysokiej jakości kształcenia wszystkim uczniom w edukacji włączającej.....	86
Wykres 83: Posiadanie kwalifikacji przez nauczycieli prowadzących ZRW wynikających z przepisów prawa oświatowego.....	87
Wykres 84: Spełnienie wymogów dostępności dla osób z niepełnosprawnościami w zakresie zniesienia barier architektonicznych w budynkach poradni.....	88
Wykres 85: Liczba poradni zatrudniających psychoterapeutę.....	88
Wykres 86: Przyczyny, z jakich poradnia nie zatrudnia psychoterapeuty.....	89
Wykres 87: Liczba poradni zatrudniających lekarzy.....	89
Wykres 88: Przyczyny, z jakich poradnia nie zatrudnia lekarzy.....	90
Wykres 89: Liczba poradni zapewniających pracownikom superwizje.....	91
Wykres 90: Współpraca poradni z innymi podmiotami.....	92

Wykres 91: Potrzeby poradni w zakresie zapewnienia szerszego dostępu do pomocy psychologiczno-pedagogicznej świadczonej na rzecz przedszkoli i szkół ogólnodostępnych.....	93
Wykres 92: Działania powodujące wzmocnienie potencjału przedszkoli i szkół ogólnodostępnych do odpowiadania na zróżnicowane potrzeby rozwojowe i edukacyjne uczniów.....	94
Wykres 93: Działania niezbędne w celu zapewnienia szerszego dostępu do pomocy bezpośredniej w poradniach, z uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży z zaburzeniami psychicznymi.....	95
Wykres 94: Liczba nauczycieli korzystających z oferty doskonalenia w zakresie edukacji włączającej.....	99
Wykres 95: Liczba nauczycieli korzystających z oferty doskonalenia w zakresie edukacji włączającej – formy stacjonarne.....	100
Wykres 96: Liczba warsztatów wraz z liczbą nauczycieli korzystających z oferty doskonalenia w zakresie edukacji włączającej.....	101
Wykres 97: Zapotrzebowanie na doskonalenie w zakresie edukacji włączającej.....	102
Wykres 98: Potrzeby szkoleniowe pracowników placówek doskonalenia nauczycieli w zakresie edukacji włączającej.....	104
Wykres 99: Posiadanie przez biblioteki pedagogiczne oferty działań ukierunkowanych na wspieranie edukacji włączającej.....	106
Wykres 100: Działania ukierunkowane na wspieranie edukacji włączającej, które w swojej ofercie mają biblioteki pedagogiczne.....	107
Wykres 101: Przyczyny braku w ofercie działań ukierunkowanych na wspieranie edukacji włączającej.....	107
Wykres 102: Występowania na terenie jednostek samorządu terytorialnego wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka.....	108
Wykres 103: Dowóz na zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka na terenie jednostek samorządu terytorialnego.....	108
Wykres 104: Występowanie potrzeb przedszkoli i szkół w zakresie rozwoju edukacji włączającej w opracowywanych strategiach rozwoju edukacji.....	109
Wykres 105: Obszary w opracowywanych strategiach rozwoju edukacji uwzględniające potrzeby przedszkoli i szkół w zakresie rozwoju edukacji włączającej.....	110
Wykres 106: Występowanie barier we wdrażaniu edukacji włączającej na terenie jednostek samorządu terytorialnego.....	111
Wykres 107: Rodzaje barier we wdrażaniu edukacji włączającej na terenie JST.....	112

Indeks tabel

Tabela 1: Struktura przedszkoli i szkół biorących udział w badaniu	6
Tabela 2: Struktura przedszkoli i szkół biorących udział w badaniu z podziałem na województwa.....	7
Tabela 3: Liczba skarg w roku szkolnym 2018/2019 dotyczących organizacji kształcenia dzieci i młodzieży ze SPE w przedszkolach.....	11
Tabela 4: Liczba skarg w roku szkolnym 2018/2019 dotyczących organizacji kształcenia dzieci i młodzieży ze SPE w szkołach podstawowych.....	12
Tabela 5: Liczba skarg w roku szkolnym 2018/2019 dotyczących organizacji kształcenia dzieci i młodzieży ze SPE w gimnazjach.....	13
Tabela 6: Liczba skarg w roku szkolnym 2018/2019 dotyczących organizacji kształcenia dzieci i młodzieży ze SPE w szkołach ponadpodstawowych	14
Tabela 7: Liczba skarg w roku szkolnym 2018/2019 dotyczących organizacji kształcenia dzieci i młodzieży ze SPE w szkołach ponadgimnazjalnych	15
Tabela 8: Liczba skarg w roku szkolnym 2018/2019 dotyczących organizacji kształcenia dzieci i młodzieży ze SPE – tabela zbiorcza	16
Tabela 9: Liczba kuratoriów oświaty, które podejmowały działania w zakresie podnoszenia jakości edukacji włączającej w stosunku do bezpośrednich adresatów.....	19
Tabela 10: Narzędzia stosowane do monitorowania poziomu rozwoju dziecka i oceny postępów w realizacji podstawy programowej wychowania przedszkolnego.....	50
Tabela 11: Narzędzia stosowane do monitorowania poziomu rozwoju dziecka i oceny postępów w realizacji podstawy programowej wychowania przedszkolnego – kategoria „inne wskazane przez respondentów”	51
Tabela 12: Rodzaj jednostek biorących udział w badaniu.....	53
Tabela 13: Występowanie warunków zapewniających realizację zadań z uwzględnieniem założeń edukacji włączającej z podziałem na typ szkoły/placówki.....	66
Tabela 14: Obszary wymagające wzmocnienia w związku z zapewnieniem realizacji zadań z uwzględnieniem zasad edukacji włączającej z podziałem na typ szkoły/placówki.....	67
Tabela 15: Zapotrzebowanie na specjalistów w celu zapewnienia realizacji edukacji włączającej z podziałem na typ szkoły/placówki.....	68
Tabela 16: Bariery w dostępie do włączającego kształcenia ogólnego w szkole z podziałem na typ szkoły/placówki.....	69
Tabela 17: Potrzeby w zakresie zapewniania wysokiej jakości edukacji włączającej z podziałem na typ szkoły/placówki.....	70
Tabela 18: Działania przysparzające największej trudności w ramach realizacji edukacji włączającej w kształceniu ogólnym z podziałem na typ szkoły/placówki.....	71

Tabela 19: Struktura przedszkoli i szkół biorących udział w badaniu (N=12306).....	87
Tabela 20: Liczba poradni zatrudniających lekarzy.....	90
Tabela 21: Liczba poradni zatrudniających lekarzy.....	90
Tabela 22: Tematyka szkoleń wskazana przez nauczycieli, dotycząca występowania zajęć edukacji włączającej.....	97

Tematyka szkoleń wskazana przez nauczycieli, dotycząca występowania zajęć edukacji włączającej

Jednostka nr I
Podniesienie jakości edukacji włączającej w szkołach i placówkach systemu oświaty
Praca z uczniem z zespołem Aspergera
Wspomaganie rozwoju ucznia z trudnościami w uczeniu się
Praca z uczniem „trudnym”
Zaburzenia depresyjno-lękowe wśród dzieci i młodzieży
Planowanie pracy z uczniem z zespołem nadpobudliwości psychoruchowej
Planowanie pracy z uczniem z zaburzonym zachowaniem
Autyzm – zrozumieć spectrum
Zindywidualizowane spojrzenie na ucznia z zaburzeniami ze spectrum autyzmu
Uczeń niepełnosprawny w szkole ogólnodostępnej – problemy i formy wsparcia
Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
Praca z uczniem agresywnym oraz z zaburzeniami metodą analizy indywidualnego przypadku
Szkolny system doradztwa edukacyjno-zawodowego
Wybór kierunków kształcenia oraz rekrutacji do szkół ponadpodstawowych
Doradztwo zawodowe w szkole – zadania szkoły w świetle obowiązujących przepisów
Zmiany w prawie oświatowym
System profilaktyki i pomocy psychologiczno-pedagogicznej
Współpraca z rodzicami
Relacja nauczyciel – uczeń – rodzic
Kształtowanie postaw
Znaczenie wartości w procesie wychowania
Dostosowanie wymagań do indywidualnych potrzeb i możliwości ucznia
Analiza wyników z matury z matematyki, języka polskiego, języka obcego, geografii
Nowe podstawy programowe dla poszczególnych przedmiotów
Spotkania dla nauczycieli geografii
Przygotowanie do matury z biologii
Rozpoznawanie u uczniów możliwości psychofizycznych a doradztwo edukacyjno-zawodowe
Kompetencje informacyjne uczniów
Praca z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
Jak efektywnie współpracować z rodzicem?
Zadania i obowiązki nauczyciela w kontekście aktualnych zmian w prawie oświatowym

Jednostka nr I

Obowiązki w zakresie zapewnienia uczniom bezpieczeństwa, wynikające z przepisów prawa oświatowego

Przemoc i zachowania agresywne w grupie rówieśniczej – sposoby przeciwdziałania

E-uzależnienia

Sięganie po środki uzależniające

Pomoc uczniom ze SPE

Jednostka nr II

Udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej – praktyczne rozwiązania

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Wsparcie merytoryczno-metodyczne osób realizujących doradztwo zawodowe w szkole podstawowej

Zabawy taneczne i ruchowe – dobry klimat w grupie i klasie

Sprawne ręce – ćwiczenia i zabawy wspierające rozwój grafomotoryczny dzieci

Tańce integracyjne

Współpraca z rodzicami – wyzwanie dla współczesnego nauczyciela

Profilaktyka agresji i przemocy w szkole

W świecie bajek i baśni – wykorzystanie bajek terapeutycznych w pracy z dziećmi

Metody pracy wychowawczej, przeciwdziałanie, skuteczna interwencja

Zanim pójde donikąd – profilaktyka problemowa uzależnień

Praca nad sobą dla siebie. Jak wspierać rozwój osobowy ucznia?

Komunikacja i asertywność względem uczniów i ich rodziców

Skuteczne metody wychowawcze dla poprawy relacji z wychowankami

Kary czy konsekwencje? Jak reagować w trudnych sytuacjach wychowawczych?

Techniki motywacji uczniów – jak wspomóc metody nauczania?

Nauczyciel i rodzic w koalicji – budowanie dobrej komunikacji z rodzicami uczniów

Sposoby na trudne zachowania uczniów

Rozwijanie kompetencji wychowawczych

Wspomaganie rozwoju dziecka młodszego

Praca z dziećmi i młodzieżą z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego

Jak wspierać ucznia w uczeniu się przedmiotów przyrodniczych?

Planowanie pracy dydaktycznej, opiekuńczej i wychowawczej na I etapie edukacyjnym

Jednostka nr III

Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny krok po kroku

Jak pracować z dzieckiem z zespołem Aspergera?

Uczeń niepełnosprawny intelektualnie w placówce ogólnodostępnej

Afazja dziecięca

Podstawy diagnozy i terapii

Tworzenie IPET-u zadaniem całego zespołu uczącego ucznia

Jednostka nr IV

Praca z dzieckiem ze spektrum autyzmu w szkole podstawowej

Praca z dzieckiem ze spektrum autyzmu w przedszkolu

Alternatywne formy komunikacji z dzieckiem

Jak pracuje mózg dziecka autystycznego?

Praca z dzieckiem z niedostosowaniem społecznym

Praca z dzieckiem z niedosłuchem centralnym

Jednostka nr V

Nauczyciel wspomagający – czyli kto?

Dziecko adopcyjne w szkole

Pochwała buduje, krytyka hamuje

Ocenianie kształtujące

Procedury postępowania w sytuacjach trudnych

Konstruktywna pochwała

Praca z dzieckiem agresywnym

Profilaktyka zaburzeń nastroju w okresie dojrzewania

Przemoc psychiczna wśród młodzieży – jak ją zauważyć?

Jak pracować z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi?

Rola oceniania w praktyce edukacji

Jak reagować na agresywne zachowania uczniów?

Jak odkrywać i wzmacniać potencjał dzieci?

Rozwijanie sytuacji konfliktowych – od konfliktu do negocjacji

Organizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej

Jednostka nr VI

Specjalne metody na specjalne potrzeby

Uczeń z całościowym zaburzeniem rozwoju (autyzm, zespół Aspergera) w edukacji polonistycznej

Między teorią a doświadczeniem – warsztat metodyczny młodego nauczyciela

Zaburzenia zachowania u dzieci – ich objawy i metody terapii

Świat oczami dziecka/ucznia z zespołem Aspergera

Uczeń z zespołem Aspergera w szkole

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w przedszkolu/szkole/placówce

Jednostka nr VII

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna

Praca z uczniem ze SPE

Dostosowanie wymagań edukacyjnych do potrzeb i wymagań uczniów

Współpraca z rodzicami/opiekunami uczniów ze SPE

Dokumentacja związana z pomocą psychologiczno-pedagogiczną i wspieraniem dzieci

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w szkole – współpraca z instytucjami i z organizacjami

Diagnozowanie potrzeb i możliwości uczniów – wspieranie w trudnościach ich rozwoju

Jednostka nr VIII

Organizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej w 2018/2019 roku

Wspomaganie pracy wychowawców klas

Moje mocne i słabe strony

Nauczanie poza klasą

Jak radzić sobie z cyberprzemocą?

Wspomaganie pracy wychowawców klas: Kształcenie rozwijające samodzielność, kreatywność i innowacyjność uczniów

Dziecko z autyzmem w systemie edukacji

Rozwój psychoruchowy dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym

Trudne zachowania ucznia – model i strategie postępowania

Szkola dla rodziców i wychowawców

Prowokacyjne zachowania ucznia

Czy mój uczeń jest zagrożony dysleksją

Uzależnienie od komputera

Jednostka nr IX

Jak oceniać, aby wspierać ucznia?

Jak prowadzić Klub Młodego Odkrywcy?

Autyzm, zespół Aspergera, dziecko ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – szkolenie dla słuchaczy studiów podyplomowych

Programowanie dla najmłodszych

Program Promocji Zdrowia Psychicznego dla Dzieci Młodszych „Przyjaciele Zippiego”

Dyslalia – metoda substytucyjna

Zabawy logopedyczne

Jak pomóc choremu z afazją w komunikowaniu się?

Afazja – przyczyny, rodzaje, terapia

Afazja rozwojowa i afazja dziecięca

Alalia i oligofaza

Zabawy usprawniające aparat artykulacyjny w terapii wad wymowy

Źródło: Opracowanie własne

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Aleje Ujazdowskie 28

00-478 Warszawa

tel. 22 345 37 00

www.ore.edu.pl